

Science initiative “Universum”

EXPERIENCE OF THE PAST, PRACTICE OF THE FUTURE

Proceedings of XXXXVIII International scientific conference

New York

Apr 6, 2019

www.iscience.me

Proceedings of XXXXVIII International scientific conference “Experience of the past, practice of the future”. Morrisville, Lulu Press., 2019. 152 p.

Science initiative “Universum”

mail@iscience.me

www.iscience.me

Proceedings of 48th International Scientific Conference “Experience of the past, practice of the future”. Broad subject.

Published by Lulu Press, Inc.

Lulu Press, Inc.

627 Davis Drive, Suite 300,

Morrisville, NC 27560

© Authors of papers, 2019

© Science initiative “Universum”, 2019

ISBN: 978-0-359-57111-6

Contents

SECTION 1. Engineering science

- Abramova S.L.* THE SUBSTANTIATION OF DISTRIBUTION OF ROAD TRAFFIC MANAGEMENT FUNCTIONS IN CITIES 6
- Stetsenko N.O., Inozemtseva K.V.* DEVELOPMENT OF A METHOD FOR PRODUCING GLUTEN-FREE MUFFINS WITH CAROB 14

SECTION 2. Economics and management

- Abramova O.S.* DIRECTIONS OF ENTERPRISES' TAX BURDEN REDUCTION IN UKRAINE 21
- Nikitiuk V.* ANALYSIS OF UKRAINE NORMATIVE BASIS IN THE LOGISTIC ACTIVITY FIELD 27
- Shtefan I.D., Teplinskyy G.V., Pryschepa N.P.* PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL PRODUCERS AND COMMUNITIES OF UKRAINE 32
- Vasyuk A.G.* INFLUENCE OF ACCOUNTING AND CREDITING ARREARS ON THE FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE 42
- Vasyuk A.G.* INFORMING DEBTORS ABOUT OVERDUE PAYMENT 45

SECTION 3. Philology

- Ananyan E.L.* TO THE ISSUE OF SET WORD COMPLEXES TYPOLOGY (on the material of the English language) 47
- Bielinska I.D.* WILLIAM BLAKE IN UKRAINIAN AS A CHALLENGE FOR INTERPRETERS 53
- Myronenko N.V.* THE USE OF SONGS WHEN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE AT NON-LINGUISTIC DEPARTMENTS 57
- Opyr M.* LANGUAGE TEACHING FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION 62
- Panchyshyn S.* INTERCULTURAL TRAINING AND ITS ASPECTS 68

SECTION 4. Geographical sciences

<i>Barna I.M.</i> GLOBAL CLIMATE CHANGES IN THE CONTEXT OF THEIR INFLUENCE ON THE STABILITY OF THE ATMOSPHERE	75
<i>Sopov D.S.</i> URBAN LANDS IN THE LUGANSK REGION LANDSCAPING STRUCTURE	81
<i>Zheludenko M.A., Sabitova A.P.</i> THE GENITIV CASE IN THE GERMAN LANGUAGE: PRESENT AND FUTURE	93

SECTION 5. Jurisprudence

<i>Kaznacheeva D.V.</i> THE PAROLE FROM SERVING: PRACTICE FOREIGN COUNTRIES	98
<i>Lakusta O.N.</i> COMPARATIVE AND GNOSEOLOGICAL ANALYSIS OF EXPERT RIGHTS AND SOME THEIR LIMITATIONS (FOR EXAMPLE OF THE CRIMINAL PROCESSUAL LEGISLATION OF THE POST-SOVIET STATES)	103

SECTION 6. Pedagogical sciences

<i>Dobrovolska S.R.</i> HOW MANY WORDS DOES A LEARNER NEED TO KNOW?	110
<i>Dukhanina N.M.</i> PODCASTS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	115
<i>Hulina I.I.</i> CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS. PECULIARITIES OF THE SOCIAL PEDAGOGUE OF SUCH CHILDREN IN THE INCLUSIVE SPACE	119

SECTION 7. Medical sciences

<i>Dolzhikova S.V., Dovbius T.S.</i> STUDY OF THE CHANGE OF THE FUNCTIONAL STATE OF THE ENDOTHELIUM OF VESSELS IN PATIENTS WITH HYPERTONIC PATIENTS OF THE 2 nd STAGE IN THE RESPONSE TO	
---	--

THE APPLICATION OF PREPARATIONS L-ARGININ, IN THE FOLLOWING
USE OF HIGH ARGININE COMPOSITIONS 130

Freyik S.P., Filipovych D.O. THE VALUE OF COMPLEX MULTI-
PARAMETRIC ULTRASOUND EXAMINATION IN DIFFERENTIAL
DIAGNOSIS OF OVARIAN VOLUMETRIC FORMATIONS 135

SECTION 8. Psychology

Avdieiev O.D. GENDER APPROACH IN THE EDUCATION OF
PRESCHOOL CHILDREN 138

Kasianova S.B., Smirnova O.P. THE ROLE OF EMOTIONAL
INTELLIGENCE SOLVING PROBLEMS OF UNEMPLOYMENT 142

SECTION 9. Sociology

Zablotska-Siennikova N.V. VISUALIZATION OF DATA IN THE PROCESS
OF HIGHLIGHTING THE ACTIVITIES OF PUBLIC AUTHORITIES 148

SECTION 1. Engineering science

Liudmyla Abramova

*Ph.D in Technical Sciences, Associate Professor,
Professor at Organization and Road Safety Department
Kharkiv National Automobile and Highway University
Kharkiv, Ukraine*

**SUBSTANTIATION OF THE DISTRIBUTION OF FUNCTIONS OF
MANAGEMENT OF ROAD TRAFFIC IN THE CITIES**

Абрамова Людмила Сергеевна

*канд. техн. наук, доцент
профессор кафедры организации и безопасности дорожного движения
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет
г. Харьков, Украина*

**ОБОСНОВАНИЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ФУНКЦИЙ УПРАВЛЕНИЯ
ДОРОЖНЫМ ДВИЖЕНИЕМ В ГОРОДАХ**

Abstract. The article deals with the issues of multi-level traffic management in cities based on the structural features of the traffic management system. As a result of the analysis of traffic management systems from the standpoint of the structure and technology of traffic management, their features were identified and management tasks were formed. A conceptual approach to the design of distributed control systems with the allocation of management levels (local, tactical, strategic and decision-making level) is proposed, which allows to allocate management resources effectively to achieve the system's goal.

Key words: traffic, control systems, structure of control systems, control levels.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы многоуровневого управления дорожным движением в городах на основании структурных особенностей системы управления дорожным движением. В результате анализа систем управления дорожным движением с позиции структуры и технологии управления дорожным движением выявлены их особенности и сформированы задачи управления. Предложен концептуальный подход к проектированию распределенных систем управления с выделением уровней управления – локального, тактического, стратегического и уровня принятия решений, что позволяет эффективно распределять ресурсы управления для достижения цели функционирования системы.

Ключевые слова: дорожное движение, системы управления, структура систем управления, уровни управления.

Изменение мобильности передвижений, связанной с увеличением за последние годы количества транспортных средств в Украине, привело к повышению нагрузки на транспортную систему и окружающую среду. Для выхода из этой ситуации необходимо дальнейшее развитие системы управления дорожным движением (СУДД) и внедрение целого комплекса мероприятий по организации и управлению дорожным движением (ДД). Системы управления ДД, формируя новые подходы к управлению, реализуют передовые технологии управления и устраняют недостатки функционирования транспортной сети городов. В рамках Национальной транспортной стратегии Украины на период до 2030 г. были определены приоритетные направления для решения существующих проблем в отрасли транспорта с целью создания эффективно работающего транспортного комплекса Украины, где были обозначены мировые тенденции в области создания интеллектуальных транспортных систем. Среди приоритетных направлений внедрения стратегии

имеют место вопросы создания конкурентоспособной и эффективной транспортной системы государства [1].

Представляем описание концептуального подхода к разработке и внедрению систем управления дорожным движением в городах, исходя из методологических позиций проектирования систем управления сложными объектами, целью функционирования которых является повышение пропускной способности транспортной сети городов при обеспечении необходимого уровня социальной и экологической безопасности участников ДД. Проведенный анализ мирового опыта реализации систем управления ДД позволил выявить следующие особенности:

- АСУДР по своей структуре распределяются в зависимости от назначения, состава и расположения элементов для реализации функций управления на: децентрализованные, централизованные и иерархические системы;

- все типы структуры имеют определенные недостатки и ограничения при функционировании.

В настоящее время в системах управления дорожным движением наиболее распространены следующие технологии управления транспортными потоками (ТП) [2]: 1) технология управления по фиксированным планам (координированное управление); 2) технология сетевого адаптивного управления, 3) технология ситуационного управления. Результаты анализа известных систем, которые реализуют указанные технологии управления и имеют разную архитектуру, приведены в таблице 1 [3].

Таблица 1. Результаты анализа известных систем управления

Технология управления	Архитектура системы	Поставщик	Продукт МО
UTOPIA	децентрализованная	MIZAR	UTOPIA
UTOPIA	децентрализованная	Peek Traffic BV	UTOPIA
SCOOT	централизованная	Siemens	TMS/COMET
SCOOT	централизованная	Peek Traffic BV	TMS
SCOOT	централизованная	TRL Limited	TMS
SCATS	централизованная	TyCo	RTA – TMC
BALANCE	централизованная	GEVAS	BALANCE
MOTION	централизованная	Siemens	SiTraffic/Scala
ITACA	централизованная	Telvent	ITACA
ROSE	децентрализованная	Imtech Traffic & Infra /Peek Traffic BV	ImFlow

Рассмотренные системы принадлежат к разным поколениям АСУДР. К системам четвертого поколения принадлежат системы SCOOT, UTOPIA, ITACA, ROSE, BALANCE. С методологической точки зрения приведенные системы реализуют технологию сетевого адаптивного управления и имеют много общего в части принципиальных подходов к определению параметров регулирования: они предусматривают расчет базовых значений параметров ТП в реальном времени (с их дальнейшим уточнением) и используют имитационные модели TRANSYT или OPTMA – пакеты для прогноза транспортной ситуации и оценки вариантов ее развития. Разработаны основы многоуровневости управления, с учетом распределения функций системы управления структурно-сложным объектом, которая состоит из набора взаимосвязанных подсистем – LSS (large scale system) [4].

Результаты проведенного анализа позволяют утверждать, что современное проектирование систем автоматического или автоматизированного управления ДД характеризуется этапом перехода к иерархическим системам с элементами децентрализации функций управления. Это связано с появлением задач, в которых оптимальное локальное управление транспортным потоком влияет на снижение показателей эффективности

«Experience of the past, practice of the future»

функционирования транспортной сети в целом, а применение централизованных средств управления нецелесообразно по стоимости и трудоемкости реализации управления ДД в городах.

Структура отображает процесс выполнения функций при их распределении по соответствующим уровням управления. Предлагается выделить следующие управления: стратегический (который содержит центр управления), тактический (объединяет дорожные контроллеры), локальный (к которому принадлежат исполнительные устройства системы – детекторы транспорта, светофоры, управляемые дорожные знаки) и обобщающий уровень принятия решений, который формирует коллектив, принимающий решения.

Считаем целесообразным, с точки зрения формализации процесса управления согласно концепции Саймона относительно «ограниченной рациональности», в которой предлагается вместо понятия «оптимального» (т.е. наиболее эффективного и рационально обоснованного) решения, ввести понятие «удовлетворительного» (satisfying), т.е. лучшего по некоторым критериям решения. Это отвечает тому, что в современной науке определено приоритетное направление исследований, согласно которому интеллектуальность связана с рациональной деятельностью. Такой системный подход объясняет развитие интеллектуальных систем управления ДД в мировой практике.

Предлагается формирование следующей классификации задач управления ДД, которая позволяет все задачи управления, с точки зрения возможной формализации, разделить на три класса: 1) хорошо структурированные или количественно сформулированные задачи, в которых существующие зависимости выяснены и могут быть выражены количественно; 2) слабо структурированные задачи, которые объединяют количественные и качественные зависимости и характеризуют малоизвестные и неопределенные задачи; 3) неструктурированные, основанные на суждениях специалистов

задачи, которые содержат лишь описание признаков и характеристик, но количественные зависимости, между которыми неизвестны.

Задачи различных уровней управления, с учетом возможности формализации, будут решаться на разных уровнях иерархической системы управления. Так, на стратегическом уровне решаются задачи хорошо структурированные, на тактическом и локальном – задачи неструктурированные с неопределенными количественными зависимостями осложненного режима движения транспортного потока в городах, а на уровне принятия решений относительно выбора управляющих воздействий на дорожное движение – задачи слабо структурированные.

Следует подчеркнуть, что важной особенностью функционирования СУДР является объединение в рамках одной системы управления результатов математического моделирования и обработки данных с использованием имитационных моделей определения параметров управления, которое значительно усложняет процесс проектирования СУДР.

Результаты проведенного анализа принципов функционирования и выявления особенностей известных действующих систем управления ДД предоставляют возможность сформулировать концептуальный подход к проектированию распределенных систем управления для повышения пропускной способности транспортной сети и качества управления дорожным движением в городах Украины [5], который состоит в следующем:

1. Система управления ДД должна иметь иерархическую структуру с децентрализацией задач управления, что позволит выполнять задачи управления в полном объеме за счет формирования на верхних уровнях требований, ограничений и управлений для задач низших уровней;

2. Структура системы должна иметь корректно сформированные на всех уровнях управления с соответствующим математическим описанием и техническими средствами для решения соответствующих задач;

«Experience of the past, practice of the future»

3. Уровень принятия решений необходимо отделить от центра управления и предоставить ему приоритет по отношению к другим уровням;

4. Методика проектирования должна учитывать разные режимы функционирования системы управления (от локального управления к системному) при наличии показателей эффективности ДД и/или качества управления, даже когда они находятся в противоречии с общими критериями эффективности системы;

5. В процессе проектирования необходимо учитывать степень неопределенности параметров ДД при синтезе и оптимизации управления;

6. Наличие признаков многопараметричности и многокритериальности в процессе ДД допускает существование совокупности методов управления, которые влияют на разработку программных продуктов, но совокупность технического обеспечения (дорожные контроллеры, детекторы транспорта, технические средства регулирования) остается неизменной. Синтез функциональных и организационных мероприятий имеет теоретический характер, поэтому методологические подходы к проектированию должны связывать в систему техническое, математическое и организационное обеспечение системы управления;

7. На основании анализа функций систем управления и наличия динамических свойств изменения параметров ДД необходимо распределить методы автоматического регулирования (САР) и автоматического управления (САУ) дорожным движением путем декомпозиции и агрегатирования по соответствующим уровням управления;

8. Система управления ДД должна быть адаптирована к изменениям параметров транспортных потоков в режиме реального времени, которая определяет ее тип как автоматической системы и принадлежность к интеллектуальным системам управления, но в начале функционирования в условиях неопределенности параметров объекта управления и внешних возмущений иметь свойства робастной, что подчеркивает актуальность методов

синтеза робастных оптимальных систем на этапе проектирования автоматизированных систем управления ДД.

Таким образом, разработаны концептуальные подходы к проектированию систем управления ДД в городах на основе определения преимуществ распределения управляющих функций системы иерархической структуры и определенными уровнями принятия решений – стратегического, тактического и локального управления, что позволяет эффективно распределить ресурсы управления определенными задачами для достижения цели функционирования системы. Синтез функциональных и организационных мероприятий имеет теоретический характер, поэтому методологические подходы к проектированию должны объединять в систему техническое, математическое и программное обеспечение системы управления.

Применение методов автоматического регулирования на тактическом уровне, а методов автоматического управления на стратегическом уровне целесообразно и обосновано. Выделение уровня принятия решений с соответствующей системой поддержки принятия решений, позволит повысить быстродействие и качество управления дорожным движением. Такой подход может быть реализован в системах с иерархической структурой, адаптированной к изменениям параметров транспортного потока в режиме реального времени.

Литература:

1. Автоматизовані системи управління дорожнім рухом: навч. посібник / Л.С. Абрамова, О.О. Бакуліч. – Харків: ХНАДУ, 2014. – 184 с.
2. Литвин Е.В., Бурининова О.А. Высокоэффективные решения для управления дорожным движением // Научные публикации МОО «Координационный совет по организации дорожного движения». – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ksodd.ru/bdd/publication/litvin.php>.

3. Петров Е.А. Адаптивная система управления дорожным движением в составе городской интеллектуальной транспортной системы / Е.А. Петров, Даниель Вольф // Дорожная держава. - № 40/2012. – С. 2-5.
4. Дербунович Л.В. Иерархические структуры систем управления дорожным движением / Л.В. Дербунович, Л.С. Абрамова // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: Збірн. наук. праць: тематичний випуск: Автоматика та приладобудування. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2008. - № 31. – С. 40-48.
5. Нагорний Є.В. Концептуальний підхід до проектування систем управління дорожнім рухом / Є.В. Нагорний, Л.С. Абрамова // Автомобіль і електроніка. Сучасні технології. – Харків: ХНАДУ. – 2017. – Вип. 12.- С.94-100.

Stetsenko Natalia Oleksandrivna

Assistant Professor

Department of health products technology

Educational and Scientific Institute of Food Technologies

National University of Food Technologies

Kiev, Ukraine

Inozemtseva Kristina Vyacheslavivna

Student

Department of health products technology

Educational and Scientific Institute of Food Technologies

National University of Food Technologies

Kiev, Ukraine

**DEVELOPMENT OF A METHOD FOR PRODUCING GLUTEN-FREE
MUFFINS WITH CAROB**

Стеценко Наталія Олександрівна

доцент

кафедра технології оздоровчих продуктів

Навчально-науковий інститут харчових технологій

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

Іноземцева Кристина Вячеславівна

студентка

кафедра технології оздоровчих продуктів

Навчально-науковий інститут харчових технологій

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

РОЗРОБЛЕННЯ СПОСОБУ ВИРОБНИЦТВА БЕЗГЛЮТЕНОВИХ КЕКСІВ З КЕРОБОМ

Abstract. The production of gluten-free foods for people with celiac disease and gluten intolerance is an actual task of the Ukrainian food industry. Buckwheat flour belongs to gluten-free types of raw materials and has high functional and technological properties. The use of carob powder in the recipe of gluten-free cupcakes based on buckwheat flour can improve organoleptic parameters and increase the biological value of products, expand the range of specialty flour confectionery products in the Ukrainian market.

Key words: gluten-free foods, celiac disease, cupcake, buckwheat flour, carob.

Анотація. Виробництво безглютенових харчових продуктів для людей з целіакією та непереносимістю глютену – це актуальне завдання харчової промисловості України. Гречане борошно належить до безглютенових видів

«Experience of the past, practice of the future»

сировини і має високі функціонально-технологічні властивості. Використання порошку керобу у рецептурі безглютенових кексів на основі гречаного борошна дозволяє покращити органолептичні показники та підвищити біологічну цінність продукції, розширити асортимент борошняних кондитерських виробів спеціального призначення на ринку України.

Ключові слова: безглютенові харчові продукти, целиакія, кекс, гречане борошно, кероб.

В нинішніх умовах зростаючого екологічного неблагополуччя необхідне формування державної системи оздоровлення населення країни. Здоров'я народу – це найбільше її надбання, що зумовлює розвиток, успіхи у всіх сферах діяльності, гарантію певного рівня існування та міжнародного визнання. Одним із найважливіших чинників, що визначають стан здоров'я населення, є харчування. Тому на сьогоднішній день науковці в галузі харчових наук намагаються створити харчові продукти, які скомпоновані з незамінних речовин у оптимальних співвідношеннях, або збагатити продукти щоденного вжитку, які могли б задовольнити потреби людини.

У нашій країні та в світі зростає розповсюдженість аліментарно-залежних захворювань, які виникають внаслідок незбалансованості раціонів харчування. Одним з таких захворювань є целиакія, яка виникає у людей, що страждають непереносимістю білку глютену. Целиакія (глютенова ентеропатія) – це мультифакторне, прогресуюче захворювання, яке викликане пошкодженням ворсинок тонкої кишки певними харчовими продуктами, що містять білок глютен (клейковину). Наслідком цього може стати повна атрофія слизової оболонки тонкого кишечника. Із целиакією пов'язаний синдром мальабсорбції внаслідок непереносимості гліадину (α -фракція) – компоненту білка глютену пшениці, жита, ячменю та вівса, що має тенденцію до зворотного розвитку та повного відновлення слизової оболонки за умови суворого дотримання безглютенової дієти [1].

На даний час у нашій країні асортимент харчових продуктів для осіб, які страждають генетично зумовленими та алергічними захворюваннями недостатньо широкий і різноманітний. Класичні рецептури безглютенових борошняних кондитерських виробів передбачають використання рисового, гречаного, кукурудзяного борошна. Додавання нетрадиційної рослинної сировини, багатой харчовими волокнами, білками та іншими корисними речовинами може значно покращити біологічну цінність готової продукції [2].

Відповідно до міжнародного стандарту, встановленого Codex Alimentarius, продовольство, в якому вміст глютену не перевищує 20 мг/кг в загальній масі харчового продукту (у тому вигляді, як його продають або передають споживачу) може маркуватися «Без глютену». Використання терміну «без глютену» дозволено Регламентом ЄС № 41/2009, який застосовується до харчових продуктів для людей, що не переносять клейковину [3].

Ці продукти позначаються на упаковці символом «перекреслений колосок». При їх виробництві особливу увагу приділяють чистоті сировини – повинні бути виключені найменші домішки токсичних для хворих на целиацію злаків.

Для виробництва безглютенових кексів обрано гречане борошно. Воно має повноцінний білок, лімітований за лізином та треоніном; у ньому міститься в 3-5 разів більше мінеральних речовин (заліза, калію, фосфору, міді, цинку, кальцію, магнію, бору, йоду, нікелю та кобальту), ніж у інших крупах. Продукти перероблення гречки – борошно та пластівці, містять значну кількість біологічно активних речовин і харчових волокон. Характерним для цих продуктів є високий вміст вітамінів групи В, Р і РР, а також фосфору, калію, кальцію, магнію та заліза. Гречка - універсальний компонент здорового харчування.

Запропоновано у рецептурі кексів на основі гречаного борошна використовувати порошок плодів рожкового дерева - кероб (ДСТУ ISO 21569-

2008, фірма-виробник «Luzes de Valencia Limousine, S.L.», Іспанія). Кероб застосовують як замітник какао, а також в якості загусника та стабілізатора. Він є цінним джерелом харчових волокон, цукрів, калію, кальцію, магнію, вітамінів групи В та РР, а також речовин антиоксидантної дії. Порошок керобу добре поєднується з гречаним борошном за кольором, маскує специфічний присмак гречки у кексах, надає виробам шоколадного смаку та аромату.

Для прогнозування властивостей тістового напівфабрикату для кексів було проведено порівняння вологоутримуючої здатності крохмалю, який традиційно використовують у рецептурах безглютенових виробів, гречаного борошна та порошку керобу. Встановлено, що цей показник для картопляного крохмалю становить 192%, для кукурудзяного крохмалю – 162%, для гречаного борошна – 312%, для порошка керобу – 178%. Отже, використання обраних видів сировини позитивно вплине на якість готових виробів.

Також проаналізували розпливання кульки бездріжджового тіста з гречаного борошна з керобом у порівнянні з тістом, виготовленим на крохмалі, після 1 години вистоювання. Контрольний зразок мав початковий діаметр 87 мм, який через 1 годину збільшився до 108 мм, тобто на 24%. Зразок тіста з гречаного борошна з керобом мав діаметр 73 мм, після вистоювання діаметр становив 87 мм, тобто він збільшився на 19%. Це вказує на зростання в'язкості тіста з гречаного борошна з керобом.

Основні фізико-хімічні показники готових кексів відповідають вимогам нормативної документації: масова частка води становить 19,5%, лужність - 1,8 град, питомий об'єм – 187 см³/г, масова частка жиру – 12,9%.

Використання порошку керобу для збагачення кексів з гречаного борошна є доцільним, адже дозволяє зменшити енергетичну цінність виробів, оскільки калорійність керобу вдвічі менша, ніж какао-порошку. При цьому відбувається збагачення кексів харчовими волокнами, вітамінами, незамінними амінокислотами, фосфором, кальцієм, магнієм.

Процес виробництва кексів розпочинається з приготування високодисперсної емульсії, до складу якої входять меланж, маргарин, цукор, есенція, сіль. Попередньо нагрівають маргарин до пластичного стану. Додають цукор і збивають протягом 5...7 хв. Далі поступово додають меланж, сіль та есенцію. Загальна тривалість збивання складає 25...30 хв. Під час збивання емульсія насичується повітрям. Рівномірний розподіл повітря в тісті обумовлює утворення однорідної, дрібнопористої структури.

В отриману суміш вводять гречане борошно, розпушувач, порошки керобу та кориці, перемішують протягом 2...3 хв. Замішування тіста проводять при температурі 25-28° С протягом 16...18 хв.

Далі проводять формування тістових заготовок, відправляються їх на вистоювання, а потім на випікання при температурі 190-200°С. Після випікання кекси направляються на зберігання та подальшу реалізацію.

Використання порошку керобу у рецептурі безглютенових кексів на основі гречаного борошна дозволяє покращити органолептичні показники та підвищити біологічну цінність продукції, розширити асортимент борошняних кондитерських виробів спеціального призначення на ринку України. Вітчизняні підприємства, які дбають про конкурентоспроможність своєї продукції та хочуть забезпечити стабільний попит на неї, мають активно долучитися до розроблення, впровадження та виробництва широкого спектру безглютенових харчових продуктів.

Література:

1. Stetsenko N., Kraevska S. Substantiation of expediency of gluten-free foodstuffs production in Ukraine. *Theoretical achievements for practice: Proceedings of XXVIII International scientific conference*. Morrisville: Lulu Press, 2018. P. 5-11.
2. Краєвська С., Стеценко Н. Формування вітчизняного ринку безглютенових харчових продуктів. *Товари і ринки*. 2018. №4(28). С. 36-46.

3. EC Regulation 41/2009/EC concerning the composition and labelling of foodstuffs for people intolerant to gluten [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:016:0003:0005:EN:PDF>.

SECTION 2. Economics and management

Olha Abramova

*Ph.D in Economics, Associate Professor,
Accounting and Taxation Department
Kharkiv Educational and Scientific Institute
of SHEI «Banking University»,
Kharkiv, Ukraine*

**DIRECTIONS OF ENTERPRISES' TAX BURDEN REDUCTION IN
UKRAINE**

Абрамова Ольга Сергіївна

*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»
м. Харків, Україна*

**НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДЛЯ
ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ**

Abstract. An approaches and practical experience concerning the theoretical and organizational foundations of the enterprises' tax regulation are researched. The key problems of tax regulation system are revealed, methods of tax burden reduction for enterprises are investigated, and the possibility of stimulating the enterprises' development in directions of tax rates differentiation, application of tax privileges, tax credit and improvement of the social payments' system are substantiated.

Key words: taxes, tax burden, enterprises, taxation, state regulation.

Анотація: Досліджено наукові підходи та практичний досвід щодо теоретично-організаційних основ податкового регулювання підприємств. Виявлено ключові проблеми в системі податкового регулювання, досліджено методи зниження податкового навантаження для підприємств, та обґрунтовано можливість стимулювання розвитку підприємств за напрямками диференціації податкових ставок, застосування податкових пільг, податкового кредиту та удосконалення системи сплати соціального внеску.

Ключові слова: податки, податкове навантаження, підприємства, оподаткування, державне регулювання.

Виробничі підприємства України є найважливішими елементами державної системи, двигунами розвитку економіки та конкурентоспроможності держави. Основний податковий тягар несуть саме промислові підприємства. Над проблемами, присвяченими державному регулюванню оподаткування з метою забезпечення ефективного зростання працювало багато вітчизняних та закордонних вчених, зокрема Л.А. Антоненко, В.Г. Горник, Н.В. Дацій, Ю Іванов [1], Г. Нагорняк [2]. Разом з тим питання побудови ефективної системи оподаткування має потребу у подальшій розробці, важливими методичними напрямками є вибір об'єктів та доцільність їх оподаткування, а також визначення рівня податкового навантаження у відповідності до реалій економіки та можливостей суб'єктів господарювання.

Підприємства кожної країни світу є ключовими елементами багатьох сфер держави, зокрема: в економічній сфері вони є базисом утворення вартості; у бюджетній сфері – джерелами наповнення; у територіальній сфері великі підприємства сприяють розвитку населених пунктів різних масштабів; у науковій та освітній сфері вони є рушіями розвитку, споживачами та джерелами знань; у соціальній є місцями реалізації людських можливостей та

забезпечення населення засобами існування; у податковій сфері є джерелами надходжень; у фінансовій сфері виступають як мультиплікатори грошей.

Становлення і розвиток податкової системи України підкреслюють її переважну роль у формуванні та розподілі фінансових ресурсів держави. Проте найбільш дієвий вплив система оподаткування має на функціонування і ділову активність підприємств, тобто на ту ланку національної економіки, де створюється потенціал та досягається певний рівень конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Але нестабільність умов господарювання, прагнення до поповнення бюджету, недотримання принципів економічної обґрунтованості та соціальної справедливості оподаткування призвели до надмірного податкового навантаження на виробників. Наслідком цього є той факт, що національні підприємства не в змозі отримувати той рівень прибутку, який має забезпечити сталий розвиток виробництва, а також той рівень конкурентоспроможності, що дозволить українським товаровиробникам ефективно працювати на світових ринках [3].

Наразі податкове навантаження на підприємства включає непрямі податки, частина яких входить у ціну продукції, і прямі податки, що сплачуються з прибутку. Непрямі податки мають значно меншу здатність регулювати процеси виробництва та відтворення на підприємстві, але включаються до ціни продукції, таким чином збільшуючи кінцеву ціну споживання як для самих підприємств, так і для населення країни.

Найвпливовішим податком, з точки зору стимулюючої ролі, є податок на прибуток. Саме податок на прибуток дозволяє платнику застосовувати методи податкового планування та менеджменту з метою оптимізації податкового навантаження. Отримання оптимального співвідношення ставок податків (зокрема податку на прибуток), умов оподаткування та можливостей застосування пільг, яке стане прийнятним як для платників, так і для суспільства у цілому, є складним комплексним процесом, що наразі триває в Україні під час реформування системи оподаткування. Як показує досвід

«Experience of the past, practice of the future»

розвинених країн, соціалній фазі економічного розвитку передують десятиріччя промислового зростання, тобто індустріальна фаза. Дослідження свідчать, що до основних засад, що характеризують податкову систему стосовно створення сприятливого податкового режиму для розвитку промислових підприємств, відносяться: частка податкових надходжень у доходах бюджету; структура податкової системи; рівень податкового навантаження; наявність пільгового оподаткування; рівень законодавчого забезпечення податкової системи.

Загалом можливо стимулювати розвиток підприємств шляхом застосування диференційованої шкали ставок податку на прибуток залежно від виду діяльності та розміру одержуваного прибутку [4]. Також одним із основних способів податкового регулювання діяльності підприємств сектору є податкові пільги, зокрема «податкові канікули» чи нульова ставка для розвитку стратегічно важливих галузей, як то, наприклад, зазначається у Перехідних положеннях Податкового кодексу: «Тимчасово, до 1 січня 2025 р., звільняється від оподаткування прибуток підприємств - суб'єктів літакобудування, що визначені відповідно до норм статті 2 Закону України «Про розвиток літакобудівної промисловості». Вивільнені кошти – суми податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються в розпорядженні підприємства – мають використовуватися на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій. Використання таких коштів має бути пов'язане з діяльністю платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування. Суми вивільнених коштів визнаються як отримане цільове фінансування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності. У разі порушення напрямів цільового використання, порядку використання вивільнених коштів платник податку зобов'язаний

збільшити податкове зобов'язання з податку на прибуток підприємств, починаючи з першого числа місяця, в якому вчинено таке порушення [5].

Іншим варіантом застосування податкових пільг може виступати податковий кредит: зменшення суми податку на прибуток на величину законодавчо затверджених пільг. У досвіді оподаткування розвинені країни використовують декілька видів податкових кредитів, найбільш розповсюдженим з них є інвестиційний кредит. Таке рішення у оподаткуванні дозволяє послабити податковий тиск на виробників та збільшити інвестиції в реальний сектор економіки.

Ще одна податкова пільга – зменшення ставки податку на прибуток для певних груп підприємців. Така податкова політика запроваджена в Україні та має назву спрощеної системи оподаткування, що замінює податок на прибуток сплатою єдиного податку – прибуткового податку з середнього, малого та мікробізнесу за значно меншими ставками. Але існування такої спрощеної системи призвело до появи багатьох «сірих» або навіть «тіньових» схем ухилення від сплати податків, тож зараз вона потребує пильнішої уваги та реформування з боку держави задля збереження та розвитку чесного бізнесу з одночасним виявленням зловживань зі сплати податків.

Також слід звернути увагу на ще один фактор податкового навантаження: повне перекладення на підприємства сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Ставка ЄСВ дорівнює 22 % від загального фонду оплати праці, такий її розмір є суттєво обтяжуючим для багатьох підприємств і спричиняє масові порушення підприємствами законодавства, зокрема приховування реальних розмірів заробітної плати, неофіційні трудові відносини із робітниками тощо. Загальносвітова практика свідчить про більшу ефективність розподілу сплати соціальних внесків між роботодавцем та працівником, тобто обидві сторони мають сплачувати, але за меншими ставками, що не буде так кардинально підвищувати рівень податкового навантаження як для бізнесу, так і для громадян.

«Experience of the past, practice of the future»

Таким чином, доцільно зробити висновок, що стимулювання економічного розвитку підприємств за допомогою засобів податкового регулювання можливо за наступними напрямками. По-перше, слід розглянути питання зниження питомої ваги непрямих податків у системі оподаткування. По-друге, диференціація податку на прибуток залежно від виду діяльності та розміру одержаного прибутку зможе забезпечити справедливість та ефективність оподаткування. Також доцільно було б розглянути можливість надання пільг, державних податкових кредитів, «податкових канікул» та застосування нульової ставки для підприємств певних стратегічних галузей, але пільги повинні мати суто цільове призначення щодо використання коштів з певним терміном дії, на який вони запроваджуються. Також з метою досягнення результативності та ефективності податкового навантаження і стимулювання соціально-економічного розвитку держави доцільно було б вдосконалити систему сплати ЄСВ з урахуванням конкретних економічних завдань України на підставі позитивного світового досвіду оподаткування.

Література:

1. Іванов Ю.Б. Податковий менеджмент. – навч. посібник. // Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізима, В.В. Карпова. - Київ: Знання, 2008. – 525 с.
2. Нагорняк Г. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г. Нагорняк, Ю. Вовк // Галицький економічний вісник. - 2010. - №2(27).- С. 140-152.
3. Маліков В.В. Розробка стратегії податкового планування на підприємстві / В.В. Маліков, О.С. Абрамова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. - №2(3) – 2012. – Харків: ХНАДУ, 2012.- С. 13-17.

4. Абрамова О.С. Напрямки удосконалення податкового регулювання промислових підприємств. / О.С. Абрамова // ТРАЕКТОРИЯ НАУКИ: електронний научний журнал. – 2016. - № 3(8). – С. 2.74-2.81.
5. Податковий кодекс України: закон України: [прийнято ВР 02.12.2010 р. № 2755-VI] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

Nikitiuk Vitalii

*Head of the Sector in Hon. Prof. M.S. Bokarius Kharkiv Research Institute
of Forensic Examinations
Kharkiv, Ukraine*

ANALYSIS OF UKRAINE NORMATIVE BASIS IN THE LOGISTIC ACTIVITY FIELD

Нікітюк Віталій Григорович

*завідувач сектору
Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса
М. Харків, Україна*

АНАЛІЗ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Abstract. The state of logistics in Ukraine and in the whole world was examined. The analysis of key logistics processes for such components as “customs”, “infrastructure”, “international traffic”, “logistic competence”, “tracking” and

“timeliness” was carried out. The normative and legal base regulating logistics activities in Ukraine was explored. The main shortcomings of the legislation in Ukraine logistics field were identified.

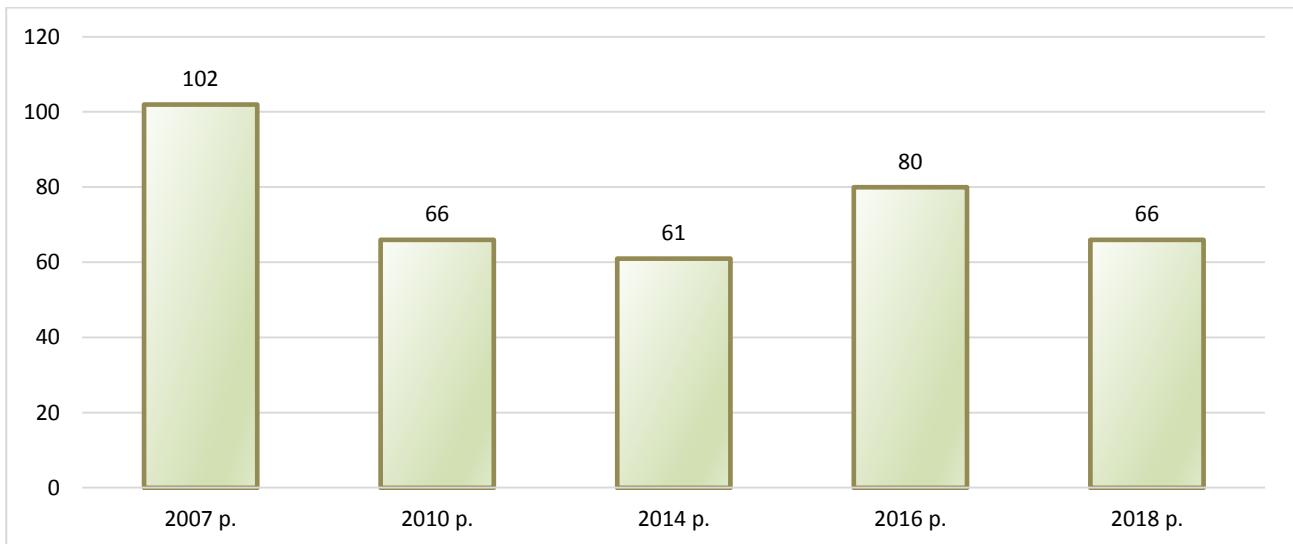
Key words: logistics, normative and legal base, transport, customs, infrastructure.

Анотація. Досліджено стан логістики в Україні та у світі в цілому. Проведено аналіз ключових логістичних процесів за складовими «митниця», «інфраструктура», «міжнародні перевезення», «логістична компетентність», «відстеження» та «своєчасність». Досліджено нормативно-правову базу, яка регламентує логістичну діяльність в Україні. Визначені основні недоліки законодавства в сфері логістики в Україні.

Ключові слова: логістики, нормативно-правова база, транспорт, митниця, інфраструктура.

В сучасних умовах логістика виступає одним з провідних елементів, які дозволяють розвинути економіку будь-якої країни завдяки впровадженню та використанню сучасних підходів та методів організації руху всіх видів потоків, що виникають як на мега- та макрорівнях, так і на мета-, мезо- і мікрорівнях.

На сьогоднішній день, як свідчать результати статистичних даних, оприлюднених міжнародним Банком [1], Україна в сфері логістики посідає 66 місце з 160 країн (у 2007 роком – 102 місце) (рис. 1), при цьому спостерігається тенденція до покращення індексу ефективності логістики в Україні.

Рис. 1. Рейтинг України за міжнародним індексом ефективності логістики LPI

Аналіз наведених даних свідчить про збільшення міжнародного індексу ефективності логістики LPI порівняно з 2007 роком (темп зростання – 1,1) (рис. 2), що свідчить про покращення логістичної діяльності, але вона знаходиться ще не на належному рівні. Однією з проблем, які необхідно вирішити для підвищення конкурентоспроможності в сфері логістики, є необхідність удосконалення вітчизняної нормативно-правової бази та імплементація міжнародних законів у цій галузі.

«Experience of the past, practice of the future»

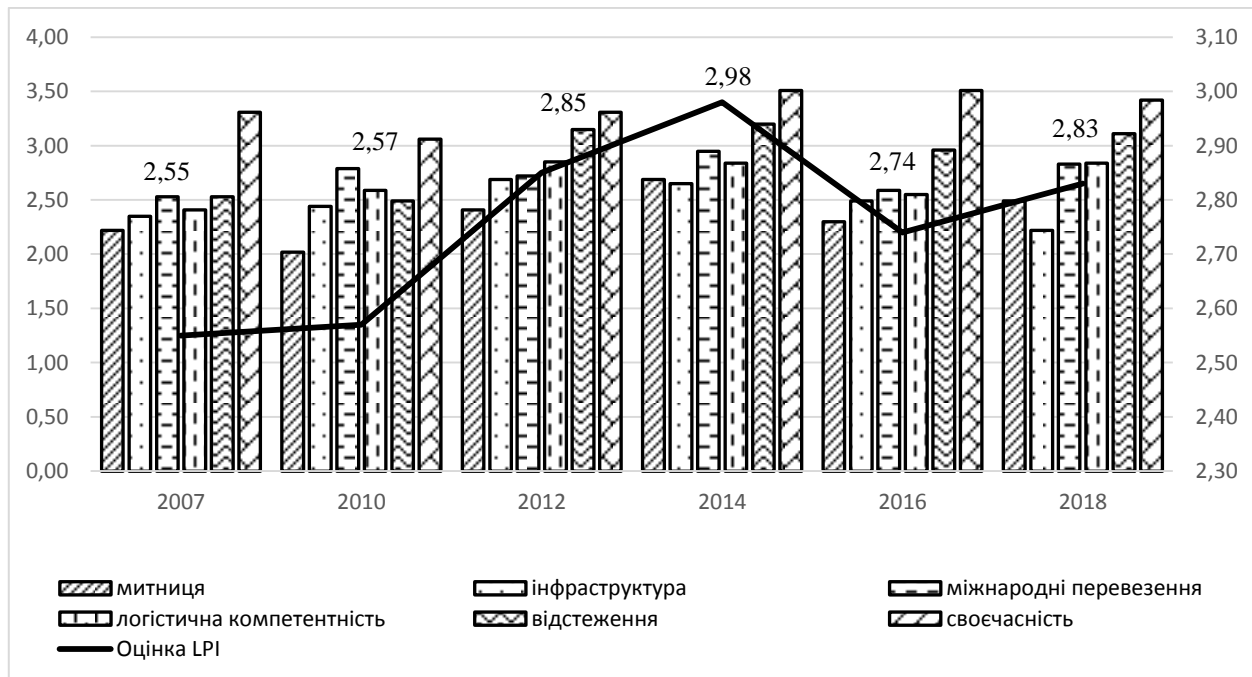

Рис. 2. Оцінка міжнародного індексу ефективності логістики LPI та її складових для України за 2007-2018 рр.

В Україні на жаль практично відсутня нормативно-правова база стосовно логістичної діяльності, на сьогоднішній день в країні функціонує Рішення колегії Міністерства транспорту та зв'язку України «Щодо перспектив розвитку транспортної інфраструктури та логістики» № 25 від 25.07.2008 р. [2], розроблене з метою забезпечення потреб економіки та населення в перевезеннях та підвищення їх ефективності, розвитку транспортної інфраструктури та ринку транспортно-логістичних послуг, а також вдосконалення координації діяльності і взаємодії залізниць і морських портів.

Важливим документом у сфері логістики є правила ІНКОТЕРМС 2010 (Incoterms 2010) (01.01.2011 р.) [3], ІНКОТЕРМС: офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (01.01.2000 р.) [4], Рекомендація № 5 Європейської економічної комісії ООН «Скорочення для «ІНКОТЕРМС». Алфавітний код для ІНКОТЕРМС 1990» (01.01.1996 р.) [5], Міжнародні правила по тлумаченню термінів «Інкотермс» (01.01.1990 р.) [6]. Метою наведених нормативних актів є забезпечення єдиних міжнародних

правил для тлумачення торговельних дефініцій у зовнішній торгівлі та зменшення невизначеностей, пов'язаних з їх різнобічною інтерпретацією у різних країнах. Вони спрямовані на полегшення ведення міжнародної торгівлі завдяки чіткому визначенню обов'язки сторін та зменшенню ризиків юридичних ускладнень.

До нормативної бази, яка опосередковано регламентує логістичну діяльність в Україні, можливо віднести: Митний кодекс України (12.12.1991 р.); Господарський кодекс України (2003 р.); Цивільний кодекс України (2003 р.); Кодекс України про адміністративні правопорушення (1984 р.); Кримінальний кодекс України (2001 р.); Закон України «Про автомобільний транспорт» (2006 р.); Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» (2004 р.); Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» (2000 р.); Закон України «Про транзит вантажів» (1999 р.); Закон України «Про транспорт» (1994 р.); Закон України «Про дорожній рух» (1993р.).

До основних недоліків, визначених на підставі контент-аналізу, віднесено відсутність досконалої нормативної бази в сфері логістики, недостатня кореспондованість з міжнародним законодавством та необхідність імплементації міжнародних актів, що свідчить про необхідність її удосконалення.

Література:

1. The world Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ipi.worldbank.org/international/global/>.
2. Щодо перспектив розвитку транспортної інфраструктури та логістики : рішення колегії Міністерства транспорту та зв'язку України від 25.07.2008 N 25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr025650-08>.
3. ІНКОТЕРМС 2010 (Incoterms 2010) від 01.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_014.

4. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (2000 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007.
5. Скорочення для "ІНКОТЕРМС". Алфавітний код для ІНКОТЕРМС 1990: Рекомендація № 5 Європейської економічної комісії ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_984.
6. Міжнародні правила по тлумаченню термінів «Інкотермс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0a23697-90>.

Shtefan Iryna Dmytrivna

A student of the department of Management

of Foreign Economic Activity

Faculty of Transport, Management and Logistics

National Aviation University

Kyiv, Ukraine

*Scientific supervisor - PhD in Economic sciences **Teplinsky G.V.**,*

*the second author - PhD in Economic sciences **Pryshepa N.P.***

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL PRODUCERS AND COMMUNITIES OF UKRAINE

This article is devoted to the prospects of entrepreneurship and community's development in the countryside. The prospect of cooperative movement in rural areas, which is the basis of the development and strengthening of rural communities, is investigated. The practical aspects of the successful cooperatives activity in Ukraine are highlighted. An example of a business project on dairy production on the basis of a cooperative mini-shop in the Kyiv region is presented.

Key words: agricultural business in Ukraine, entrepreneurship, development of local communities, agricultural cooperatives, business projects.

Preservation of Ukrainian villages and their further development, employment of people in rural areas and improving their well-being are the main problems of the present day that need to be solved.

Analyzing the available land to be used in Ukraine (60.357 million hectares, of which 42.724 million hectares (70.8%) are agricultural), one can conclude that the state has considerable resource potential for the formation of high-tech agricultural sector and the development of households.

Mainly large agricultural enterprises - agricultural holdings - are engaged in the production of crop products, so in 2017 they produced 60.5% of the total production of crop products, while households produced chiefly livestock products - 54.2% of the production.

Large agricultural enterprises specialize in the production of grain and leguminous plants - 77.4%, sugar beet - 95.6% and sunflower - 86.6% of total production, while households - 98.1% in potatoes production, vegetables - 85.5%, fruits and berries - 83.7% of the total production.

The practice of land use in Ukraine demonstrates the processing of large areas of land of rural population by large agricultural enterprises. Agricultural holdings process leased areas of land of state ownership and shares of individuals using their own powerful, modern equipment. If households are able to process 30 hectares of land per day, large agricultural holdings are able to process 100-200 hectares. As a result, due to the considerable degree of mechanization, owners of agricultural holdings do not need a large number of workers at the enterprise that reduces employment in villages.

Only a small number of the villagers process their own areas of land independently, most of them cultivate gardens for their own consumption of plant products with the possible sales of surplus output at the agricultural market. The same

«Experience of the past, practice of the future»

surpluses give an opportunity to grow animals and poultry. But small agricultural producers face a lot of obstacles in their activities: hostile takeovers, competition with agricultural holdings, lack of access to credit resources, price disparity (high purchasing prices of sowing seeds, fuel, fertilizers, feed, and low selling prices of grain and other agricultural products of own peasants' production), the lack of possibility of storage and processing of their own products, low efficiency of their low-mechanical production, the difficulty of entering the markets.

One of the possible solutions of these problems is to create a cooperative. After all, it is the cooperation, which gives a chance to create a workplace for yourself and also to make a profit depending on the invested labor and material values.

As of December 1, 2014, there were 1998 cooperatives. As of December 1, 2018 - 2199 ones. Thus, over 5 years the total number of cooperatives has increased by 10%.

Unfortunately, some peasants just think about the creation of cooperatives, as a return to collective unions that functioned in the Soviet Union. But it is necessary to clearly distinguish between past and present cooperatives.

The most important difference is the state regulation of the cooperatives' activity. During the Soviet period, it was necessary to coordinate with the state authorities the types of products to be produced, their volumes and activities or services. The state set a price limit for products or services of the cooperative.

Nowadays, the type and amount of agricultural products and services that will be produced and provided is the exclusive decision of individuals - members of the cooperative. The price level is determined based on the cost price, the amount of taxes paid and market prices. The modern state regulates the activities of cooperatives by providing financial support to small enterprises or industry privileges to stimulate their activities.

Another difference is that, during the Soviet period, the creation of a cooperative was only possible on the basis of the collective farm, by the decision of

the board, while the members of the modern cooperative are individuals who have land or cattle and are respectively engaged in the production of agricultural products.

In addition, in the Soviet cooperative, its members could receive only a fixed salary, income was credited to the accounts, but they could be taken only upon leaving the association. Members of the modern cooperative distribute received profit between the members in proportion to the share participation or the volume of produced and delivered products. For example, a member of the cooperative receives the amount of profit depending on the amount of delivered milk.

It is also worth noting that Soviet cooperatives paid taxes regardless of the size of profit, according to tax rate set for the next five years. Currently, agricultural service cooperatives may obtain a non-profit status. Such a cooperative should provide services only to its members, and the funds received from the sale of products are distributed in proportion to the delivered goods or used for developing of its activities.

Zinoviy Svereda, a doctor of social economics, a researcher of the cooperative movement in Ukraine, is sure that the cooperative movement should be revived, because only in this way people will be able to face the challenges of the future, as the cooperative unites active peasants who want to improve their own well-being, doing business.

The most common types of cooperative associations in Ukraine are multifunctional. They are more than half of the total amount. Among the service cooperatives, the most common ones are farmers' associations for joint harvesting and dairy cooperatives. Also well-developed cooperatives are associations for joint cultivating of vegetables and fruits, associations for producing meat and grain.

For the creation of a cooperative in rural areas, the most important is the identifying of a leader. The head of the cooperative must be trusted by the people, be able to work with them, to plan, organize, manage, control the activities of the cooperative, and to negotiate. In the absence of a person capable to organize activity, it is difficult to expect further successful work. In addition, the leader of the

«Experience of the past, practice of the future»

cooperative must create his own team that would help him to carry out organizational activities, documentary activities, and the search for investors, especially at the first stage of the creation of the cooperative.

Further process of creating a cooperative is not too complicated. Having united, people pay an entrance fee, in accordance with their financial capability. Together they discuss ideas and decide what kind of activity to do. For example, growing and marketing of beans, garlic, apples, as well as rabbits breeding, beekeeping, depending on urgent needs and their own preferences or ideas.

But despite of the possible difficulties, "the key consequence of cooperation, of course, will be the increase of the profitability of small business entrepreneurs," said Ivan Vyshnevsky, head of the direction Non-banking financial institutions of the USAID Transformation project.

A promising and profitable production for cooperatives is the production of high-margin products, which requires intense manual labor, attention or the creation of special conditions on a plot of land. For a cooperative association during cultivating vegetables, fruits and berries, such products as seedlings, fertilizers, and plant protection means are jointly purchased at wholesale prices. The cultivation of land with machinery is also carried out jointly. After harvesting it is possible to market products as a large commodity lot, at a higher price.

In addition, growing these types of products farmers meet almost no competition on the market. Thus, in Ukrainian agriculture, coexistence of large agricultural holdings specializing in cultivating grains and technical crops and cooperatives is possible.

Currently, for those who wish to be united in the cooperative favorable conditions both from the state side and due to the presence of foreign producer support projects are created. For example, since 2008, the first phase of The Joint UNDP/EU Project "Community Based Approach to Local Development" (CBA), aimed at developing rural areas, has been launched in Ukraine. The development of cooperatives with the assistance of the CBA project provided sustainability for rural

communities, giving members of the cooperatives different types of equipment and vehicles for soil cultivating, milking and harvesting, and creating new opportunities for their development.

Investments can also be obtained through the European Union's Framework Programmes for Research and Technological Development "Horizon 2020". The total budget of the program is 80 billion euro, designed for the period 2014 - 2020. One of the objectives of the project is to develop agrarian marketing infrastructure, for example: creating or upgrading facilities for the processing of local agricultural products, producing local food products, and processing agricultural waste.

Program of USAID "Agriculture and Rural Development Support" helps cooperatives and small or medium-sized agricultural enterprises to achieve economies of scale through their horizontal and / or vertical integration, increase their commercial viability and competitiveness, provide significant socio-economic benefits to their agricultural members, and have better access to markets for products.

To receive investment funds, the manager of the cooperative must have a business plan developed including calculations on expediency of investment and go confidently to the goal.

Government support plays a significant role in the successful establishment of cooperatives. Meetings and seminars on supporting the cooperative movement are held at the level of local state administrations. Allocating funds from local budgets is made in accordance with the regional agro-industrial development programs to support the newly created cooperatives and to expand activities of the workers. In addition, administrators conduct advisory and educational work for the rural population about the benefits of creating cooperatives and opportunities to receive funds from sponsors.

In particular, Oleksandr Buyukli, Executive Director of the First Ukrainian Agricultural Cooperative "PUSK", noted that "... currently there are a number of financial programs from international organizations in Ukraine that provide giving grants for agricultural service cooperatives . It is important to note that the action of

such programs applies not only to producing of agricultural products, but also to its storage and sale".

The transfer of the positive experience from modern working cooperatives plays very important role, as the result of the work of the newly created cooperatives have a greater impact on the peasants than the scientific lectures and trainings. Examples are such cooperatives as:

- "Syrovar" (Ternopil oblast), whose members are engaged in breeding goats, producing and marketing four types of green and mature cheeses, including mozzarella, which is made according to Italian technology.
- Podilskyi beekeeper (Khmelnyskyi oblast), which unites people who are engaged in beekeeping and harvesting honey, propolis, other beekeeping products.
- Shchedryi kray (Ternopil oblast), which specializes in harvesting vegetables and fruits, making juices, processing fruit and berry crops into dried fruits.

The unification of people who cultivate land and breed cattle individually is beneficial both for the state and for the people themselves, because it is a solution to many problems in the countryside:

- improvement of access of individuals to financial and material resources (in large amounts and at wholesale prices);
- promotion of individuals' products in the market (the cooperative is a full actor in the agricultural market);
- creation of new jobs in rural areas;
- emerging from the individual farmer's shadow, increasing transparency of the agrarian market, full payment of taxes, filling of the budget.

For example, agricultural service cooperative Fayna Polyana specializes in the cultivation of raspberries. The cooperative includes 23 berry-pickers and each of them operates on its own land. Members have plantations from 10 acres to 2 hectares, which in total constitute 16 hectares for growing berries. Each member of the cooperative sells that amount of berries, which he has collected in his area.

However, thanks to the cooperation, berry-pickers can save on logistics: all participants load their berries into one large truck, which requires only one driver, one loader and less fuel than if transported products separately. Another advantage is the more favorable selling conditions: while increasing marketing of berries, the sales price increases. In addition, for the members of the cooperative, the wholesale purchase of the necessary products for growing raspberries is advantageous.

With the beginning of fruiting, raspberries are harvested daily by at least 60 people per 4 hectares. The speed of collecting depends on the efficiency of each employee - one employee collects 50-60 kg on average, the slowest - 30 kg. On average, about 10 tons of fruit are harvested in the household from a hectare, although under favorable weather conditions and lack of shortage of seasonal workers it is possible to get 15 tons of berries per hectare. The main buyer - the quick frozen food factory in Ternopil "Sim-Sim" - receives high-grade raspberries at 21-24 UAH per kilogram and the second grade - at 16-18 UAH.

Unfortunately, despite of the wide range of income-generating opportunities, rural residents cannot always realize their potential due to the lack of effective commercial ideas. Therefore, we propose one of the possible variants of a successful dairy cooperative for the production of pasteurized milk, kefir, sour cream, dairy cheese and sweet butter. The cooperative is proposed to be established in the Kyiv oblast (Velykodymerska community, the village Velyka Dymmerka), using state programs and investments.

In order to develop stockbreeding in the villages of the community it is proposed to receive a non-residential building free of charge for the location of the milk-processing mini-shop with the support of the community authorities.

It will not be possible to start a production without additional investments for the purchase of the necessary equipment.

According to the integrated program "Development of agriculture and rural areas of the Kiev region for 2018 - 2019 years" and due to support of the International charitable fund community wellbeing "Community Wellbeing " it is

«Experience of the past, practice of the future»

possible to receive financial assistance on a non-refundable basis in the amount of 1110,0 thousand UAH for the purchase of dairy processing line SVV-10 with a capacity of 2 tons of milk per day (production of "UkrPivdenMolProm").

For autonomous water supply to provide the milk-processing it is necessary to build a borehole, the cost of which is 200.0 thousand UAH. It is possible to receive financial assistance in sufficient quantity on a non-reimbursable basis due to the USAID project.

For the complete technical equipment of the dairy mini-shop, processing of raw materials by thermostat method it is necessary to additionally purchase: a butter churn, a system for water purification, a solar collector, a heat-chamber for thermostat method of dairy products production, a refrigerator compartment, a cheese mold, a milk filter and equipment for outside trade and the others. The price of this equipment is 400,0 thousand UAH.

Provided that the co-financing from the rural community is approved and implemented, it is possible to receive financial assistance on a reverse basis through the Regional Fund for Entrepreneurship Support in the amount of 350,0 thousand UAH and from the rural community - 50,0 thousand UAH.

In addition, it is required 150,0 thousand UAH for the reconstruction of the building, obtaining documentation on its ownership, obtaining certificates and permits for the manufacturing of dairy products, the development of a technical project for the installation of electrical equipment.

These funds are money of the cooperative members, who keep livestock and are interested in the profitable marketing of raw milk and in obtaining profits from its processing.

Thus, the total amount of necessary investments in the creation of a milk processing mini-shop is 1860,0 thousand UAH, including 400,0 thousand UAH of investments provided on a reversal basis and 150,0 thousand UAH, which are own funds of the cooperative members.

It is forecasted that milk - raw materials for further processing - will be handed over by 40 farms - members of the cooperative, which keep about 50-55 heads of cows. From the beginning of the production activity this number of cows will be enough to provide about 760 - 800 liters of milk - raw materials for the profitable production of the milk processing mini-shop.

When creating a cooperative, 11 jobs are offered: the director of the cooperative, the assistant director - the technologist, the chief accountant-economist, the laboratory assistant, the operator of the shop, the assistant of the operator, the driver of the milk truck, the refrigerator driver, the cleaner.

According to the calculations, since work starting in 2019 the cooperative can receive 109 thousand UAH of net income at the end of the quarter, and already in 2020 - 195 thousand UAH. Thus, at the expense of net profit, the involved investment resources can be returned to the enterprise in two years and three months.

The marketing of the cooperatives' dairy products is proposed to be carried out in supermarkets and shopping centers of Kiev, by renting the shelter space in stores.

Consequently, the creation of small rural processing enterprises in the form of cooperatives is an opportunity for the successful activity of individuals, the development of the agricultural sector and rural communities.

References:

1. Bujukli O.: due to cooperation small commodity producers will reduce costs of grown products [Electronic resource]/Oleksandr Bujukli//GC «Vseukrainska agrarna rada». – 2018. – Available at: <http://uacouncil.org/uk/post/oleksandr-buukli-zavdaki-kooperacii-dribno-tovarni-virobniki-znizat-sobivartist-virosenoi-produkcii#>.
2. Verner I.E. Statistical Yearbook / Verner I.E., Vyshnevskaya O.A. // Statistical Yearbook of Ukraine for 2017. – 2018. – p. 540
3. State Statistics service of Ukraine. [Electronic resource] // Data about the amount of EDRPOU. – 2018. – Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2018/ks_opfg/ks_opfg_0118.htm

4. New instruments of a program «Horizon 2020» / Shukaev S.M. Lashyna J.V., Romanko A.O., Kizub O.O. – Kyiv: NTYY «KPI», 2015. – 96 p.
5. The project of local community development III [Electronic resource] // The Joint UNDP/EU Project “Community Based Approach to Local Development». – 2018. – Available at: <http://cba.org.ua/ua/pro-nas/proekt-cba>.
6. Cooperation in the countryside: Ukrainians are offered to create individual farms [Electronic resource] // Zinoviyy Svereda – 2016. – Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/27655102.html>

Vasyuk Anna Gennadyevna

3rd year student

the Department of Accounting, Analysis and Auditing

Banking faculty

Polesky State University

Pinsk, Republic of Belarus

**INFLUENCE OF ACCOUNTING AND CREDITING ARREARS ON
THE FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE**

Васюк Анна Геннадьевна

студент 3 курса

кафедра бухгалтерского учета, анализа и аудита

факультет банковского дела

Полесский государственный университет

г. Пинск, Республика Беларусь

ВЛИЯНИЕ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ НА ФИНАНСОВЫЙ РЕЗУЛЬТАТ ПРЕДПРИЯТИЯ

Annotation. This article discusses the positive and negative aspects of payables and receivables.

Key words: accounts payable, accounts receivable, debtor.

Аннотация. В данной статье рассмотрены положительные и отрицательные аспекты кредиторской и дебиторской задолженности.

Ключевые слова: кредиторская задолженность, дебиторская задолженность.

В настоящее время размер дебиторская и кредиторская задолженность играют весомую роль для любого предприятия, которое работает в современных условиях. На данный момент опубликовано большое количество статей о влиянии дебиторской и кредиторской задолженностей на финансовый результат предприятия что свидетельствует о популярности данной темы и подлежит дальнейшему совершенствованию.

Финансовое состояние одного хозяйственного субъекта обуславливается взаимоотношение с другим хозяйственным субъектом. От суммы кредиторской и дебиторской задолженностей зависит финансовое положение организации, независимость и платежеспособность.

Кредиторская задолженность за товары, работы, услуги может нести положительный или отрицательный характер. С одной стороны, кредиторская задолженность представляет собой средства привлеченный для ведения хозяйственной деятельности, и они как правило являются дешевой задолженностью, без процентов и организация может пользоваться денежными средствами других организаций. Это положительная сторона. Но с другой стороны если величина кредиторской задолженности достаточно крупная, то

«Experience of the past, practice of the future»

платежеспособность организации снижается. Это может привести к необходимости уплаты штрафа, неустойки, штрафных санкций, судебных исков. Это может быть следствием того, что предприятия откажутся сотрудничать, а в худшем случая – банкротству.

Может возникнуть ситуация, когда субъект хозяйственной деятельности не выполняет своих договорных обязательств. Это может быть связано с банкротством, не платежеспособностью или какие-либо другие ситуация. В таком случае возникают обстоятельства, когда появляется дебиторская задолженность.

Дебиторская задолженность также имеет и положительные и отрицательные моменты. Положительными моментами при дебиторской задолженности можно выделить: то что организация может выдать кредит или займ на выгодных условиях для двух сторон и взаимовыгодные условия сотрудничества с дебиторами в следствии этого увеличивается количество клиентов у организации; то что происходит рост объемов реализации товаров и услуг, что в следствие увеличивает прибыль организации; то что увеличивается конкурентная привлекательность предприятия. К недостаткам можно отнести: повышение финансовых затрат, связанных с дебиторской задолженностью присутствующем на балансе; угроза убытка, связанных с инфляцией денежных средств; привести к неустойчивой работе организации, это может быть связано с тем что покупатель систематически задерживает платеж за товары или услуги; уменьшается показатель ликвидности субъекта хозяйственной деятельности организации; увеличение дебиторской задолженности связанных с не уплатой денежных средств в срок за товары, услуги, работы, услуги за предыдущий отчетный период.

Таким образом, дебиторская и кредиторская задолженности являются неотъемлемой частью денежных отношений и играют огромную роль в деятельности любой организации.

Литература:

1. Стражев А.В. «Бухгалтерский учёт».учеб / А.В.Стражев-А: Финансы и статистика 2004-430.

Vasyuk Anna Gennadyevna

3rd year student

the Department of Accounting, Analysis and Auditing

Banking faculty

Polesky State University

Pinsk, Republic of Belarus

INFORMING DEBTORS ABOUT OVERDUE PAYMENT

Васюк Анна Геннадьевна

студент 3 курса

кафедра бухгалтерского учета, анализа и аудита

факультет банковского дела

Полесский государственный университет

г. Пинск, Республика Беларусь

**СВОЕВРЕМЕННОЕ ИНФОРМИРОВАНИЕ ДЕБИТОРОВ О
ПРОСРОЧКЕ ПЛАТЕЖА**

Annotation. The author offers an additional function to the program.

Key words: buyer, payments, debtor.

Аннотация. Автором предложена дополнительная функция к программе.

Ключевые слова: покупатель, расчеты, дебитор.

Покупатель — физическое или юридическое лицо, осуществляющее оплату деньгами и являющееся приобретателем товара или услуги [1,с299]. Вопросы, касающиеся порядка и организации расчетов с покупателями и заказчиками регламентируются различными законодательными актами и другими нормативно-правовыми актами.

Внедрение на предприятии бухгалтерских программных продуктов. Дополнительная функция к программе, оформленная в виде календаря в который бы заносились все данные дебиторов (адрес, лицевой счет, УНП, электронная почта организации, номер телефона, сроки оплаты по договору) и сумма задолженности перед организацией. В случае если дебитор просрочил оплату, программа автоматически отправляет ему уведомление об этом, а на предприятие приходит сообщение о том что предприятие проинформировано о просрочке платежа, указывается сумма просрочки и период оплаты.

Эта программа поможет более эффективно вести бухгалтерский учет, увеличит продуктивность работы и позволит расширить функциональные возможности автоматизированного учета.

Литература:

1. Стражев А.В. «Бухгалтерский учёт».учеб / А.В.Стражев-А: Финансы и статистика 2004-430.

SECTION 3. Philology

Ananyan Elina Lvivna

Associate Professor

Chair of Germanic and Slavonic Philology

Faculty of Philology

Donbas State Pedagogical University

Slavyansk, Ukraine

TO THE ISSUE OF SET WORD COMPLEXES TYPOLOGY

(on the material of the English language)

Ананьян Еліна Львівна

доцент

кафедра германської та слов'янської філології

факультет філологічний

Донбаський державний педагогічний університет

м. Слов'янськ, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ СТАЛИХ СЛОВЕСНИХ КОМПЛЕКСІВ

(на матеріалі англійської мови)

Світогляд людства та його світорозуміння позначаються на мові в системі характерних для неї образів, еталонів, стереотипів, символів. Так, в основу вивчення фразеологічного тезаурусу мови покладений антропоцентричний підхід. Розуміння мови як антропологічного феномену стало характерною рисою лінгвістики на рубежі ХХ – ХХІ століть і висунуло на перший план вивчення взаємовідносин мови та культури.

Мова та культура невіддільні одна від одної, адже мова є засобом

формування і збереження культури, своєрідним ключем до розуміння її семантики, кодів та установок. Особливу роль тут відіграє фразеологічний склад мови, оскільки в образному змісті його одиниць втілено культурно-національний світогляд, своєрідна його інтерпретація: оцінювання дійсності та підведення суб'єктивних висновків. Зазначимо, що фразеологія є фрагментом мовної картини світу. Так, на думку В.О. Чернощєкової, “фразеологічні одиниці завжди зорієнтовані на суб'єкта, тобто виникають не тільки для того, щоб описувати світ, але й для того, щоб його інтерпретувати, оцінювати та виражати до нього суб'єктивне відношення” [4, с. 81].

У науковому доробку вітчизняних та зарубіжних мовознавців представлено певне різноманіття класифікацій, які ґрунтуються на характерних рисах фразеологізмів та методах їхнього дослідження. Так, значне місце у теоретичному доробку займає семантична класифікація науковця В.В. Виноградова; класифікація М.М. Шанського, який дотримувався широкого розуміння фразеології та виділив четвертий тип фразеологічних одиниць – фразеологічні вирази; класифікація О.І. Смирницького, за якою ідіоми відокремлюються від фразеологічних одиниць; класифікація Н.М. Амосової, де розподіл фразеологічних одиниць представлено фраземи та ідіоми; класифікація І.Є. Анічкіна, який розглядає ідіому як словосполучення і вважає, що прислів'я і приказки, окремо взяті, нічим не відрізняються від вільних словосполучень.

Однак, вивчення джерельної бази засвідчило, що сьогодні дослідження фразеологічного тезаурусу мови представлено більш розгорнутою інтерпретацією сталих словесних комплексів (далі ССК). Так, проаналізуємо більш детально класифікацію ССК сучасного лінгвіста В.М. Телії. Дотримуючись “широкого” розуміння фразеології, в якості ССК науковець розглядає всі лінгвістичні одиниці з постійним лексемним складом, які характеризуються семантичною цілісністю значення, обмеженою структурною розкладеністю, опосередкованою референтною співвіднесеністю та

відтворюваністю у мові в готовому вигляді. В.М.Телія вважає, що слід виокремлювати наступні класи фразеології: “Фразеологія-1, що вивчає цілком ідіоматичні поєднання слів; Фразеологія-2, що вивчає лексичні колокації з аналітичним типом значення; Фразеологія-3, що досліджує кліше, близькі до зрощень, що вивчає Фразеологія-2 за ознакою стандартизованості; Фразеологія-4, що вивчає газетні та літературно-публіцистичні штампи; Фразеологія-5, що вивчає прислів'я та приказки ... ; Фразеологія-6, що займається вивченням крилатих виразів” [3, с. 112].

Так, Фразеологію-1 представлено фразеологічними єдностями, фразеологічними сполученнями та фразеологічними зрощеннями.

Отже, фразеологічні єдності – це сполучення, в яких зберігається ознака семантичної роздільності складових частин, а звідси, і часткова умотивованість загального значення, наприклад: *a black sheep* – *паршива вівця*; *the last straw* – *остання крапля*; *dead secret* – *велика таємниця* [7].

Фразеологічні сполучення – це звороти утворені внаслідок поєднання фразеологічно зв'язаних слів, наприклад: *a balmy voice* – *медовий голосок*; *camera eye* – *зорова пам'ять*; *every blessed day* – *кожного благословенного дня*. Сполучення цього типу, як правило, аналітичні [7].

Фразеологічні зрощення – це найскладніші стійкі сполучення, нероздільне значення яких не залежить від значення окремих компонентів, наприклад: *all beer and skittles* – *безтурботне життя*; *have a bone to pick* – *перетерти (переговорити)* [7].

Фразеологія-2 наближається до Фразеології-1 у предметі свого вивчення, звертаючи пильну увагу на ідіоматичні колокації. Традиційно ідіоми (наприклад, *grasp the nettle* – *братися до важкої роботи*; *blow the gaff* – *пробовкнутися*) описують як звичайні декількаслівні одиниці, семантично непрозорі та структурно фіксовані [1, с. 45]. Підкреслимо, що у лінгвістичних наукових дослідженнях як вітчизняних (Л.Г. Авксент'єва, В.М. Білоножко, С.Б. Пташника, Ю.А. Фірсової), так і зарубіжних вчених (Х. Бургера,

«Experience of the past, practice of the future»

Х. Баркема, Р. Муна) ідіоматичні конструкції представлено як мовні конструкції, що належать до граматичної системи певного мовного колективу, які пройшли крізь соціолінгвістичний процес змін; як комплекс символів зі специфічними формальними, семантичними, прагматичними і соціолінгвістичними характеристиками [1, с. 45–46]. Саме це підтверджує актуальність звернення до ідіоми у медіатекстах, оскільки ним властива специфічна дискурсно-комунікативна потенція.

Вивчення джерельної бази засвідчило, що мовні кліше (Фразеологія-3) – “застиглі вислови, що усвідомлюються як невольні (тобто повністю відтворювані) усіма носіями мови” – займають далеко не останнє місце в ієрархії фразеологічних одиниць [2, с. 240]. Під мовними кліше розуміємо мовні одиниці, яким властиві постійний склад компонентів, звичність звучання, відтворюваність готових мовних блоків і водночас семантичне членування, що характерне для вільних словосполучень [2, с. 240–241]. Вивчаючи фразеологічність кліше, науковці зазначають, що “кліше створює конструктивну одиницю, яка зберігає свою семантику, а в багатьох випадках і виразність” [2, с. 241]. Поява кліше у медіамовленні пов’язана з частотністю, тематичністю та повторюваністю життєвих ситуацій. За таких умов навколо основного понятійного слова утворюється відносно постійний набір контекстуальних елементів, що набувають звичності у вживанні, перетворюючись на стандарти (вільні синтаксичні словосполучення), які характеризуються тимчасовістю існування готових мовних формул. Наведемо приклади газетно-публіцистичних кліше: *cross section* – *найбільш поширена думка*; *the Mother of Presidents* – *батьківщина президентів*; *President’s official family* – *члени кабінету міністрів* [5].

Наступний тип фразеології – Фразеологія-4, займається вивченням газетних та літературно-публіцистичних штампів. Науковці визначають мовленнєвий штамп як невмотивований словесний повтор, як “відібрані мовним колективом функціонально-стилістичні засоби (стійкі

словосполучення), які вважаються з тих чи інших причин “зручними”, або навіть обов’язковими для здійснення деяких комунікативних завдань” [3, с. 73]. Газетно-публіцистичний жанр є однією з основних сфер функціонування мовленнєвих штампів. Використання таких одиниць, з одного боку, дозволяє адресанту здійснити функціонально значущі установки, швидко, зручно та “економічно” висловити думку, а з іншого – мінімізує комунікативні зусилля автора. Наведемо приклади газетно-публіцистичних штампів: *to have priority* – мати пріоритетне значення, *present writer* – той, хто пише ці рядки (автор); *key man* – людина, яка обіймає керівну посаду; *fair field* – однакові для всіх умови [5; 6].

Наступним різновидом фразеологічних одиниць, які відносяться до ССК комунікативного типу – є прислів’я та приказки (Фразеологія-5), які розглядаються як один із основних “кодів” культури. Так, крім комунікативної спрямованості, вони містять повчальний, дидактичний характер. У прислів’ях та приказках завжди є прихований зміст, підтекст: *Fish begins to stink at the head* – Риба починає гнити з голови; *Money is the root of all evil* – Гроші є коренем усього зла [7].

Наступний клас фразеології – Фразеологія-6 – за класифікацією В.М. Телії досліджує крилаті вирази (наприклад, *Trying about happiness of the others, we find our own happiness* – Піклуючись про щастя інших, ми знаходимо своє щастя (Платон); *Just because you can explain it, it does not mean it’s not a miracle* – Тільки тому, що ти можеш це пояснити, не означає, що це не диво (Террі Пратчетт)) [3]. Крилатий вираз (або крилата фраза) являє собою стійкий фразеологізм, який з’явився на основі культурних і літературних джерел та увійшов до активного вжитку [3, с. 183]. Крилата фраза завжди має характер ремінісценції, алюзії.

Отже, аналіз теоретичної літератури довів, що сталі словесний комплекс, як мовне явище, являє собою більш складне утворення, ніж слово чи змінне словосполучення. Матеріал, представлений вище, дає можливість

«Experience of the past, practice of the future»

стверджувати, що до головних ознак та характерних особливостей сталих словесних комплексів англійської мови та суміжних з ними конструкцій належить структурно-семантична стійкість, відтворюваність у готовому вигляді, здатність активно функціонувати у процесі відтворення мови, емотивний та комунікативно-прагматичний потенціал. Таким чином, використання сталих словесних комплексів в автентичній газетній мові є повністю обґрунтованим.

Література:

1. Король Т.А. Методики виявлення сталих словосполук на матеріалі корпусу текстів. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal2011_5_1/R1.
2. Медведь А. Функціонування і засоби вираження мовних кліше, штампів та стереотипів. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
3. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Языки русской культуры, 1996. 288 с.
4. Чернощекова В.О. Лингвокультурный аспект пословиц. URL: <http://www.lib.tsu.ru/mminfo>. (дата звернення: 19.10.2018).
5. The Guardian. URL: <http://www.guardian.co.uk>. (дата звернення: 1.11.2018).
6. The Observer. URL: <http://observer.guardian.co.uk>.
7. The Times. URL: <http://www.thesundaytimes.co.uk>.
8. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник. К.: Т-во “Знання”, КОО, 2005. 1056 с.

Bielinska I.D.

PhD, (Candidate of Philological Sciences) Senior Lecturer,

Ternopil National Economic University

Ternopil, Ukraine

WILLIAM BLAKE IN UKRAINIAN AS A CHALLENGE FOR INTERPRETERS

Белінська Ірина Дем'янівна

Кандидат філологічних наук

Старший викладач кафедри іноземних мов

Тернопільський національний економічний університет (ТНЕУ)

м. Тернопіль, Україна

ВІЛЬЯМ БЛЕЙК НА «СОЛОВ'ІНІЙ» – ВИКЛИК ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

The proposed article analyses conditions of Ukrainian interpretations of famous English poet William Blake's poetry translated by Ukrainian translators. The survey of main interpretations is given as well as achievements in this field and perspectives are pointed out.

Key words: poetic translation, interpretation, structure, poetry, translation.

У статті аналізується стан наявних перекладів відомого англійського поета-філософа Вільяма Блейка. Надається огляд основних перекладацьких версій митця та окреслюються здобутки та перспективи українського перекладознавства.

Ключові слова: поетичний переклад, інтерпретація, структура, поезія, перекладознавство.

Постать відомого англійського поета передромантика Вільяма Блейка займає неоднозначне становище в сучасних українських літературних, лінгвістичних, філософських, культурологічних студій. Для українського читача лірика знаного англійського поета Вільяма Блейка залишалася лакуною з різних причин, серед яких – і міцно закріплена слава так званого «неперекладного» поета (наче на підтвердження слів Роберта Фроста: «Поезія – це те, що не піддається перекладу»): замислувати візерунки блейківських віршів важко відтворити іншою мовою і версії перекладів вважаються радше переспівом, а ніж повноцінним викладом поетичної думки), що, проте, не стримує прагнення багатьох перекладачів братися до інтерпретації його віршів, і як результат – поява нових та нових версій у всесвітній мережі як українських (Д. Дроздовський, В. Кейс, Т. Кисільова, В. Марач та ін.), так і російських перекладів (О. Донских, В. Потапова, Г. Токарева, та ін.). Мусимо визнати, що російська трансляторика зробила великий крок у своїх спробах донести до читача слова митця, чие ім'я внесене до сотні геніїв світу.

В російському мовно-літературному просторі поява Вільяма Блейка датується 1834 роком, коли у журналі «Телескоп» з'явилася стаття, передрукована із англійського видання. Перші переклади в 1900 році були зроблені К. Бальмонтом, а з 10х років минулого століття С. Маршак почав активно перекладати В. Блейка, і на думку багатьох дослідників його переклади є якщо не найкращими, то найбільш відомими і майже канонізовані. Саме цей період можна вважати початком популяризації поетичної спадщини поета. І процес цей був складним та неоднорідним - від фанатичного захоплення поезією до відкритого ігнорування з ідеологічних установок, а інколи й закликів не зважати на окремі його твори, які не підлягають інтерпретації та перекладу (що, правда, потім було заперечене і спростоване і саме ці твори стали об'єктами потужних наукових розвідок, аналіз яких не вписується у формат заявленої статті і потребує окремого ґрунтовного розгляду).

Немає жодних вказівок чи алгоритмів як перекладати поезію. оскільки «поезія - найстисліший прояв буття мови і буття світу в мові...у справі перекладання поезії може йтися лише про конгеніальний переклад, про співтворчість» [1, с.24]. А що робити перекладачу, який «замахується » на конгеніальну поезію? Творити переклад чи переспів, чи новий вірш? Тоді і зрозуміло, що «серед перекладачів поезії найбільше поетів. Драйв неперекладності запалює на переклад» [1, с.24].

В українській трансляторіці Блейк появився завдяки перекладацькій діяльності В. Коптілова, чиї переклади вже поставали об'єктами наукових досліджень. Спробуємо переглянути кого в Україні «запалив» Блейк після В. Коптілова. Від так маємо перекладацькі версії у виконанні Д. Дроздовського, В. Кейса, Т. Кісильоваої, В. Марача, К. Готті, О. Матвієнко, О. Здір і В. Богуславська - зважилися на інтерпретацію генія і кожен у свій спосіб поповнив скарбничку Блейківської поезії. Віталій Кейс у «Піснях невинности і пісні досвіду: парадоксальна візія Вільяма Блейка» [2] поруч із критичною розвідкою подає і свої версії перекладу. Віктор Марач, будучи математиком, теж намагається донести до читача слова, які виявились пророчими для багатьох поколінь.

Важливою сторінкою у популяризації Віляма Блейка став вихід збірки його віршів «Предковічне» В. Блейка (К.: Видавничий дім Дмитра Бураго) у перекладі Валерії Богуславської, що, без сумніву, постане об'єктом наших наступних наукових розвідок. Тож український читач матиме змогу долучитися до прекрасного, поринувши у зачарований світ віршованого слова. «Поза сумнівом, ця книжка відкриває нову добу в осмисленні мовою Шевченка поетичного огрому Блейка і його ролі в англійській та світовій літературі, в історії мистецтва і філософії» [3]. Це наблизить читача до скарбниці світової культури та збагатить нашу власну.

Проте якими б точним та достовірними не були би переклади, сам Вільям Блейк у «На захисті свого каталогу» написав «No one can finish so high as the

original Inventor», що у перекладі російською звучить так «Лишь автор способен достичь благородства отделки!» (переклад В.А. Потапової), чим, можливо і нівелює перекладацьку діяльність, або навпаки, спонукає до нових пошуків та спроб.

«Стовідсотковий Блейк... існує виключно англійською мовою, і кожен новий переклад – лиш безкінечне наближення до оригіналу» [4].

То ж поетичний спадок поета все ще надає широкий простір для перекладу та інтерпретації, що стане популяризацією відомого автора й Вільям Блейк на «солов'їній» вагомо збагатить національну культуру, що стане базою для майбутніх наукових розвідок.

Література:

1. Гаврилів Т. Текст між культурами //Перекладознавчі студії/ Гаврилів Т. – К.: Критика, 2005. – 200 с.
2. В.Кейс. «Пісні невинности і пісні досвіду: парадоксальна візія Вільяма Блейка» // Всесвіт, 2009, № 1-2. В. Кейс www.vsesvitjournal.com/old/content/view/545/41/.
3. В. Радчук. Поезії Вільяма Блейка вперше вийшли в українському перекладі ... - <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3313/164/123327/>.
4. Сухарев С. Два тигра http://www.wikilivres.info/wiki_

Мироненко Наталія Василівна

старший викладач

кафедри іноземних мов

Львівський національний аграрний університет

Львів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

Анотація. У статті розглянуто вплив пісенної творчості (на прикладі англійської пісні) на підвищення ефективності навчання іноземної мови студентів немовних факультетів. Досліджено її методичний потенціал. Підкреслено значення іноземної пісні як ефективного елемента сугестивного методу навчання.

Ключові слова: іноземна пісня, іноземні мови, немовні факультети, стратегії навчання.

Актуальною проблемою викладання іноземних мов на немовних факультетах виступає орієнтація всього навчального процесу на активну роботу студентів, створення умов для їхнього продуктивного навчання та саморозвитку, забезпечення відповідного освітнього середовища для формування їхньої відкритості. Один із шляхів вирішення зазначеної проблеми лежить у використанні феномену пісні як ефективного засобу навчання іноземній мові на немовних факультетах. Пісня є унікальним жанром, який поєднує в собі поезію та музику, з одного боку, а з іншого - це живе віддзеркалення різних сфер суспільства. Варто згадати кілька причин, що зумовлюють важливість пісні та її особливе місце в процесі навчання та залучення студента до іноземної культури, а саме: пісня є засобом безпосереднього ознайомлення з відповідною культурою; вона поєднує

«Experience of the past, practice of the future»

вербальний текст і мелодію, що допомагає студентам розслабитися, але при цьому продовжити засвоювати фонетичний, лексичний, граматичний та лінгвокраїнознавчий феномен, чим виконує психотерапевтичну й дидактичну функції; вона виступає важливим аспектом у мотивації та зацікавленні студента у вивченні іноземної мови. Як відомо, використання пісні знайшло широке застосування в англійськомовних країнах у навчанні рідної (англійської) мови на початковому етапі. Отже, серія пісень може бути підібрана та призначатись саме для студентів немовних факультетів; музичне супроводження тексту пісні утворює фон для сприйняття. Крім того, в піснях зосереджений потенціал найбільш уживаних мовленнєвих зразків.

Існує чотири стратегії вивчення іноземної мови, а саме: рецептивна, комунікативна, реконструктивна та еклектична.

Рецептивна стратегія навчання базується на вродженому механізмі перетворення мовних даних, який відповідає як за процес засвоєння рідної мови, так і за засвоєння мови іноземної. Однією з відомих методик, яка базується на рецептивній стратегії є цілковито фізична реакція. Студент слухає пісню та одночасно виконує завдання, метою яких є показати розуміння тексту, який є в даному музичному творі.

Ключовим для засвоєння мови, згідно з комунікативною стратегією є використання мовлення, навіть якщо на початковому етапі вивчення мови висловлювання є граматично неправильними. Прихильники комунікативної стратегії, вважають, що створення умов наближених до природних, є невід'ємною частиною навчання.

Наступна стратегія - реконструктивна. Згідно з цією стратегією студент засвоює мову, виконуючи вправи реконструктивного характеру. Його компетенція розвивається поступово, оскільки студент використовує іншомовний текст пісні для повторення, узагальнення, перекладу тощо. Для даної стратегії надзвичайно важливим компонентом є правильна вимова. Багаторазове повторення тексту веде до запам'ятовування.

Еклектична стратегія вивчення становить комбінацію згаданих трьох стратегій. Оскільки метою дослідження не є оцінка ефективності визначених стратегій, а тільки аналіз потенційного застосування іншомовної пісні як ефективного засобу при вивченні іноземних мов на немовних факультетах, то обмежимося твердженням, що в залежності від прийнятої комбінації стратегій вивчення, можливим є застосування пісні в таких функціях, які властиві даній комбінації основних складових стратегії. Тим самим, еклектична стратегія створює найбільше можливостей використання потенціалу музичних творів у процесі вивчення іноземної мови.

Основною методичною перевагою пісні є те, що вона є засобом більш глибокого засвоєння і розширення лексичного запасу, оскільки включають нові слова і вирази. В піснях уже знайома лексика зустрічається в новому контекстуальному оточенні, що допомагає її активізації. Також за допомогою пісні краще засвоюються та активізуються граматичні конструкції. В деяких країнах публікують пісні для вивчення найбільш поширених конструкцій. Вони сприяють удосконаленню навичок іншомовної вимови, розвитку музичного та фонематичного слуху. Встановлено, що музичний слух, слухова увага та слуховий контроль знаходяться в тісному взаємозв'язку з розвитком артикуляційного апарату. Вивчення і виконання коротких, нескладних за мелодійним малюнком пісень за допомогою частих повторів допомагають закріпити правильну артикуляцію та вимову звуків, правила фразового наголосу, особливості ритму та ін. Завдяки музиці на занятті створюється сприятливий психологічний мікроклімат, знижується психологічне навантаження, активізується мовленнєва діяльність, підвищується емоційний тонус, підтримується інтерес до вивчення іноземної мови. Пісні та інші музичні твори стимулюють монологічні та діалогічні висловлювання, слугують основою розвитку мовленнєвої діяльності студентів, сприяють розвитку як підготовленого, так і непідготовленого мовлення. Що стосується етапів практичного заняття, на яких пісенний матеріал може бути застосований, то

«Experience of the past, practice of the future»

вони різноманітні. Методика використання кожної пісні передбачає попередній вступ, активізацію та закріплення лексико-граматичного матеріалу пісень, що використовуються.

Послідовність роботи з піснею може мати наступний вигляд:

➤ Коротке вступне слово про пісню (її характер, стиль та особливості акомпанементу, основний зміст, історія створення та ін.), настанова на перше сприйняття пісні.

➤ Перше прослуховування пісні; знайомство з музичною стороною пісні: особливостями мелодії, ритму, ділення на музичні фрази.

➤ Перевірка розуміння змісту пісні (дослівний переклад тексту загальними зусиллями студентів під керівництвом педагога).

➤ Фонетичне відпрацювання тексту пісні. На початковому етапі навчання іноземної мови доцільно використовувати з цією метою в основному спосіб імітації.

➤ Повторне прослуховування пісні. Роботу на цьому етапі доцільно проводити з опорою на текст.

➤ Читання (або проспівування) тексту пісні з подальшим відпрацюванням звуків та інтонації. Цю роботу також рекомендується проводити з опорою на текст пісні.

➤ Розучування мелодії в процесі спільного виконання пісні з використанням фонограми, а також акомпанементу. На наступних двох-трьох практичних заняттях достатньо повторити пісню один-два рази, щоб її слова запам'яталися міцно та надовго, при цьому в пам'яті студентів закріплюються необхідні для мовлення словосполучення та граматичні структури.

Використання пісні як виду діяльності на занятті можливе в різній послідовності, наприклад:

- 1) аудіювання запису пісні - читання тексту пісні;
- 2) читання тексту пісні - аудіювання запису пісні;
- 3) читання графічного тексту пісні + аудіювання запису пісні.

Така послідовність використання запису пісні в кожному окремому випадку має свої переваги. Наприклад, «аудіювання запису пісні - читання тексту пісні» дає можливість навчати виразного читання. Чим краще й легше студент читає вголос, тим легше читає він про себе. Таким чином читаючи вголос, студент закріплює навички артикуляції, закріплює інтонаційні зразки, чим розвиває в себе фонетично правильне мовлення. Крім того, ця послідовність запобігає формуванню негативних навичок неправильної вимови під час читання, промовляння. Послідовність «читання пісні - аудіювання запису пісні» містить механізм прогнозування, що позитивно впливає на розвиток психічних процесів студентів. Особливо корисно використовувати таку послідовність з погляду подолання психологічного та лінгвістичного бар'єрів сприйняття іноземної мови на слух. Використання «читання пісні - аудіювання запису пісні» забезпечує можливість жвавого обговорення актуальних для молоді питань, оскільки наявність тексту пісні є важливою опорою для студента, з одного боку, з іншого - пісня сама собою прекрасно мотивує студента до дискусії. Слід відзначити що вплив іншомовної пісні в дослідженнях з методики викладання іноземної мови на немовних факультетах поки що не набув достатнього висвітлення. Ось чому перспективним є теоретичне обґрунтування різних аспектів застосування цього важливого елементу навчання, добір іншомовних пісень тощо. На жаль, іншомовні пісні не знайшли поки широкого застосування у вузівській практиці. Тому цей важливий елемент навчання, є актуальним теоретичним й практичним обґрунтуванням ефективних методів навчання іноземної мови на немовних факультетах.

Пісні на занятті з англійської мови оживляють викладання, викликають позитивні емоції, допомагають кращому засвоєнню лексико-граматичного матеріалу. Вони мають бути автентичні, доступні в інформаційному та мовному плані, емоційні, проблемні та актуальні, а також пісні мають відповідати віковим особливостям студентів.

Література:

1. Мельник Є.Ю. Дидактичний потенціал автентичних пісень на уроках французької мови / Є.Ю. Мельник // Іноземні мови, 2003. - № 4. - С. 15- 19.
2. Смірнова Л.Л. Пісня як засіб залучення майбутніх вчителів іноземної мови до іншомовної культури / Л.Л. Смірнова // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки: Зб. наук. праць. - Вип. 74. - Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. - С. 145-149.
3. Marton W. *Methods in English language teaching* / ed. W. Marton. - New York: Prentice Hall, 1988.
4. Medina S.L. The effects of music on second language vocabulary acquisition / S.L. Medina // FLES News. National network for early language learning, 1993. - №6. - P. 6 - 8.
5. Поляков А.Ю. Педагогічні умови мотивації професійного зростання студентів педагогічних університетів у процесі неперервної освіти: автореф. дис на здобуття наук. ступеня канд. пед наук: спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / А.Ю. Поляков. – Харків, 2008. – 21 с.

Опур Mariana

teacher of the Departments of Foreign Languages

Lviv National Agrarian University

Lviv, Ukraine

**LANGUAGE TEACHING FOR INTERCULTURAL
COMMUNICATION**

Summary. The work considers the issue of language teaching as the principal precondition for intercultural communication. The thesis studies the concept of “culture” with its multi-aspect nature. The research argues that competences in language and culture give the individual the possibility to understand, to “live into” and value other cultures’ social life and life at work. Ideas of different scientists and educators on the mentioned issues are presented in the work.

Key words: culture, intercultural competence, language educators, cultural background.

In the contemporary world, language teaching has a responsibility to prepare learners for interaction with people of other cultural backgrounds, teaching them skills and attitudes as well as knowledge. This article presents the main concepts involved in this view of language teaching: the notion of culture, the language-culture nexus, and intercultural competence. It also explains the implications of the approach in terms of the skills, attitudes, and knowledge that should be taught.

In 2010, then-U.S. Secretary of Education Arne Duncan proclaimed, “To prosper economically and to improve relations with other countries Americans need to read, speak and understand other languages”. The significance of this statement, 8 years later, scarcely needs to be underlined. Global and national challenges increase daily, and the modes of talking across frontiers and languages become ever more aggressive. This article argues that in this new context, language teaching must include intercultural communicative competence as its aim, and this means that language teaching professionals must accept their social and political responsibilities and change their professional identity.

That teaching culture is a part of language teaching is an axiom widely shared among world languages educators. That this assertion is interpreted in many ways is well known. That teaching culture as information about a country or countries where the target language is spoken is a common yet misguided interpretation is perhaps

less self-evident, for this approach is often present in textbooks and is hence widely adopted because many educators rely on a textbook as their mainstay.

Williams said that *culture* is one of the two or three most complex words in English and attempted to gain some clarity by historical, etymological analysis. It is not surprising that some researchers have criticized the concept as no longer useful because culture is mistakenly viewed as a fixed entity and have claimed that it should therefore be abandoned. Some have argued that culture is associated with methodological nationalism, a focus on national cultures that is used to reduce people's behavior to one element, i.e., “It's because he/she is American/Chinese/French, etc.” It is certainly true that in common parlance, *culture* is polysemantic and inexact and is often not afforded the complex description it deserves. On the other hand, the term remains part of language educators' vocabulary and cannot simply be ignored. Moreover, although reductionism must be avoided, the concept of national culture is part of people's conscious and subconscious understanding, as can be seen in Billig's analysis of the term *banal nationalism*.

Even more important, language educators need to pay attention to how students' identities are shaped by how their existing languages and associated experiences are fostered or denied through language education. Teaching languages for intercultural communication, the way we envision here, takes into account the complex interplay of our students' identity in different linguistic and cultural backgrounds. Knowing and understanding other people and societies involves knowledge and understanding of oneself and one's own society. This is captured in the latest Norwegian curriculum, an example of the current culmination of gradual shifts in pedagogical theory:

Competences in language and culture shall give the individual the possibility to understand, to “live into” and value other cultures' social life and life at work, their modes and conditions of living, their way of thinking, their history, art and literature. The area of study (languages) can also contribute to *developing interest and*

tolerance, develop insight in one's own conditions of life and own identity, and contribute to a joy in reading, creativity, experience and personal development.

Among pedagogy theorists the term intercultural is dominant, but this has been challenged with the suggestion that transcultural – or transkulturell since the challenge comes mainly from German writers – is better. Intercultural was used by Byram and Zarate in coining the term intercultural speaker to contrast with native speaker as a model for competence in culture. It was also linked to the notion of mediation (e.g., Byram, Zarate, Gohard-Radenkovic, Lussier, & Penz), which usually refers to acting as a go-between and a link between two people or groups. What is especially important for educators and students to reflect on is the difference between being able to live in two cultures (or being bicultural, as if one were two native speakers in one person), often seen as the ill-conceived and impossible ideal toward which to strive in teaching and learning, and being able to act as a mediator between people of two or more different cultural and linguistic contexts, using one's intercultural skills and attitudes. The latter, as has been shown in a number of projects, is a practical aim that can be reached through education. It entails the crucial skills required for students to decenter from their taken-for-granted and unquestioned world perspectives in order to see how others see the world and “how others see us.”

There are many definitions and models of intercultural competence, reviewed by Spitzberg and Changnon, many of which are more useful in training people for commercial and industrial contexts. A definition for educators is as follows:

Intercultural competence is a combination of attitudes, knowledge, understanding and skills applied through action which enables one, either singly or together with others, to:

- understand and respect people who are perceived to have different cultural affiliations from oneself;
- respond appropriately, effectively and respectfully when interacting and communicating with such people;
- establish positive and constructive relationships with such people;

«Experience of the past, practice of the future»

– understand oneself and one's own multiple cultural affiliations through encounters with cultural “difference”.

On this basis, it is argued in this publication and many others, all educators can contribute to developing intercultural competence, but here we focus on the pedagogy needed in world languages teaching.

Models of intercultural competence have appeared in recent decades that help educators plan the cultural dimension into their methods; O. Risager provided the best historical and contemporary survey and analysis. Byram's model has been influential, according to Spitzberg and Changnon, and has the distinctive feature that it encourages critical reflection on learners' own perspectives as well as on those of others, with the notion of “critical cultural awareness: an ability to evaluate, critically and on the basis of explicit criteria, perspectives, practices and products in one's own and other cultures and countries”.

Few if any of these models are explicit about learning theory, and their application and collections such as M. Wagner et al. have so far relied upon a general approach to experiential learning. On the other hand, world languages educators already have considerable experience planning their teaching in terms of objectives, learning outcomes, and the use of can-do statements. This has been one major benefit of communicative language teaching. The publication of Can-Do statements (NCSSFL and ACTFL) provides a means of enriching lesson planning with intercultural competence as the outcome.

A further development that is of a more experimental nature is to bring into the world languages curriculum an action-oriented approach underpinned by citizenship education, to teach intercultural citizenship. Content-based instruction has shown how world languages can be acquired more efficiently by using them to teach other subjects. This new approach seeks to give the language classroom content that is cognitively and emotionally demanding. Language educators propose to their students that they engage with significant issues in their own and other countries, such as environmental problems or political and historical conflicts. In doing so

students acquire greater linguistic proficiency and the knowledge, skills, and attitudes of the intercultural speaker. Students are encouraged – as they are in citizenship education and service learning – to become directly engaged with their own and other communities, to take what they learn in the classroom beyond the classroom walls, into the here and now. For example, they study environmental matters in their own and a target language country and then conduct surveys and get involved in the issues affecting their immediate community.

Language teaching for intercultural communication is front and center in the educational mission of facilitating our students' participation in intercultural citizenship, which is a sine qua non in today's world.

References:

1. NCSSFL and ACTFL, 2017. Can-Do statements: Progress indicators for language learners. Alexandria, VA: Author. Retrieved April 22, 2017 from <https://www.actfl.org/publications/guidelines-and-manuals/ncssfl-actfl-can-do-statements>.
2. Spitzberg and Changnon. Conceptualizing intercultural competence. In D.K. Deardorff (Ed.) *The Sage Handbook of Intercultural Competence*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2009. PP 167-175.
3. *Intercultural Dialogue: Questions of Research, Theory and Practice*. Edited by Prue Holmes, Melinda Dooly, John O'Regan. New York. PP 94-115.
4. Holliday, H.E. "Doc". *Reconnecting, Redirecting and Redefining 21st Century Males*. USA. 2011. PP 47-51.
5. Porto, M., Houghton, S. A. & Byram, M. Intercultural citizenship in the (foreign) language classroom. First Published July 19, 2017 Volume: 22 issue: 5, PP 484-498.
6. *The Cambridge Guide to Learning English as a Second Language*. Edited by Anne Burns, Jack C. Richards. Cambridge University Press. 2018. PP 113-142.

Svitlana Panchyshyn

Senior Lecturer

Foreign Languages Department

Lviv National Agrarian University

Dubliany, Lviv region, Ukraine

INTERCULTURAL TRAINING AND ITS ASPECTS

Summary. Intercultural training is increasingly being seen as part and parcel of the Business English teacher's job. Cross-cultural communication is a field of study that looks at how people from differing cultural backgrounds communicate, in similar and different ways among themselves, and how they communicate across cultures. The study of cross-cultural communication was originally found within businesses and the government both seeking to expand globally.

Key words: intercultural training, cross-cultural communication, culture, approach, dimension.

Intercultural training is about helping people to interact successfully with **intercultural** people from other cultures. It includes teaching appropriate language use for **training** different contexts, and also develops learners' understanding of the role that culture plays in communication. There are different opinions on how the avoidance of intercultural misunderstanding is best addressed in the business English classroom. Some argue that business English teachers are primarily language specialists, and should leave such issues to people who have formally studied intercultural communication. So in some teaching situations experts are brought in to complement what the language teacher is doing. Others argue that the two cannot be separated, and that business English teaching and intercultural training are two sides of the same coin. After all, every time one of our learners uses English it is likely to be with someone from a different culture, be it a different national culture or a

culturally different organization. According to this view, it is up to the language teacher to deliver such training.

There are two ways of thinking about what intercultural training is and what it can achieve. The first, which we could call the **dealing with diversity** or **culture-general** approach, encourages learners to understand what culture is, gain awareness of how their own culture works, and appreciate that the way they do things is not necessarily the only way. The idea is to break down prejudices, look at the pros and cons of stereotyping, and to recognize that other people have points of view that are as valid as our own. It is not about learning to deal with specific countries, but about how to deal with people who may have different ways of doing things. The aim is to provide learners with strategies that they can use to cope with diversity, and ultimately to create value out of that diversity. The second approach focuses on preparing people to work with **specific cultures** or in **specific contexts**; this is often called **culture-specific** training. Sometimes learners will only need to deal with one or two cultures. This is typical for expatriates who are posted abroad for a period of time, and need to have some understanding about how a specific culture works, and what behaviour is or is not acceptable. The danger of this approach is that it can be somewhat superficial, with learners being lulled into a false sense of security. Nevertheless, provided that learners appreciate the limitations of simple (often simplistic) ‘dos and don’ts’ lists, such training can serve as a useful first step. This is especially so if the teacher comes from the country in question, or has first-hand experience of that culture. Such culture-specific training often includes elements of culture-general training discussed above. Providing training before departure, with follow-up training, say two months into a foreign assignment, may be particularly beneficial. **Repatriation** training may also be necessary at the end of an assignment in order to ease the move back into one’s own culture. Where does this leave the business English teacher? As ever, it depends on the needs of the learners.

There are many ways for our learners to understand the nature of culture, general or specific. Researchers and cultural commentators have identified different

dimensions as a method of analysing and describing what is happening. Dimensions are perspectives which allow us to measure and compare certain attributes of different cultures, although it must always be remembered that other cultures may see these attributes quite differently. Named dimensions are very useful for the business English teacher because they help to generate useful discussion and debate about relevant issues. The particular discussion formats and activities that teachers may choose to employ will depend on the group of learners and what they are trying to achieve. When planning intercultural training, it is helpful to have an awareness of the main dimensions of cultural comparison that are commonly used in the literature on intercultural training. Different researchers have arrived at a range of dimensions, which can at times overlap; here is a brief summary:

High context versus low context — in a high-context culture, members use the context itself as a means of communication. This means that they do not need to explain things explicitly which are readily available from the situation, or from the environment. Often they use non-verbal behaviour, value long-term relationships, and work with spoken rather than written agreements. In low-context cultures, things need to be communicated much more explicitly - people often appear direct and dislike ambiguity. Outsiders may find it relatively easy to become a member of the group. The business manager from a low-context culture will value long, detailed contracts, which are, of course, adhered to once signed. After all, that is the point of a written agreement. For the highcontext business manager, the contract may be seen as more of a guideline, to be used for further discussion if need be. After all, flexibility is paramount. Or imagine a situation where a visitor has arrived after a long journey. The high-context host might suggest that the visitor takes time to rest and recuperate, whereas the low-context host might expect an explicit statement of tiredness before making the same offer.

Time - in **monochronic** cultures, time is seen as linear, with one event following another. Members of **polychronic** cultures, on the other hand, are able to manage different activities at once. This might influence the way a meeting is run, for

example. The person from the polychronic culture might spend the meeting doing various things like making phone calls, talking to different people, and so on. The monochronic person would feel more comfortable dealing with the matters at hand, in sequence, one after the other.

Power distance - this refers to the distance or equality between individuals in a hierarchy (if, indeed, there is one). In a low-power distance culture people find it easy to approach their leaders, to discuss issues, and even to criticize them. Managers are likely to consult subordinates. In a high-power distance culture the opposite happens. Subordinates are likely to do what they are told, and there is little discussion.

Uncertainty avoidance - this dimension reflects how different cultures approach ambiguity and uncertainty. If there is low tolerance of uncertainty, for example, people value job security and clear rules and regulations.

Individualism versus collectivism - some cultures see individualism and competition as important attributes. In certain societies, for example, the individual's willingness to have different opinions, to react against authority, to stand up for his or her rights, is prized. In a more collectivist society, conformity and loyalty are rated more highly.

Masculinity versus femininity - in masculine cultures, achievement is often measured in terms of power and wealth, and emphasis placed on work goals and assertiveness. Feminine cultures see personal goals, human contact, and relationship building as more valuable.

Long-term orientation - this dimension highlights differences between cultures that see short-term benefits as important (consider, for example, the way some company strategies focus on short-term profits), and those that feel that time spent developing longer-lasting relationships brings greater benefit.

Universalism versus particularism - the universalist says that rules and regulations are there to be followed. The particularist would argue that it depends on the situation and people involved. The following example is somewhat simplistic, but might help to clarify the concept. If a cashier is caught stealing from the till, in a

«Experience of the past, practice of the future»

universalist culture he or she would probably lose their job. In a particularist culture the fact that the person was stealing to pay for a child's education might be seen as an excuse for the behaviour.

Neutral versus emotional - this dimension looks at how people show emotions in various situations. So a more neutral culture would pride itself on staying calm and in control in the face of chaos and confusion, whereas a more emotional culture might give vent to feelings which are, after all, part of human nature.

Specific versus diffuse - in specific-oriented cultures, the relationship between the manager and the subordinate depends on the situation where the relationship is taking place. The 'at-work' relationship is different from the 'at-play' one. In diffuse cultures, the relationship is always there, and business can be done at any time or place.

Status - different cultures accord status in different ways. We can say, simplistically, that in Japan, for example, age is treated with respect whereas in the US achievement is regarded as more important.

Relationship with nature - some cultures believe that the environment can be controlled, whereas others see themselves as part of the environment. This might influence the way people accept technology, for example, or how they work with plans (can business plans really influence what happens in the market place, or are they simply a reflection of what is already happening?).

Researchers have looked at other dimensions too. The way different cultures use **non-verbal communication** is particularly interesting. Here we can look at body language (**kinesics**), eye movement and contact (**occulistics**), touch (**haptics**), and body distance (**proxemics**).

If we look at speaking, **paralanguage** (the way we vary tone, pitch, volume, and speed of talking) can also be quite different between cultures.

So how can teachers explore these dimensions with their students in the classroom? Here are some ideas on how to prompt discussion about various aspects of different cultures: Learners study a series of **advertisements** from their own and

other countries (taken from the TV, radio, magazines, the Internet etc); learners compare **CVs** (or tips on writing CVs) from different countries; learners look at the way different **news** agencies (ideally from different countries) report the same item of news.

With more experienced groups, teachers can try the following:

Select four or five of the **dimensions** mentioned above, and write them down as pairs of terms representing a **continuum** (e.g. high context to low context). Learners decide where their own and another culture go on the continuum, and can discuss reasons why they think this.

Bring in examples of **email correspondence** from different countries or companies. Discuss the differences in approach. Elicit **anecdotes** about meetings with people from other cultures. Discuss how ‘they’ do things.

Examine how different cultures use **metaphors** in different ways (a good way of combining linguistic input with intercultural training). For example, a discussion of English expressions involving time can be used to focus on how different cultures view time. What does it mean to *waste* time? How can a person *run out of* time? How is it possible to *save* time? (We can note here that in some English-speaking cultures, time is seen as a valuable resource or commodity, like money.) Or teachers can focus on sports metaphors. Is it possible to have *a level playing field*? How can we *take the ball and run with it*? The English language provides a rich source of metaphorical language which is wonderful to exploit in an intercultural training context.

To make conclusions, we can say that intercultural training can be an integral part of the business English teacher's job because business English learners will use the language to communicate in an intercultural setting. The culture can be analysed using a number of different dimensions. We can improve our learners' intercultural competence by using various activities to facilitate understanding of their own culture, increase their awareness of cultural differences, and analyse critical incidents.

References:

1. Gibson R. Intercultural Business Communication, Oxford University Press, 2002. - 123 p.
2. Lustig Myron W., Koester Jolene. Intercultural Competence: Interpersonal Communication Across Cultures, Pearson, Boston, 6th Edition. 2010 – 400 p.
3. Novinger Tracy. Intercultural Communication: A Practical Guide, University of Texas Press, 2001 - 210 p.

SECTION 4. Geographical sciences

Barna Iryna

Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor

Department of Geoecology and Methodology

of Teaching Ecological Disciplines

Faculty of Geography

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

**GLOBAL CLIMATE CHANGES IN THE CONTEXT OF THEIR
INFLUENCE ON THE STABILITY OF THE ATMOSPHERE**

Барна Ірина Миколаївна

канд. географ. наук, доцент

кафедра геоєкології та методики навчання екологічних дисциплін

географічний факультет

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

**ГЛОБАЛЬНІ КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА
СТІЙКІСТЬ АТМОСФЕРИ**

Анотація. У статті проаналізовано питання стійкості атмосферного повітря як одного з компонентів довкілля. Особливу увагу приділено питанню впливу окремих метеорологічних показників на потенціал стійкості атмосферного повітря. У відповідності до розроблених прогнозів щодо зміни клімату на глобальному та регіональному рівнях оцінено зміну потенціалу стійкості атмосфери.

Ключові слова: стійкість, стійкість системи, атмосфера, метеорологічний потенціал стійкості атмосфери.

Світова спільнота не перший десяток років є очевидцем погодно-кліматичних змін, які стали об'єктом широкого кола досліджень та прогнозних оцінок за їхніми результатами. Одним із аспектів аналізу наукових пошуків з цієї проблематики є встановлення впливу глобальних змін клімату на потенціал стійкості атмосфери, як однієї з оболонки, що визначає рівень життєздатності людини, а також інших аеробних організмів, що зазнає зростаючого антропогенного впливу.

В Україні питаннями глобальних кліматичних змін впритул займаються фахівці Державного агентства екологічних інвестицій України. У коло їхніх інтересів потрапляють питання щодо адекватної реакції з боку держави, її структур, приватних осіб та окремих громадян на сучасні кліматичні виклики. Виконання поставлених перед суспільством завдань вимагає міжнародної співпраці, зокрема в рамках проекту «Сценарії зміни клімату та безпеки в регіоні Східної Європи», який реалізується Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в рамках міжнародної ініціативи «Довкілля та безпека» [3]. 14 березня 2019 р. Європейський Парламент прийняв резолюцію, яка регламентує прихильність до довгострокового стратегічного бачення ЄС зі зменшення викидів CO₂ та переходу до кліматично-нейтральної економіки [2].

Інвестування у циркулярну економіку та біоекономіку, на думку європарламентарів, є пріоритетним завданням і одночасно віддзеркаленням глибинного розуміння часткової втрати атмосферою здатності довго зберігати і виявляти свої властивості, тобто витримувати зовнішній вплив, протистояти йому, що є суттю стійкості, як властивості об'єкта. Оскільки атмосфера є природною системою, то за аналогією із запропонованою М.Д. Гродзинським стійкістю таких природних систем, як ландшафти, розглядаємо стійкість атмосфери, як здатність зберігати під дією зовнішніх чинників набуту нею

структуру і характер функціонування. Стійкість природних систем забезпечується механізмами, які виробились у процесі природної саморегуляції та саморозвитку. У випадку атмосфери саморегуляція передбачає самоочищення шляхом зміни концентрації речовини у повітряній суміші або її (речовини) виведення зі складу повітря. Потрапляння в атмосферу властивих чи невластивих її хімічному складу речовин внаслідок емісій забруднюючих речовин розбалансовує природний склад атмосфери, функціональні співвідношення її природних компонентів. Послаблення таких змін в газовому складі атмосфери відбувається за рахунок горизонтального переміщення повітряних мас – вітру. З іншого боку, саморегуляція та самоочищення атмосфери реалізується завдяки випаданню опадів, коли домішки виводяться за межі системи.

Урахування згаданих чинників стійкості атмосфери здійснюється при обчисленні показника метеорологічного потенціалу стійкості атмосфери, зокрема, на основі встановлення співвідношення між величинами повторюваності днів із швидкістю вітру 0-1 м/с, днів із туманами, днів із опадами 0,5 мм і більше, днів із швидкістю вітру 6 м/с і більше. Останні є елементами метеорологічної ситуації на певній території, відтак, їхня динаміка внаслідок змін клімату визначатиме потенційні можливості атмосфери до самоочищення, що своєю чергою визначатиме якість навколишнього середовища. Відтак, дослідження 4 перелічених показників, як факторів впливу на стійкість атмосфери до антропогенного забруднення на тлі кліматичних змін, видається актуальним, особливо враховуючи тенденції кліматичних змін.

Наукові ініціативи у питанні кліматичних змін як глобального, так і регіонального характеру представлені численними роботами, зокрема, детальним звітом Е.Е. Массея у праці «Досвід Європейського Союзу в адаптації до зміни клімату та застосування його в Україні» містить наступні важливі з точки зору показника стійкості атмосфери відомості. Насамперед, Ерік Е. Массей вказує, що як і для багатьох інших країн регіону, прогнози температур

показують загальну тенденцію до потепління протягом наступного століття, з ймовірністю значного підвищення температури в літні місяці, що призведе до більшої посухи по всій країні та більшої спеки [3]. Якщо ця частина прогнозу не містить потенційних загроз для потенціалу стійкості атмосфери, то інша, яка стосується кількості опадів вочевидь є критичною. Згідно прогнозів, у зимовий період буде менше днів із снігом та морозом [3]. Наведені Ерік Е. Массеєм дані свідчать, що в перспективі буде: 50 днів з меншою кількістю снігу; 60 днів з меншим морозом (Jylhä et al. 2008); кількість опадів, як очікується, збільшиться у зимовий період і зменшиться влітку; збільшиться інтенсивність опадів протягом теплого періоду року [3]. Такі прогнози змін клімату в Україні матимуть наступні наслідки для потенціалу стійкості атмосфери:

1. *на рівні показника днів з опадами 5 мм і більше* ці зміни призведуть до зменшення здатності атмосфери протистояти забрудненню влітку через зменшення кількості опадів, але до збільшення – взимку;

2. *на рівні показників повторюваності днів з швидкістю вітру 0-2 м/с та більше 6 м/с* – ці зміни, ймовірно, зумовлюючи поширення областей низького тиску, провокуватимуть збільшення вітряної погоди, що збільшить можливість розсіювання домішок. Зважаючи на вище зазначене, ситуація щодо потенціалу стійкості атмосфери матиме чітко сезонний характер:

– *влітку потенціал стійкості атмосфери значно послаблюватиметься* через неможливість вивести домішки за межі (завдяки опадам);

– *взимку потенціал стійкості атмосфери зростатиме* внаслідок зростання днів з снігом, що дасть можливість вивести домішки за межі атмосфери.

У розлогій роботі Краковської С., Гнатюк Н. та Шпиталь Т. під назвою «Можливі сценарії кліматичних умов у Тернопільській області впродовж ХХІ столітті» авторки прогнозують ймовірні зміни клімату на основі використання регіональних кліматичних моделей, які були побудовані з використанням

програмних продуктів із Нідерландів, Швеції, Швейцарії, Італії, Франції, Норвегії, Великої Британії та РФ на період 1951-2100 рр.

Питання прогнозних оцінок базується на використанні моделей загальної циркуляції атмосфери та океану (МЗЦАО), які основою для відтворення змін клімату глобального рівня. Створені таким чином сценарії змін клімату базуються на демографічних показниках та розвитку промисловості всіх держав світу, які були запропоновані Міжурядовою групою експертів зі змін клімату (МГЕЗК) у 2000 році [37]. Якщо підсумувати отримані фахівцями результати, то загальна тенденція щодо кількості опадів є зростаючою.

Зважаючи на вище зазначене, потенціал стійкості атмосфери згідно прогнозів змін клімату Краковської С., Гнатюк Н. та Шпиталь Т., залежатиме від річної кількості опадів, яка до кінця XXI ст. лише зростатиме виказуючи чіткий сезонний характер з максимумом у липні (до 100 мм опадів) та мінімумом жовтні-листопаді.

Якщо прийняти за можливе зростання кількості опадів за рік до кінця XXI ст. і врахувати думку З.Р. Криворученка, з Національного інституту стратегічних досліджень, яку він висловив у статті «Тенденції та можливі наслідки глобальних та регіональних змін клімату» про зливовий характер опадів, який очікується, то потенціал стійкості атмосфери впродовж лише днів зі зливами буде забезпечувати самоочищення атмосферного повітря. Решта днів впродовж місяця чи року буде характеризуватись значним емісійним забрудненням і неможливістю вивести його за межі атмосфери.

Згідно бачення В. Балабух з Українського гідрометеорологічного інституту, яке відображене у статті «Регіональні прояви глобальної зміни клімату в Тернопільській області та можливі їх зміни до середини XXI ст.» тенденції зміни клімату, ймовірно, визначатимуться наступними показниками: ростом температури повітря у теплий період, що буде супроводжуватись ростом вологовмісту тропосфери, тобто зросте повторюваність та інтенсивність конвективних явищ погоди, зливова складова опадів; збільшенням числа днів з

«Experience of the past, practice of the future»

грозою, зливою, градом, шквалом, сильним дощем ($\geq 15\text{мм}/12\text{год}$); повторюваністю та інтенсивністю сильних снігопадів ($\geq 7\text{мм}/12\text{год}$); зменшенням як середньої, так і максимальної швидкості вітру протягом усього року, що призведе до зменшення кількості явищ погоди пов'язаних з вітром, зокрема хуртовин; зменшенням числа днів з туманом [1]. На основі прогнозів кліматичних змін, запропонованих В. Балабух, потенціал стійкості атмосфери характеризуватиметься:

✓ на рівні показника днів з опадами 5 мм і більше – *зменшенням здатності атмосфери систематично (рівномірно в часі) протистояти забрудненню через зростання зливових опадів – дощів та снігопадів;*

✓ на рівні показника повторюваності днів з туманом – *підсиленням процесів розсіювання домішок;*

✓ на рівні показників повторюваності днів з швидкістю вітру 0-2 м/с та більше 6 м/с – *збільшенням здатності до розсіювання домішок.*

Загалом, аналізуючи можливі сценарії розвитку кліматичних змін, можна констатувати високу здатність атмосфери самоочищатись, головним чином, шляхом випадання опадів. При цьому, розсіювання домішок як один із механізмів забезпечення потенціалу стійкості атмосфери на близьку, середню та віддалену перспективу буде зведений до мінімуму через зменшення як середньої, так і максимальної швидкості вітру протягом усього року.

Література:

1. Балабух В. Регіональні прояви глобальної зміни клімату в Тернопільській області та можливі їх зміни до середини XXI ст. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/326319486_Regionalni_proavi_globalnoi_zmini_klimatu_v_Ternopilskij_oblasti_ta_mozlivi_ih_zmini_do_seredini_NNI.

2. Зміна клімату: бачення європарламентарів довгострокового зменшення викидів CO₂ // Довкілля і клімат: інформаційно-аналітичний огляд екологічної та кліматичної політики і права ЄС. – березень. – 2019. – С.8.
3. Массей Е.Е. Досвід Європейського Союзу в адаптації до зміни клімату та застосування його в Україні. – Бюро Координатора з економічної та довкілляної діяльності ОБСЄ. – 2012. – 37 с.
4. Краковська С., Гнатюк Н., Шпиталь Т. Можливі сценарії кліматичних умов у Тернопільській області впродовж ХХІ ст. // Наукові записки: Серія географія. – 2014. – № 1. – С. 55-67.

Sopov Dmytro Serhiyovych

Post-graduate student

Chair of Ecology and Civil Protection

Department of Horticulture, Ecology and Protection of Plants

Uman National University of Horticulture

Uman, Ukraine

Scientific supervisor – Doctor of Geography Kyselov Yu. O.

URBAN LANDS IN THE LUGANSK REGION LANDSCAPING STRUCTURE

Summary. The structure and the stage of the land found of the towns of the Luhansk region are analyzed. Common and different lines in urban land using on its territory are discovered. It is accented on the deficit and irrational land using, particularly, on inadmissible spreading of the rubbish heaps that has an unfavourable influence to the environment. Ways of the optimization of land using in urban landscapes are lined.

Key words: urban landscapes, environment, rubbish heaps, landscaping structure.

Urban land is one of the most valuable and very limited types of resources and therefore needs special attention, as they play the role of the foundation, the bases of the urban landscape and largely determine the level of comfort (in the broadest sense of the concept) the inhabitants of the townspeople.

Recently, due to the privatization of land, special interest is evident, and more and more disputes arise around them, which most closely deal with property rights. The urban concentration of the population and the further development of entrepreneurship (including construction) creates from this category lands that are a unique resource for the economic and social development of the cities themselves, as well as a significant source of enrichment, the subject of criminal shame trade.

Urban lands are separated from other categories of land. In the Land Code of Ukraine [5] urban land is defined as the land of residential and public buildings, although, in our opinion, the land of the water fund, as well as recreational, recreational, historical and cultural purposes, should be included.

In the scientific literature, which deals mainly with the problems of land relations in cities, the concept of "urban lands" is interpreted differently: it is either land owned by the state, communal and private property, or land that is the property of an exclusively territorial community [2].

Almost all existing classifications of urban land are based on economic criteria (property, cost, etc.). From the natural and ecological point of view, a more acceptable classification of these lands according to their purpose and type of use, as this is to some extent due to physical and geographical conditions, primarily relief.

In accordance with the designation of territories of settlements, the city land fund is divided into land: residential and public buildings, industry, transport, communications, defense, etc.; nature protection, recreational, recreational, historical and cultural objects; objects of communal services; water and forestry use;

agricultural purpose; general use. The plan of land management determines the mode of land use, including zones of green plantations, zones of flooding and flooding, zones of manifestation of hazardous natural processes, etc.

In Ukraine, the land of settlements, including cities, occupy 0.5% of its entire territory and practically everywhere have the same problems (economic, social, environmental, etc.). From these positions, they become the object of attention of the relevant specialists. However, as a self-sufficient object of research, these lands were practically not considered in the aspect of urbanized landscape. More often, the land of settlements is considered as places for the construction of residential or industrial objects, laying of communications, etc. But these lands play not only an important economic but also a significant social role, since they are not only a place of residence but also focus on a significant part of the natural resource-based production potential.

The emergence of settlements, some of which subsequently became cities under favorable conditions, was determined by various factors. In particular, the natural factors of settler development of the territory are relief, as well as various natural resources - climatic, water, forest, land, mineral, etc.

For the territory of the modern Luhansk region, the main natural factors of the formation of settlements were relief and water supply networks (the seasonal areas of the river basins are characterized by the most fertile lands), and among the socio-economic ones - the presence of a mineral-raw material base for the development of industry (starting from the XIX century and almost to the end XX century this factor was the main).

Particular attention deserves the land of the largest and middle cities of the region, for which we accept settlements with a population of 40 thousand people. Given the situation in the geospatial of the city of Lugansk region, we divide into two groups: cities with a relatively satisfactory ecological status (these are settlements within the left bank of the region) and cities characterized by a tense ecological state (Right Bank, within which there is a strong raw material base, which led to the

development of coal and metallurgical industries). It is therefore logical that the problems with the state of land in the two groups of cities are different.

We consider it necessary to note that data on the part of the territory of the Luhansk region temporarily uncontrolled by Ukraine is set as of 2013.

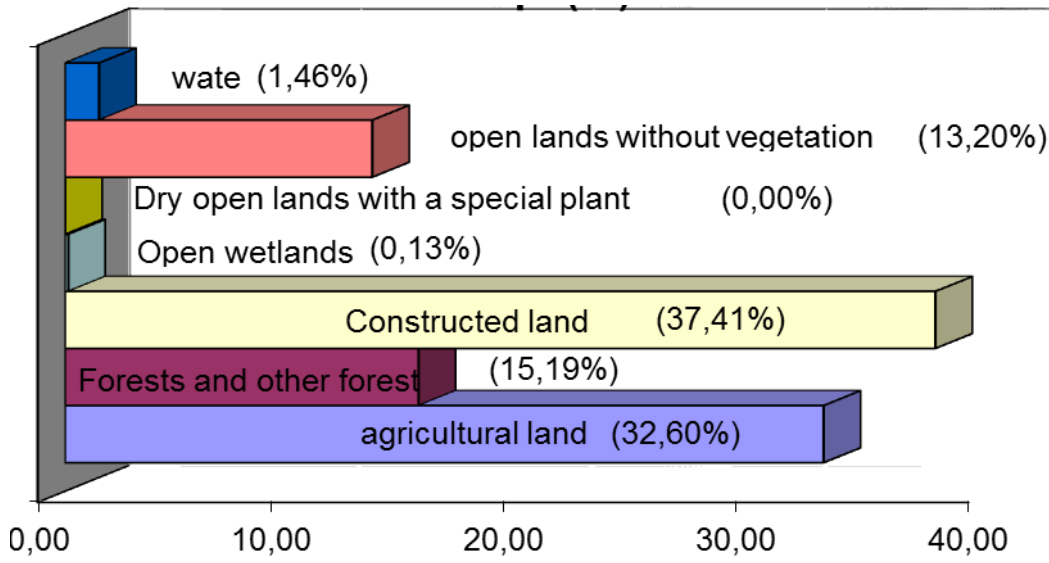
According to the oblast regulations [8], in Lugansk region as of 01.01.2013 the total number of settlements was 927 (from 1989 to 2005 their number decreased by 7, and from 2000 to 2013 - by 11, and always - because of the disappearance of villages). Among the settlements there are 109 settlements and 781 villages. Of the total number of settlements, 37 are cities with a total area of about 12 thousand km² (which is 28.5% of the total area of the region and exceeds their average weight for Ukraine in dozens of times) and a population of more than 7 thousand people. The number of cities of regional subordination is 14.

The most recent group of cities, of which 4 belong to large cities (Lugansk, Siverskodonetsk, Alchevsk, Lisichansk), became the material for analyzing the land use structure in urban environments, the rest - to the middle ones.

Functionally, monofunctional cities prevail in the region - coal mining centers (15), energy (2), transport (1), etc.

The vast majority of cities in the Luhansk region (except Luhansk) can be attributed to monologues. The chemical industry is concentrated in Rubizhne and Siverskodonetsk, and ferrous metallurgy is in Alchevsk. In most cities of the industrial Right Bank of the region the basis of the economy became cityforming enterprises of the coal industry (Anthracite, Crystal, Sorokine). The latter also identified the features of urban and suburban land use there.

The structure of the land fund of Luhansk region cities is as follows (Fig. 1):

Fig. 1. Structure of the land fund of Luhansk cities [7]

The share of agricultural land accounts for 32.6% of the total area. The area of built-up land is slightly larger (37.41%). The share of land that is considered unsuitable and not used in the economy accounts for almost 13.5%. Green plantations cover 15.19% of the territory, and their area does not meet world standards. Open waterlogged land accounts for 0.13%, and the area of open land without vegetation is 13.2%. Water bodies cover 1.46% of the total area of the city territory (Table 1).

«Experience of the past, practice of the future»

Table 1. Availability and distribution of land funds of Luhansk city cities (as of 01.01.2016, ha,%)

Administrative education	Total area of land	Agricultural land	Forests and other forest areas	Construct ed land	Open wetlands	Open land without plant cover	Water
Alchevsk	4901,000	1146,400	616,200	2956,900		94,000	87,500
Anthracite	6132,000	1854,300	854,400	2152,100		1251,700	19,500
Bryanka	6354,000	1410,400	2047,400	2214,600		647,600	34,000
Golubivka	3496,000	1464,700	324,900	1275,700		424,900	5,800
Dovzhansk	8384,000	3135,200	738,600	3484,600		1001,600	24,000
Kadiyivka	9181,000	2402,000	2309,600	3476,800	8,400	907,600	76,600
Lisichansk	9564,000	2221,300	1255,000	2890,900	1,000	2999,700	196,100
Lugansk	28617,000	9241,200	6781,500	10265,000	107,000	1294,400	927,900
Pervomaysk	8854,000	1751,800	1099,300	4765,500	4,000	1202,000	31,400
Rovenki	21708,000	12555,200	1486,900	3174,300	67,000	4103,500	321,100
Rubizhne	3376,000	411,500	327,000	1986,700		650,800	
Siverskodonetsk	5796,000	1985,500	606,500	2718,800		434,000	51,200
Sorokine	7733,000	1952,800	705,500	2197,100		2828,600	49,000
Crystal	15356,000	3933,800	2031,600	8606,600		572,900	211,100
Together, ha	139452,000	45466,100	21184,400	52165,600	187,400	18413,300	2035,200
Total, %	100,0	32,60	15,19	37,41	0,13	13,20	1,46

In the context of cities, the structure of the land fund varies significantly. Alchevsk, Pervomaysk, Sorokin, Crystal (see Table 1) are noted for a high level of development. By the area of forest plantations, they considerably inferior to such cities as Luhansk, Bryanka and Kadyivka. In particular, the regional center is surrounded by a green belt with an area of over 600 km².

Agricultural land in the structure of land use is dominated by Rovenky (57.84%). Notable is the spread of agricultural land and in the cities of Golubivka, Dovzhansk, Siverskodonetsk.

The cities of Luhansk and Rovenki are marked with a high degree of waterlogging. In Lugansk there are waterlogged floodplains and low terraces due to flood and uncontrolled runoff of industrial and sewage. In Rovenky, bogging is a consequence of the rise of underground water due to the mass closure of mines,

which led to the flooding of large areas not only in the city but also in the adjoining areas. Such land is permanently excluded from land use, and their re-cultivation is a long-term and high-value business.

Open lands without vegetation are available in all cities, but predominate in Sorokin and Lisichansk.

Actual problem of urban land use is the alienation of land through the formation of landfills of various kinds of waste. On the territory of Lugansk region, the total area of waste land is 4.45% of the total area of the oblast. At the expense of urban land, an area of 260 km² is occupied by industrial production waste. Given the main directions of industrial activity in the Luhansk region - mining, metallurgy, engineering and chemical - the formation of the corresponding waste can be considered an objective fact.

Almost all the cities in the coal region historically concentrated around the mines, and due to their actual urban land, the area of 1016.63 km² (21.64% of the total urban area) was occupied by dumps, tailing dumps, sludges. The total area of solid waste landfills is 26 times that of the corresponding areas. Only around the cities of Siverskodonetsk, Antratsit, and Lugansk formed waste accumulation on an area of 11.5 km² (Table 2). The largest share belongs to dumps (about 52%), almost the same area is occupied by sludge and solid waste landfills (11.53% and 9.57%, respectively). Data for areas covered by chemical industry waste are not included in the statistical reports, but we can assume that they are included in the column "other lands".

The nature of the waste for all miners' cities is practically the same. So, in Golubivka, Sorokin, Lisichansk, Pervomaysk and Rovenky it is a dump of coal mines. The tailings, together with the dumps, predominate in Brianka, Kadyivka and Khrustalniy; sludge storage facilities were concentrated in Alchevsk, Anthracite, Siverskodonetsk. Waste of metallurgical production is concentrated in Alchevsk. A large volume of solid household waste, and hence the area occupied by them, is typical of Alchevsk, Anthracite, and Kaidivka.

Table 2. Availability of land plots, where waste production, household and other types of waste are located on the territory of Luhansk region (as of 01.01.2016)
 [7]

№	The name of the land user or owner of the land	Total area, ha	including by type of waste:						
			dumped	tailings storages	slurry storage devices	dumps	waste metallurgical production	chemical waste	other types of waste
1	Alchevsk	280,5287	26,3399	0,0000	82,3289	20,0000	141,577	0,0000	10,2823
2	Anthracite	185,8680	111,6706	0,0000	25,2690	48,9284	0,0000	0,0000	0,0000
3	Bryanka	142,3399	88,2668	42,1353	0,0000	11,9378	0,0000	0,0000	0,0000
4	Golubivka	172,8297	123,9799	0,0000	0,0000	44,3509	4,4989	0,0000	0,0000
5	Dovzhansk	249,9810	129,8780	0,0000	64,0950	50,7080	5,3000	0,0000	0,0000
6	Kadiyivka	114,1387	104,7769	0,0000	4,0481	5,3137	0,0000	0,0000	0,0000
7	Lisichansk	165,5847	140,4530	0,0000	0,0000	11,1440	0,0000	0,0000	13,9877
8	Lugansk	302,3028	0,0000	0,0000	0,0000	29,2100	0,0000	0,0000	273,0928
9	Pervomaysk	174,5856	169,3899	0,0000	0,0000	2,1287	0,0000	0,0000	3,0670
10	Rovenki	130,9960	115,9479	0,0000	5,7481	9,3000	0,0000	0,0000	0,0000
11	Rubizhne	10,7074	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	10,7074
12	Siverskodonetsk	33,0000	0,0000	0,0000	33,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
13	Sorokine	52,5571	52,5571	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
14	Crystal	581,3830	286,3970	14,0000	84,9311	16,0600	0,0000	0,0000	179,9949
Total in cities		2596,803	1349,657	56,135	299,420	249,082	151,37	0,000	491,132

Areas occupied by dumps and heaps are already quite significant, but calculations according to A. Airun's method [1] show that the surrounding lands, which are indirectly affected by the dumps of the "empty" toxic rock (including the territory of sanitary zones), twice larger than the area than that which the dumps themselves occupy. Thus, more than 800 km² of land is seized from land only through waste landfills.

In mining towns prevailing in the structure of the cities of Luhansk oblast, more than 800 km² of land is removed due to direct and indirect influence on the land of dumps of rock from land use.

The use of land in urban settings (especially in large cities) affects a qualitative state of soils, which are subject to the same harmful effects as urban air contaminated with carcinogens.

The greatest proportion in contamination of atmospheric air, and therefore - soils, falls on carbon monoxide, hydrocarbons, nitrogen oxides, and soot.

The accumulation of metals in the soil changes its acidity, the soil abatement complex collapses, chemical equilibrium is disturbed, which affects vegetation. Thus, lead and chrome reduce the total number of organisms in the soil layer, reduce the rate of their reproduction. It was found that for soil microbiocenosis chromium is more toxic than lead [4].

Industry, power engineering, road transport changes the microelement composition of soils, which is overwhelmed by certain chemical elements even before the formation of an artificial geochemical background. But in general, on the basis of the analysis of scientific publications and stock materials of the relevant institutions, it must be recognized that the sanitary state of the soils of the urban areas is not yet sufficiently studied.

Given the size and density of the population, the alienation of land for industrial and residential buildings and the provision of townspeople with the area of green spaces, pollution and clutter of cities (Table 3), the level of environmental stress in the cities of the region is determined by the formula:

$$En = Pv + Ps - Pn,$$

where, En - level of environmental stress;

Pn - average specific gravity of the area of green plantations;

Pv - average specific gravity of the area under the waste;

Ps - average proportion of industrial and residential buildings.

Table 3. Environmental tension of land in the cities of Lugansk region (in absolute terms and in percentages to the city's area) [3]

City	total area	Numbers of population (2014)	Population density (persons / ha; Gn)	Area under the industrial area. and residential buildings / sir Specific gravity (Ps)	Waste area / average specific gravity (Pv)	Area of green plantations / ser. specific gravity (Pn)
Lugansk	28617,00	424113	463313/ 16,19	10265/ 35,9/0,024	302,3028/ 1,1/0,07	6781,5/ 23,7/0,076
Alchevsk	4901,00	110474	110600/ 22,57	2956,9/ 60,3/0,282	280,5287/ 5,7/0,0025	616,2/ 12,6/0,0056
Anthracite	6132,00	54242	77346/ 12,61	2152,1/ 35,1/0,04	185,8680/ 3,0/0,0034	854,4/ 13,9/0,016
Bryanka	6354,00	46830	53013/ 8,34	2214,6/ 34,9/0,047	142,3399/ 2,2/0,003	2047,4/ 32,2/0,044
Golubivka	3496,00	33244	3599510/ 30	1275,7/ 36,5/0,038	114,1387/ 3,3/0,0034	324,9/ 9,3/0,0098
Dovzhansk	8384,00	97680	97771/ 11,66	3484,6/ 41,6/0,036	172,8297/ 2,1/0,0018	738,6/ 8,8/0,0075
Kadiyivka	9181,00	91353	91491/ 9,97	3476,8/ 37,9/0,038	249,9810/ 2,7/0,003	2309,6/ 25,2/0,025
Lisichansk	9564,00	118762	118957/ 12,44	2890,9/ 30,2/0,024	165,5847/ 1,7/0,0014	1255,0/ 13,1/0,011
Pervomaysk	8854,00	38235	69544/ 7,85	4765,5/ 53,8/0,124	174,5856/ 2,0/0,0046	1099,3/ 12,4/0,029
Rovenki	21708,00	47370	83436/ 3,84	3174,3/ 14,6/0,007	130,9960/ 0,6/0,0027	1486,9/ 6,8/0,036
Rubizhne	3376,00	59951	60014/ 17,78	1986,7/ 58,8/0,033	10,7074/ 0,3/0,00018	327,0/ 9,7/0,005
Siverskodonetsk	5796,00	119308	119439/ 20,61	2718,8/ 46,9/0,023	33,0/ 0,6/0,0003	606,5/ 10,5/0,005
Sorokine	7733,00	103130	103221/ 13,35	2197,1/ 28,4/0,021	52,5571/ 0,7/0,0005	705,5/ 9,1/0,0067
Crystal	15356,00	122763	122964/ 8,01	8606,6/ 56,0/0,07	581,3830/ 3,8/0,0047	2031,6/ 13,2/0,016
Together		1.467.455	11,52%	37,41%	1,86%	15,19%
Together, ha, %	139452	1607104/ 11,52	52165,60/ 37,41	2596,803/ 1,86	21184,4/ 15,19	

Based on the calculations, the level of environmental stress was determined (Table 4).

Table 4. Environmental tension of land in the cities of Lugansk region (specific gravity / voltage points / environmental stress level)

City	Area under the industrial area. and residential buildings / sir Specific gravity (Ps)		Waste area / average specific gravity (Pv)		Area of green plantations / ser. specific gravity (Pn)		Level of environmental stress (En; points)
	Specific weight	Bal	Specific weight	Bal	Specific weight	Bal	
Lugansk	0,024	1	0,07	5	0,076	4	2
Alchevsk	0,282	2	0,0025	3	0,0056	1	4
Anthracite	0,04	2	0,0034	3	0,016	3	2
Bryanka	0,047	4	0,003	5	0,044	5	4
Golubivka	0,038	4	0,0034	4	0,0098	3	5
Dovzhansk	0,036	3	0,0018	2	0,0075	2	3
Kadiyivka	0,038	3	0,003	3	0,025	5	1
Lisichansk	0,024	1	0,0014	2	0,011	3	0
Pervomaysk	0,124	5	0,0046	4	0,029	4	5
Rovenki	0,007	4	0,0027	2	0,036	4	2
Rubizhne	0,033	3	0,00018	1	0,005	1	3
Siverskodonetsk	0,023	1	0,0003	1	0,005	1	1
Sorokine	0,021	1	0,0005	1	0,0067	2	4
Crystal	0,07	4	0,0047	4	0,016	3	4

Environmental tension due to the excessive density of industrial and residential development is partly offset by green plantings. The highest level of environmental stress is characteristic of the cities of Golubivka and Alchevsk, where the density is the highest. However, cities with a fairly low density (Pervomaisk, Crystal) are also characterized by high levels of environmental stress.

The identified levels of environmental stress can assess the level of comfort of life of the population in cities from the point of view of using the existing state of land funds of the cities of the region. More or less favorable conditions were formed in the cities of Lugansk, Alchevsk, Pervomaysk, Crystal. The average level of

environmental stress is noted by Anthracite, Golubivka, Dovzhansk. Relatively low levels are Bryanka, Kadyivka, Lisichansk, Sorokina.

Land use schemes in all cities of Lugansk region require radical changes, taking into account also the pollution of atmospheric air.

In order to optimize the use of land in recent years, use the principle of zoning, or zoning, defined in the current legislation, in particular, in Art. 180 of the Land Code of Ukraine [5]. Zoning is a way to ensure the use of land for various social needs, in which the intended purpose is established not for one land plot, but for a group of adjacent areas forming a functional zone [6]. In particular, in the pre-war period, the general development plan of Luhansk provided for the "functional zoning of the green zone of the city", but the whole area of the city needs the same zoning. Zoning should be done taking into account the landscape structure of the territory and qualitative characteristics of the land.

Creating an artificial environment for its existence, humanity aligns the earth's surface, moves huge masses of soil, pollutes all the components of the natural environment. This is especially true in the lands of the urban land fund. The limited distribution in the cities of land as a resource determines the need for innovative solutions to improve the quality of life of the citizens. Creating models of socio-economic development of cities in Luhansk oblast, which would meet the scientific criteria, would allow developing land-use options for specific cities, especially those that have been significantly affected by hostilities.

References:

1. Airuni A.A. Estimation of damage from environmental pollution by coal industry abroad / A.A. Airuni // Review of TsNIIEugol. - Moscow, 1982. - 54 p.
2. Bogachev S.V. Economic and legal problems of city management / S.V. Bogachev // Economy and state. - 2008. - No. 12. - pp. 7-8.
3. Ecological passport of Lugansk region. - Severodonetsk, 2017. - 124 p.

4. Zhulanov G.A. Estimation of the nature and size of the harmful influence of terricons on adjoining territories / G.A. Zhulanov, G.G. Voznyuk // Sb. Protection and rational use of natural resources. - Perm: VNIIOsugol, 1981. - P. 32-36.
5. Land Code of Ukraine: as of May 10, 2007 - K .: Veles, 2007. - 72 p.
6. Osipchuk S.O. About the protection of land in Ukraine / S.O. Osipchuk // Land management bulletin. - 2006. - №2. - P. 28-36.
7. Stock Materials of the General Directorate of the State Audit Office in Lugansk Oblast.
8. Stock materials of the Main Department of Statistics in the Lugansk region.

Zheludenko Marina Alexandrovna

Associate Professor

Foreign Philology Department

Faculty of Linguistics and Social Communications

National Aviation University

Kiev, Ukraine

Sabitova Alla Pavlovna

Assistant Professor

Foreign Philology Department

Faculty of Linguistics and Social Communications

National Aviation University

Kiev, Ukraine

**THE GENITIV CASE IN THE GERMAN LANGUAGE: PRESENT AND
FUTURE**

Желуденко Марина Александровна

доцент

кафедра иностранной филологии

факультет лингвистики и социальных коммуникаций

Национальный авиационный университет

г. Киев, Украина

Сабитова Алла Павловна

старший преподаватель

кафедра иностранной филологии

факультет лингвистики и социальных коммуникаций

Национальный авиационный университет

г. Киев, Украина

GENITIV В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ: НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ

Summary. The article deals with the problem of using the genitive case (Genitiv) in the standard German language. The functions of the genitive case (Genitiv) in the modern German language are analyzed, the changes in its grammar structure are revealed, various columns of the Spiegel Online magazine are analyzed, and the examples of the use of the genitive case in the media are found.

Key words: the standard German language, grammar structure of a language, the genitive case, the dative case, a preposition, a verb.

Аннотация. Статья посвящена изучению вопроса употребительности родительного падежа (Genitiv) в стандартном немецком языке. Проанализировано функционирование родительного падежа (Genitiv) в современном немецком языке с целью выявления изменений его грамматического строя, сделан анализ различных рубрик журнала «Spiegel Online», найдены примеры употребления родительного падежа в СМИ.

Ключевые слова: стандартный немецкий язык (Standartdeutsch), грамматический строй языка, родительный падеж (Genitiv), дательный падеж (Dativ), предлог, глагол.

В любом языке, независимо от того, родной ли это язык или иностранный, всегда возникают лингвистические проблемы, которые требуют детального рассмотрения. В данной статье мы хотим остановиться на некоторых спорных как для носителей языка, так и для изучающих немецкий как иностранный моментах немецкого языка. В данном случае речь идет об употреблении падежей Dativ и Genitiv (дательного и родительного).

Тема Dativ/Genitiv достаточно широко представлена в лингвистических исследованиях. Основной тенденцией современного немецкого языка является все меньшее употребление Genitiv и замена его с помощью Dativ. Genitiv – как сформулировал Бастиан Сик, известный немецкий журналист, лингвист, колумнист журнала «Spiegel» – постепенно становится экспонатом так называемого «языкового музея».

Объяснение этому факту согласно Б. Сику сводится к нескольким причинам:

- 1) Genitiv никогда не занимал прочного места в разговорной речи;
- 2) в большинстве диалектов он не встречается вообще;
- 3) этот падеж всегда был более характерным для употребления в письменной речи.

Кроме того, Genitiv употребляется после некоторых предлогов – *kraft*, *seitens*, *mittels*, *namens* – которые в разговорной речи уже практически не используются. А поскольку современные СМИ все менее ориентированы на правила стандартного немецкого языка (Standartdeutsch), а более на разговорную речь, то из языка газет, радио и телевидения Genitiv тоже исчезает. А это приводит к тому, что употребление данного падежа является некорректным и грамматически неправильным.

Неправильное употребление Genitiv распространено не только в устной речи, но и в информационном пространстве. Вместо «wegen des, trotz eines, dank eines» все чаще встречаются варианты «wegen dem, trotz einem, dank einem».

Несмотря на тенденцию к вымиранию Genitiv, Б. Сик высказывает предположение о том, что этот падеж выживет вопреки Dativ и благодаря тому, что немецкий язык обладает вариативностью грамматических средств для выражения одних и тех же конструкций.

Для подтверждения этой идеи мы проанализировали различные рубрики одного из наиболее авторитетного немецкого журнала «Spiegel Online». Цель этого анализа заключалась в том, чтобы найти примеры употребления Genitiv и выяснить, насколько частым является употребление этого падежа.

Примеры:

1. Рубрика «Политика»: Das Tempolimit berührt die Seele **der Deutschen** offenbar stärker als viele andere Angelegenheiten. Die Freiheit **des Einzelnen** sei in Gefahr, sagen die einen, falls der Staat ihnen jetzt auch noch eine Maximalgeschwindigkeit auf der Autobahn aufbürden sollte. Die anderen argumentieren genau anders herum - sie empfinden Schnellfahrer als Einschränkung **ihrer Freiheit**. Der Ton und die Vehemenz **der Debatte** erinnern mich an die ebenfalls heftige Diskussion um das Rauchverbot in der Gastronomie.

2. Рубрика «Экономика»: Zehn Experten sollen der Regierung helfen, die Digitalisierung **des Landes** voranzutreiben / Es soll Unternehmen helfen, ihre Geschäftsprozesse **mithilfe künstlicher Intelligenz** zu automatisieren / Bei Jürgen Stellflug, schon seit dem vergangenen Jahrhundert Chefredakteur und Geschäftsführer **des Verbrauchermagazins** „Öko-Test“, lautet dieser Satz ... / Nun macht sich Boyden auf, das Geheimnis **menschlichen Denkens** zu ergründen.

3. Рубрика «Культура»: Anders als zunächst vermutet, wird Ben Affleck offenbar kein weiteres Mal in die Rolle **des Superhelden** schlüpfen / Zudem kündigte das Hollywood-Studio die Fortsetzung **des Antihelden-Films** «Suicide

Squad» für August 2021 an / Das Oscar-nominierte Rassismus-Drama «Green Book» berührt und packt – aber nur **dank seiner tollen** Darsteller / Der dramaturgisch vermutlich krass überzeichnete Kontrast **dieser Konstellation** beruht auf einer wahren Geschichte / Es ist aber, **trotz einiger bewegender Szenen**, kein Drama, sondern ein vor allem auf den Bauch zielendes Buddy-Movie in der Tradition von «Flucht in Ketten».

4. Рубрика «Наука»: Der Vorsitzende **der Deutschen Gesellschaft** für Schlafforschung und Schlafmedizin, Peter Young, spricht von einer bahnbrechenden Studie. «Dies ist eine neue Dimension **des Verständnisses** von Schlaf», sagte er / Nach dem Aufwachen identifizierten 60 Prozent **der Versuchspersonen** die Fantasiewörter korrekt... / Bekannt war, dass Schlaf zur Lernkonsolidierung beitrage, also zur Verfestigung des zuvor Gelernten / Gab es 2017 an 45 Prozent **dieser Stationen** zu hohe Werte, waren es 2018 nach einer Hochrechnung des UBA noch 39 Prozent.

Как показали выше приведенные примеры, в информационном пространстве Genitiv встречается достаточно часто и во всех рубриках. Правильным также является употребление предлогов *dank* и *trotz*.

Данный анализ позволяет сделать предположение и согласиться с мыслью о том, что Genitiv сохранит свои позиции в немецком языке, не уступит место Dativ и не трансформируется в новый падеж, как его назвал Б. Сик, **VON**itiv (von + D.). Остается большая вероятность того, что Genitiv будет более характерным явлением письменной официальной речи, чем разговорной.

Литература:

1. Sick, B. Dativ oder Genitiv. http://bastiansick.de/wp-content/uploads/2018/08/2018-06-wrth-mitarbeitermagazin-kontakt-dativ_genitiv.jpg

SECTION 5. Jurisprudence

Kaznacheyeva Darya Volodymyrivna

Doctor of Law,

Associate Professor of the Department of Criminal Law

and Criminology, Faculty №1

Kharkiv National University of Internal Affairs

Kharkiv, Ukraine

THE PAROLE FROM SERVING: PRACTICE FOREIGN COUNTRIES

Казначеева Дар'я Володимирівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету №1

Харківського національного університету внутрішніх справ

м. Харків, Україна

**УМОВНО-ДОСТРОКОВЕ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ
ПОКАРАННЯ: ДОСВІД ЗАКОРДОННИХ КРАЇН**

Аналіз законодавчого досвіду реалізації пенальної політики як України, так і зарубіжних країн свідчить, що її визначальною рисою на сьогодні є гуманізація кримінально-правової репресії. Встановлено, що загальним для законодавств всіх закордонних країн, що були розглянуті, є наявність дієвого механізму здійснення контролю за поведінкою умовно-достроково звільнених осіб, а також можливість покладання на них певних обов'язків під час невідбутої частини покарання.

Ключові слова: умовно-дострокове звільнення, закордонний досвід, обов'язки, невідбута частина покарання, контроль.

На сьогодні державна політика в Україні спрямована на інтеграцію до Європейського Союзу, що є одним із пріоритетних напрямів розвитку країни. Соціально-політичні та економічні зміни в Україні впливають на усі форми суспільного та політичного життя в державі, зокрема, на процеси у галузі права, зокрема щодо звільнення від відбування покарань. Аналіз законодавчого досвіду реалізації пенальної політики як України, так і зарубіжних країн свідчить, що її визначальною рисою на сьогодні є гуманізація кримінально-правової репресії. Загальною стає тенденція до зменшення кількості обвинувальних вироків, пов'язаних з призначенням покарання у виді позбавлення волі, до покращення правового статусу засуджених тощо. Однією із складових цієї тенденції є застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Аналіз кримінального законодавства закордонних країн свідчить, що вони віддають перевагу саме умовному звільненню від відбування покарання, а не іншим безумовним видам. Це пояснюється тим, що умовне звільнення має багато переваг над безумовним: дає можливість певний час контролювати звільнену особу, застосовувати до неї заходи виховного та виправного характеру, маючи при цьому можливість реально виконати покарання, від якого таку особу було звільнено, що значно її дисциплінує. Під час вивчення досвіду застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання закордонними державами були враховані такі аспекти: формальна та матеріальна підстави цього виду звільнення; зміст та види обов'язків, які можуть накладатися на умовно-достроково звільненого під час невідбутої частини покарання; порядок здійснення контролю за умовно-достроково звільненими особами під час невідбутої частини покарання. У Франції питання умовно-дострокового звільнення врегульовані Кримінальним кодексом (КК) [1] та Кримінально-процесуальним кодексом (КПК) [2]. Формальною підставою цього виду звільнення є відбуття засудженим не менше половини строку позбавлення волі, для рецидивістів строк реального відбування покарання

«Experience of the past, practice of the future»

становить 2/3 строку, для осіб, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі, відбуття не менше 15 років. Матеріальна підстава умовно-дострокового звільнення – це встановлення факту, що є достатні докази позитивної поведінки засудженого та серйозні підстави розраховувати на повернення його до нормального життя у суспільстві. КК Франції містить ст. 132-59 «Про звільнення від покарання», в якій закріплено, що звільнення від покарання можливе у тому випадку, якщо виправлення (ресоціалізація) винного досягнуто, заподіяні збитки відшкодовані, а порушення, яке є наслідком діяння, припинилось. Відповідно до ст. 731 УПК Франції, надання умовно-дострокового звільнення від відбування покарання може супроводжуватись «особливими умовами», а також «заходами впливу та контролю», які мають на меті полегшення повернення до нормального життя у суспільстві особи, яка звільняється. Такі заходи здійснюються під головуванням судді по виконанню покарань, комітету по пробації та сприянню засудженим та за участі патронажних організацій. Тривалість таких заходів не може бути меншою ніж невідбута частина покарання та може перевищувати невідбутий строк покарання не більше ніж на один рік. У разі нового засудження, явної недостойної поведінки, порушення умов чи непокори заходам сприяння умовно-дострокове звільнення відміняється міністром юстиції, а засуджений повинен відбути частину строку покарання, що залишилась. На умовно-достроково звільненого можуть бути покладені певні обов'язки.

У Федеративній Республіці Німеччина питання умовно-дострокового звільнення регулюються Кримінальним кодексом [3]. Формальною підставою застосування умовно-дострокового звільнення є відбуття не менш 2/3 строку позбавлення волі. У деяких випадках суд може звільнити достроково і після відбуття 1/2 строку, якщо особа засуджена вперше або якщо строк покарання не перевищує 2 роки позбавлення волі, або якщо існують особливі обставини, що характеризують засудженого і вчинений злочин. Засудженому до довічного позбавлення волі необхідно відбути 15 років покарання. Матеріальна підстава

полягає у тому, що застосовувати умовно-дострокове звільнення можна, якщо є підстави відповідально судити, що особа в умовах волі не скоїть нового злочинного діяння. Припущення про позитивну поведінку у майбутньому та загальна оцінка особи та вчиненого діяння, а також її поведінка говорять про наявність особливо сприятливого прогнозу. Цікаво, що надання умовно-дострокового звільнення можливе лише за згоди засудженого. Умовно-достроково звільненому встановлюється іспитовий строк у межах невідбутої частини строку покарання. Для здійснення контролю за звільненим використовують професійну службу пробації разом із добровільними представниками громадськості, які безкоштовно здійснюють нагляд за такими особами та надають допомогу у його ресоціалізації.

Найбільш цікавою є система кримінального права США, що характеризується наявністю визначених та невизначених вироків. Суд, при призначенні покарання, встановлює максимальні та мінімальні його строки. Для США, як федеративної держави, характерна наявність загальнофедерального законодавства та законодавства кожного штату. У зв'язку з цим правова регламентація умовно-дострокового звільнення в різних штатах суттєво відрізняється підставами, строками, обмеженнями. Для зручності було складено Приблизний кримінальний кодекс США (далі – Приблизний КК), в якому визначено загальнофедеральні вимоги кримінального законодавства [4]. Відповідно до ст. 305.1 Приблизного КК США, при наявності позитивної поведінки та сумлінного ставлення до виконання обов'язків режиму, термін тюремного ув'язнення особи, засудженої на невизначений строк, скорочується на 6 днів кожного місяця призначеного строку покарання. Питання надання умовно-дострокового звільнення вирішує комісія штату по умовно-достроковому звільненню. Ключову роль у процедурі умовно-дострокового звільнення відіграє Рада по умовно-достроковому звільненню, до якої входять від трьох до дев'яти членів. Основною умовою умовно-дострокового звільнення у США є невчинення злочину. Рада по умовно-достроковому звільненню (Рада)

«Experience of the past, practice of the future»

може також вимагати в будь-який час, поки засуджений знаходиться під контролем, дотримання таких умов: виконувати певні зобов'язання по відношенню до родини; присвятити себе роботі чи навчанню; залишатися у межах території, зазначеної у довідці про звільнення; прибути особисто впродовж 36 годин після звільнення до закріпленої за ним посадової особи служби нагляду, а також з'являтися у терміни, які йому будуть встановлені; постійно проживати у місці, зазначеному у довідці про умовно-дострокове звільнення, а також повідомляти посадовій особі служби нагляду про будь-які зміни місця проживання чи місця роботи; не зберігати вогнепальну чи іншого виду зброю, якщо на це немає письмового дозволу; з'являтися для проходження медичного чи психіатричного лікування, якщо цього вимагає Рада; утримуватись від спілкування з особами, які свідомо для нього займаються злочинною діяльністю або засуджені за вчинення злочинів; виконувати будь-які інші умови, пов'язані із причинами скоєння злочину, але які не тягнуть за собою невинуватих обмежень його свободи чи які є несумісними зі свободою його сумління; постійно проживати у спеціалізованому пансіоні чи лікарні впродовж певного періоду часу і під таким контролем та впливом, який вважає за доцільне Рада.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання притаманне законодавству і практиці кримінального судочинства країн як англосаксонської, так і романо-германської систем права. Загальним для законодавств всіх розглянутих закордонних країн є положення щодо випробування умовно-достроково звільненої особи під час іспитового строку, а також наявність чіткого механізму здійснення контролю за поведінкою умовно-достроково звільненими під час невідбутої частини покарання. На сьогодні, не дивлячись на певні суттєві кроки запровадження служби пробації в Україні, питання контролю за умовно-достроково звільненими особами під час невідбутої частини покарання залишаються відкритими. Необхідно наголосити і на відсутність закріплення у законодавстві дієвого механізму контролю за даною

категорією звільнених від відбування покарання. Вважаємо, що для ефективного застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання доцільно у вітчизняне законодавство перейняти деякі положення кримінального законодавства закордонних країн щодо можливості покладання судом на умовно-достроково звільненого певних обов'язків впродовж невідбутої частини покарання.

Література:

1. Новый уголовный кодекс Франции / Науч. ред и пер. с франц. Н.Ф. Кузнецова, Э.Ф. Побегайло. М.: Юридический колледж МГУ, 1993. 212 с.
2. Code de procedure penale. Paris: Librairie Dalloz, 1963. 279 p.
3. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия / Науч. ред. и вступ. ст. Ф.А. Шестакова; предисл. Г.-Г. Йешке; пер. с нем. Н.С. Рачковой. СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. 524 с.
4. Примерный Уголовный кодекс США / науч. ред. и вступ. Б.С. Никифоров; пер. с англ. А.С. Никифоров. М.: Прогресс, 1969. 303 с.

Oksana Lakusta

Senior Forensic Expert, PhD

Chernivtsi Scientific Research Forensic Center

Chernivtsi, Ukraine

COMPARATIVE AND GNOSEOLOGICAL ANALYSIS OF EXPERT RIGHTS AND SOME THEIR LIMITATIONS (FOR EXAMPLE OF THE CRIMINAL PROCESSUAL LEGISLATION OF THE POST-SOVIET STATES)

Abstract. The comparative and gnoseological analysis of the expert rights have been carried out and some of their constraints have been considered that defined in the criminal-procedural codes of the Post-Soviet states. It has been shown, that expert rights definitions were similar in most Post-Soviet states by their content and essence. At the same time, a number difference identified. In addition, some recommendations suggest as an exchange of positive experiences.

Key words: expert, expert rights, Criminal Procedure Code, Post-Soviet states

Introduction. The formation and development of criminal procedure legislation in each country by created with certain features, caused by historical, social and economic, political and geopolitical factors.

It is well-known, the adoption of new legislation takes place in the course of social, economic and political transformations, sometimes of a revolutionary nature, for example the collapse of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) [1, p. 186].

N. Parkhomenko said that Post-Soviet space is a conditional political and geographical indication of the former USSR territory, where modern independent states developed in the end of the twentieth century. They take place homogeneous and interdependent social, economic, political, cultural and legal transformations. Scientists estimate the events of 1989-1990 as a constitutional coup d'état or a peculiar revolution which is took place in an evolutionary, peaceful way. As the result, independent states ware created, which have chosen to build new sovereign, democratic countries. Realization of this purpose occurred by determining legal foundations of these transformations and further development [1, p. 187].

Thus in 1991 the collapse of the USSR predetermined objectively the dynamics of constitutional and legislative changes. Independence declarations began to adopt and then constitutions, constitutional laws. As a result, it was an update of the entire of legislation system of the Post-Soviet states. These processes were of fundamental nature and they defined the constitutional and legislative development strategy for many years. Finally, a large-scale constitutional process was began on the former

USSR territory. It had particularities despite of the common legal traditions and the similarity of the law systems and legislation [1, p. 188]. Namely, this analysis allows distinguishing between general and distinctive features.

Therefore, the **purpose** of this work was to conduct comparative and gnoseological analysis of expert rights and their some limitations, defined in the criminal-procedural codes of the Post-Soviet states.

Study Status. This problem has covered in its various forms in the works of such scientists as T. Averyanova, V. Arseniev, S. Bychkov, R. Belkin, N. Klymenko, V. Kuybitsky, M. Saltevsky, M. Segaya, I. Pyroga, O. Rossinsky and others.

Main material. The comparative analysis of the expert rights were carried out of the definitions criminal procedure codes of the Post-Soviet states (hereinafter referred to as the CPC) with definitions of the expert rights provided by the Ukraine CPCs (Part 3 of Art. 69) [2-16].

It is indicated, that: «An expert shall have the right to: 1) review records of criminal proceedings, which relate to the subject of expert examination; 2) request the provision of additional materials and samples and the conduct of other actions which relate to the conduct of expert examination; 3) be present during the conduct of procedural actions related to the objects of examination; 4) include in the expert report information, which was revealed in the course of expert examination and which are important to criminal proceedings and in respect of which questions were not put to him; 5) put questions to persons who participate in criminal proceedings, which relate to the objects of examination; 6) receive remuneration for the job done and be compensated expenses incurred in connection with expert examination and summons to give explanations and testimonies, where the conduct of the expert examination is not the official duty of the person committed as an expert; 7) request that protection be ensured as prescribed by law; 8) take advantage of other rights laid down in the Law of Ukraine “On Forensic Examination” [2].

As a result, the comparative and gnoseological analysis it was established, that expert rights are similar by content of the Part 5 (1-3) of Article 69 of the Ukraine CPCs

vs other fourteen CPCs of the Post-Soviet states. In addition, the similarity found in the overwhelming majority by the Part 5(4-6) of Art 69 of the Ukraine CPCs [2].

However, some differences found. For example, in some countries an expert has the right to use the translator's free assistance (Part 2 (6) of Art 61 of the Republic of Belarus CPCs; Art 58(4) of the Republic of Tajikistan CPCs; Art 68(8) of the Republic of Uzbekistan CPCs; Part 3 (6) of Art 79 of the Republic of Kazakhstan CPCs) [3, 9, 10, 14]. In addition, the expert may to present conclusion and to testify not only by state language and by language he possesses also, and he has the opportunity to challenge the translator too (for example, Part 3 (6) of Art 79 of the Republic of Kazakhstan CPCs) [9]. Interesting is that in the Republic of Belarus CPCs (Part 2 (2) of Art 61) note the expert has right to petition for taking measures to ensure safety of the family members, relatives and even property [3].

The widespread expert right in the analyzed CPCs is the opportunity to be acquainted with the investigative protocol or other procedural act that he participated. It has the right to make remarks on the protocol amendments on the completeness and correctness of his actions and conclusion too (Part 2 (5) of Art 61 of the Republic of Belarus CPCs; Part 5 (5) of Art 79 of the Republic of Kazakhstan CPCs; Art 97.6.6 of the Republic of Azerbaijan CPCs; Part 1 (5) of Art 88 of the Republic of Moldova CPCs; Part 6 (5) of Art 85 of the Republic of Armenia CPCs; Part 1 (5) of Art 96 of the Turkmenistan CPCs) [3, 7-9, 15, 16].

Such expert rights are provide in the criminal procedural law of the some post-Soviet countries as:

- the opportunity to inspect the evidence and documents (paragraph 8 of Art. 68 of the Republic of Uzbekistan CPCs) [10];
- it use scientific and technical resources, specialist knowledge and experience to identify, research and demonstrate evidence (Part 1 (e) of Art. 52 Georgia CPCs) [4];
- it petitions about the persons presence during the examination, whose may provide explanations for expert investigations with the permission of the person

conducting the proceeding (Part 1 (5) of Art. 98 Estonia CPCs) [12].

Despite such a wide range of expert rights the number restrictions written in some considered CPCs as a separate part. Mostly, it was named as: «An expert has no right». In particular, it should be noted that in the Part 4 of Art. 69 of Ukraine CPCs indicated: «An expert has not right to collect materials for conducting an examination by his own initiative». The same warning also indicated in the CPCs of the Republic of Belarus (Part 3 of Art. 61), Republic of Kazakhstan (Part 4 (2) of Art. 79), Kyrgyz Republic (Part 5 (2) of Art. 63), Republic of Tajikistan (Part 5 of Art. 58), Russian Federation (Part 4 (2) of Art. 57) and Turkmenistan (Part 2 (2) of Art. 96) [2, 3, 6, 9, 13, 14, 16].

In addition, prohibitions exist in the criminal procedural law of the Post-Soviet countries. They relate to the fact that an expert is not entitled:

- discussion conducts with participants of the criminal process in the criminal process by relate issues to conducting an examination except body conducting the criminal proceedings (Part 3 of Art. 61 of the Republic of Belarus CPCs; Part 4 (1) of Art. 57 of the Russian Federation CPCs; Part 4 (1) of Art. 79 of the Republic of Kazakhstan CPCs; Part 5 (1) of Art. 63 of the Kyrgyz Republic CPCs; Part 5 of Art. 58 of the Republic of Tajikistan CPCs and Part 2 (1) of Art. 96 of the Turkmenistan CPCs) [3, 6, 9, 14, 16];

- research conducts that may cause the complete or partial destruction of objects or change their appearance or basic properties, if there was a special permit from the body that appointed the examination (Part 3 of Art. 61 of the Republic of Belarus CPCs; Part 4 (3) of Art. 57 of the Russian Federation CPCs; Part 4 (3) of Art. 79 of the Republic of Kazakhstan CPCs; Part 5 (3) of Art. 63 of the Kyrgyz Republic CPCs; Part 5 of Art. 58 of the Republic of Tajikistan CPCs and Part 2 (3) of Art. 96 of the Turkmenistan CPCs) [3, 6, 9, 14, 16].

It should be noted that in the Part 2 (4) of Art. 96 of the Turkmenistan CPCs it is warning about the prohibition of disclosing information by the case circumstances and other information that became known to the expert in connection with his participation in the case. Similar warning also found in the Russian Federation CPCs

(Part 4 (5) of Art. 57) [4]. Here it should be noted that the expert does not have the right to give a knowingly false conclusion (Part 4 (4) of Art. 57 of the Russian Federation CPCs) [4].

Conclusions. Thus, it has shown that most expert rights examined in the criminal-procedural codes of the post-Soviet countries are similar by content and substance. At the same time, a number of differences have been identified. In our opinion, they are due to the fact that the post-Soviet space, as a historical formation, formed as a result of the collapse of the USSR, and it has been its own peculiarities of social, political, economic and cultural development. Because the new criminal procedural law was adopted in various economic, social and political conditions and therefore it gives different results. Therefore, it is at the present stage of development, despite the common history and legal traditions, the development of criminal legislation in post-Soviet countries has different forms, stages, mechanisms and time measurements. They are due with disintegration processes, reformatting foreign policy priorities, renewal members of CIS countries and are expanding influence sphere of the EU at the expense of post-Soviet countries.

We can propose, in the framework of the exchange of positive experience, an expert rights that are specified in the Part 3 of Art. 69 Ukraine CPCs could be supplemented by such rights as: 1) to petition make about taking measures to ensure the safety of family members, close relatives and other persons whose are for expert reasonably believes close and property too; 2) to petition make about presence of the persons during the examination, whose may be necessary for expert research explanations.

References:

1. Parkhomenko N.M. (2015). Constitutional process in Post-Soviet countries: history of establishment and current state. – Issue. 26. – P. 186-194.
2. The Criminal Procedural Code of Ukraine: with changes from 07.12.2017 (N 2234-VIII) // Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. – 2013. – № 9-13. – Art. 88.

3. The Criminal Procedural Code of the Belarus Republic [Electronic resource] // Access mode: <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=H11500293>.
4. The Criminal Procedural Code of the Georgia [Electronic resource] // Access mode: <http://www.parliament.ge/index.php>.
5. The Criminal Procedural Code of the Lithuania [Electronic resource] // Access mode: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=319053.
6. The Russian Federation CPCs [Electronic resource] // Access mode: <http://legalacts.ru/kodeks/UPK-RF/chast-1/razdel-ii/glava-8/statja-57/>.
7. The Criminal Procedural Code of the Azerbaijan Republic [Electronic resource] // Access mode: http://base.spininform.ru/show_doc.fwx?rgn=11597.
8. The Moldova Republic CPCs [Electronic resource] // Access mode: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=326970&lang=2>.
9. The Criminal Procedural Code of the Kazakhstan Republic [Electronic resource] // Access mode: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575852.
10. The Criminal Procedural Code of the Uzbekistan Republic [Electronic resource] // Access mode: <http://www.lex.uz/docs/111463>.
11. The Criminal Procedural Code of the Latvia [Electronic resource] // Access mode: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=199314.
12. The Criminal Procedural Code of the Estonia [Electronic resource] // Access mode: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=432984.
13. The Criminal Procedural Code of the Kyrgyz Republic [Electronic resource] // Access mode: <http://sudexpert.gov.kg/ugolovno-protsessualnyj-kodeks-kyrg/>.
14. The Criminal Procedural Code of the Tajikistan Republic [Electronic resource] // Access mode: http://www.adlia.tj/show_doc.fwx?rgn=15203&conttype=2.
15. The Armenia Republic CPCs [Electronic resource] // Access mode: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1450&lang=rus>.
16. The Criminal Procedural Code of the Turkmenistan [Electronic resource] // Access mode: http://base.spininform.ru/show_doc.fwx?rgn=27706.

SECTION 6. Pedagogical sciences

Dobrovolska Svitlana

PhD, Acting Assistant Professor

The Department of Foreign Languages

Lviv National Agrarian University

Lviv-Dubliany, Ukraine

HOW MANY WORDS DOES A LEARNER NEED TO KNOW?

Summary. The article highlights the importance as well as the quantity of vocabulary learning. The definitions of core and defining vocabulary are revealed. The author underlines the difference between function and content words. The author of the article tries to find out how many words a learner needs to know.

Key words: core and defining vocabulary, function and content words, productive and receptive knowledge.

A further major difference between first and second language vocabulary learning is in the potential size of the lexicon in each case. An educated native speaker will probably have a vocabulary of around 20,000 words (or, more accurately, 20,000 word families). This is the result of adding about a thousand words a year to the 5,000 he or she had acquired by the age of five. An English dictionary includes many more: the *Longman Dictionary of Contemporary English*, for example, boasts “over 80 000 words and phrases”, while the *Oxford English Dictionary* contains half a million entries. Most adult second language learners, however, will be lucky to have acquired 5 000-word families even after several years of study.

This relatively slow progress has less to do with aptitude than with exposure. The average classroom L2 learner will experience nothing like the quantity nor the

quality of exposure that the L1 infant receives. It has been calculated that a classroom learner would need more than eighteen years of classroom exposure to supply the same amount of vocabulary input that occurs in just one year in natural settings. Moreover, the input that infants receive is tailored to their immediate needs – it is interactive, and it is often highly repetitive and patterned – all qualities that provide optimal conditions for learning. By comparison, the average L2 learner's input is, to say the least, impoverished. Given these constraints, how many words does the learner need to know?

The answer must depend to a large extent on the learner's needs. A holiday trip to an English-speaking country would obviously make different vocabulary demands than a year's study in a British university. But is there such a thing as a threshold level - a **core vocabulary** that will serve in most situations? One figure that is often quoted is 2,000. This is around the number of words that most native speakers use in their daily conversation. About 2,000 words, too, is the size of the **defining vocabulary** used in dictionaries for language learners. These are the words and suffixes that are used in the dictionary's definitions. Moreover, a passive knowledge of the 2,000 most frequent words in English would provide a reader with familiarity with nearly nine out of every ten words in most written texts. In this paragraph, for example, so far only the following words fall outside the top 2,000 words in written English: *vocabulary* (mentioned twice), *threshold*, *core*, *quoted*, *native*, *dictionaries/dictionary's*, *suffixes*, *definitions*, *moreover*, *passive*, *familiarity* and *paragraph*. In other words, fourteen out of 140 running words, or exactly ten per cent of the text, would be unfamiliar to the learner who had learned the top 2,000.

And very many of the words in the preceding paragraph - such as *the*, *to*, *a*, *on*, *would*, *in*, *but*, *is*, *there*, *that*, *will* and *one* - are extremely common indeed. In fact, it has been calculated that the most frequent 100 words in English make up almost fifty per cent of most texts.

Of course, the majority of these 100 high frequency words are grammar - or **function** - words, such as *has*, *to*, *did*, *she*, *were*, etc., and not **content** words like

«Experience of the past, practice of the future»

answer, depend, large, extent, learner, needs, etc. On their own, function words have very restricted usefulness: try having a conversation with the ten most frequent words in written English: *the, to, of a, and, in, I, was, for, that!*

There is a strong argument, then, for equipping learners with a core vocabulary of 2,000 high frequency words as soon as possible. The researcher Paul Meara estimated that at the rate of 50 words a week (not unreasonable, especially if the emphasis is taken off grammar teaching) this target could be reached in 40 weeks, or one academic year, more or less. Of course, this is the minimum or threshold level. Most researchers nowadays recommend a basic vocabulary of at least 3,000 word families, while for more specialised needs, a working vocabulary of over 5,000 word families is probably desirable. Students aiming to pass the Cambridge First Certificate Examination (FCE), for example, should probably aim to understand at least 5,000 words even if their productive vocabulary is half that number.

On the other hand, students preparing for academic study might be better off working from a specialised academic word list. A recently published academic word list consists of just 570 word families, covering a variety of disciplines - arts, commerce, law and science - and includes such items as *analyse, concept, data* and *research*. These 570 word families account for one in every ten words in academic texts. For example, the following words occurring in the paragraph we analysed above are covered in this academic list: *core, quoted, passive* and *paragraph*. Knowledge of this academic list (on top of the 2,000 most frequent words in English) would have thus reduced the unfamiliar words in that paragraph to a mere ten.

A preoccupation with vocabulary size, however, overlooks the importance of vocabulary depth. Vocabulary knowledge is not an all-or-nothing phenomenon, that is, a case of either knowing a word or not knowing it. Consider, for example, these different degrees of ‘knowing’ in my own knowledge of Spanish, using words taken randomly from the Q section of the dictionary:

queso (cheese) can understand and produce it (both in speaking and writing) without effort;

querer (want) can understand it and produce it, though need to think about past irregular forms;

quedar (stay) can understand it and produce it, but only in its main non-idiomatic senses;

quirofano (operating theatre) can understand it in context only, and can produce it if prompted (e.g. with first letter) but not confident about correct word stress;

quiebra (bankruptcy) can understand it in context only, and can't produce it even if prompted;

quicio (hinge) probably wouldn't understand it even in context, and certainly can't produce it.

This suggests that, at the very least, estimates of vocabulary size must take into account **productive** and **receptive** knowledge. Then there is knowledge of spelling and pronunciation, of derivative forms and of different shades of meaning. Finally, there is the degree of control over word knowledge: is the word readily accessible, or does it require prompting? (Think of how you answer crossword clues: some words come only when several letters have been filled in; others require no prompting at all.) Again, these different aspects of 'knowing' suggest that the task of acquiring a functional lexicon is more complicated than simply memorising words from lists.

In the end, however, exactly which words a learner needs to know is a very personal matter. It is not easy either to predict learners' needs nor to ensure that the words that have been selected for teaching will be learned. Nor will there be time, especially in non-intensive language courses, for all the words that the learners need to be explicitly taught. A good part of vocabulary acquisition has to be incidental. Incidental learning is facilitated through exposure to language input, in the form of extensive reading, for example. Input from the teacher and from other learners is also an important resource for incidental learning.

Even with the best will in the world, students forget words. As a rule, forgetting is rapid at first, but gradually slows down. This is true in both the short

«Experience of the past, practice of the future»

term (e.g. from lesson to lesson) and in the long term (e.g. after a whole course). It has been estimated that up to 80 per cent of material is lost within 24 hours of initial learning, but that then the rate of forgetting levels out. And a study of learners' retention of a foreign language (Spanish) over an extended period showed that — in the absence of opportunities to use the language - rapid forgetting occurred in the first three or four years after instruction, but then levelled out, with very little further loss, even up to 50 years later. Two factors seemed to determine retention. First, those words that were easy to learn were better retained. Secondly, those words that were learned over spaced learning sessions were retained better than words that were learned in concentrated bursts - consistent with the principle of distributed practice.

Forgetting may be caused both by interference from subsequent learning and by insufficient recycling. With regard to interference, most teachers will be familiar with the symptoms of 'overload', when the price for learning new language items is the forgetting of old ones. This seems to be particularly acute if words are taught that are very similar to recently acquired words. The new words have the effect of 'overwriting' the previously learned material. This is an argument against teaching words in lexical sets where words have very similar meanings.

More important, perhaps, as a remedy against forgetting, is recycling. Research shows that spaced review of learned material can dramatically reduce the rate of forgetting. But it's not enough simply to repeat words, or to re-encounter them in their original contexts. Much better is to recycle them in different ways, and, ideally, at successive levels of depth. Research suggests that if learners see or use a word in a way different from the way they first met it, then better learning is achieved.

References:

1. Aitchison, J 1994 *Words in The Mind* 2nd edn Blackwell.
2. Carter, R and McCarthy, M (eds) 1988 *Vocabulary and Language Teaching* Pearson Education Ltd.

3. Gairns, R and Redman, S (1986) *Working with Words*. Cambridge University Press.
4. Lewis, M 1993 *The Lexical Approach*. Language Teaching Publication.
5. Lewis, M 1997 *Implementing the Lexical Approach*. Language Teaching Publication.
6. Nattinger, J 1988 *Some current trends in vocabulary teaching*. In Carter and McCarthy (eds).
7. Willis, D 1990 *The Lexical Syllabus* Collins.

Nataliia Dukhanina

Ph.D., Assoc. Prof., National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Kyiv, Ukraine

PODCASTS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Духаніна Наталія Мар’янівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської мови

гуманітарного спрямування №3

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

ПОДКАСТИ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

The paper deals with the peculiarities of using podcast technology in foreign language teaching.

Key words: foreign language teaching, listening comprehension, podcasting.

У публікації розглянуто особливості використання технології подкасту у викладанні іноземних мов.

Ключові слова: викладання іноземної мови, аудіювання, подкасти.

Застосування Інтернет-технологій під час вивчення іноземних мов дозволяє студентам не лише удосконалювати вміння ефективно здійснювати усну та письмову комунікацію іноземною мовою, але й вміння швидко орієнтуватись в інформаційному просторі, знаходити, прослуховувати, переглядати, створювати й поширювати іншомовний аудіо- та відеоконтент. Безсумнівно, Інтернет-технології, зокрема подкастинг (podcasting), є ефективним засобом для формування аудитивних навичок і вмінь, максимально наближають процес спілкування до природньої комунікації.

Подкасти – це аудіо- та відеофайли у стилі радіо- і телепередач в мережі Інтернет, які можна завантажити в мобільний телефон або планшет і слухати в будь-який зручний для користувача час. Як правило, подкасти мають певну тематику і періодичність виходу, створюються радіостанціями, телеканалами, окремими творчими людьми (подкастерами).

Перевага подкастів проти традиційних методів полягає у тому, що вони роблять процес навчання більш цікавим, змістовним і ефективним; сприяють створенню позитивної психологічної атмосфери; забезпечують вільний доступ до автентичних матеріалів. Їхнє використання у процесі вивчення іноземних мов дає змогу студенту практикувати інтонацію, ритм і вимову, збагачує лексичний словник, сприяє удосконаленню граматичних навичок та розвитку усного і писемного мовлення. Одним із важливих завдань використання подкастів у навчальних цілях залишається розвиток умінь розуміння мовлення

на слух – відокремлювати головне від другорядного, визначати тему повідомлення, розділяти текст на смислові частини, встановлювати логічні зв'язки, виділяти головну думку, сприймати повідомлення у визначеному темпі [2].

У цілому, методика роботи з подкастами збігається з методикою роботи з аудіотекстами і має чітку послідовність дій, котра складається з трьох етапів: передтекстовий (підготовчий), текстовий (етап прослуховування) та післятекстовий (контроль розуміння прослуханого).

У мережі Інтернет представлено бази безкоштовних іншомовних онлайнних подкастів як професійної, так і загальної спрямованості. Для ефективного навчального аудіювання важливий вибір подкастів. Існують важливі критерії до аудіо- та відеоконтенту, які використовуються для аудіювання: освітня цінність, професійна спрямованість (відповідність цілям навчання на різних етапах), автентичність тексту, інформативність, актуальність та достовірність навчального матеріалу, змістова завершеність, тривалість звучання, відповідність віковим можливостям і рівню підготовки студентів. Чіткість вимови, виразна інтонація, темп мовлення є також важливими у виборі подкастів. Проте, вважаємо за потрібне використовувати подкасти, що сприятимуть розрізненню мовного матеріалу, розумінню мови з діалектом і акцентом. Оскільки відмінності у вимові, швидкість мови і невиразна дикція можуть викликати труднощі у розумінні, якщо у студентів немає достатнього досвіду в сприйнятті мови з акцентом.

Регулярне створення студентами власних подкастів (діалогів, розповідей, новин, оглядів, інтерв'ю) та аналіз інших виступають ефективним засобом удосконалення компетентності аудіювання, підвищують інтелектуальний, професійний та загальнокультурний рівень. Під час роботи над власними подкастами студенти приділяють більше уваги вимові, інтонації, добору лексичних та граматичних одиниць. Особливістю використання подкастів у навчальній діяльності є можливість їхнього перезапису, яка дозволяє досягнути

очікуваних результатів або підвищити власний рівень вимог до створення текстів або висловлювань.

Процес створення подкасту на занятті з іноземної мови передбачає: визначення теми, складання плану щодо пошуку потрібного змісту і мовного оформлення, пошук, запис, спільна рефлексія та відгуки всієї групи, редагування і публікацію в Інтернеті [3]. Такий вид діяльності може бути запропонований у формі індивідуальної, групової роботи або проекту. Викладачі та студенти можуть створити базу подкастів відповідно до навчального плану із завданнями і вправами для практичних занять або самостійної роботи студентів на розвиток навичок аудіювання, читання, усного та писемного мовлення.

Таким чином, результативність навчання аудіювання значно підвищиться за умови регулярного і доцільного використання іншомовних подкастів із огляду на їх автентичність, інформативність, багатофункціональність, інтерактивність та доступність, здатність забезпечувати самонавчання, автономію студентів у процесі роботи з даними матеріалами.

Література:

1. Дробіт І.М. Використання подкастів при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням / І.М. Дробіт // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – 2011. – № 5(2). – С. 89-92. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vldubzh_2011_5\(2\)__17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vldubzh_2011_5(2)__17).
2. Елухіна Н.В. Интенсификация обучения аудированию на начальном этапе / Н.В. Елухіна // Иностранные языки в школе. – 1986. – №5. – с. 15-20.
3. Ковальская Е.П. Подкастинг как средство интерактивной коммуникации в обучении иностранному языку [Электронный ресурс] / Е.П. Ковальская. – Режим доступа: <http://www.jurnal.org/articles/2012/ped33.htm>

Hulina Iryna Ismailivna

master's student

*Department of Social Work, Social Pedagogy
and preschool education*

*Educational-scientific institute of social-pedagogical
and artistic education*

Melitopol State Pedagogical University

name of Bogdan Khmelnytsky

Melitopol, Ukraine.

Scientific adviser- Averina Ekaterina Sergeevna

candidate of Pedagogic Sciences,

*Associate Professor at the Department of
social work, social pedagogy and preschool education*

Melitopol, Ukraine.

CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS.

PECULIARITIES OF THE SOCIAL PEDAGOGUE OF SUCH CHILDREN IN THE INCLUSIVE SPACE

Гуліна Ірина Ісмаїлівна

студентка магістратури

кафедра соціальної роботи, соціальної педагогіки

та дошкільної освіти

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної

та мистецької освіти

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Мелітополь, Україна

**ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ТАКИМИ
ДІТЬМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРИ**

Annotation: The paper considers different forms of manifestation of deviations in children with special educational needs and the peculiarities of the work of a social teacher with such children in the inclusive space.

Key words: nosology, etiology, pathogenesis, psychosomatic illness, neurotic disorder, mental retardation, neurosis, hysteria, tics, enuresis, hyperkinesis, infantilism, aggressiveness, autoaggression, phobia, masturbation, hyperactivity, stuttering, emotional lability, autism, low-coordination children.

Анотація: У роботі розглянуто різні форми прояву відхилень у дітей з особливими освітніми потребами та особливості роботи соціального педагога з такими дітьми в інклюзивному просторі.

Ключові слова: нозологія, етіологія, патогенез, психосоматичні захворювання, невротичний розлад, затримка психічного розвитку, невроз, істерія, тіки, енурез, гіперкінези, інфантилізм, агресивність, аутоагресія, фобії, онанізм, гіперактивність, заїкання, емоційна лабільність, аутизм, низькоординовані діти.

Нозологія – учення про хвороби, що містять біологічні та медичні основи хвороб, а також їхню етіологію, патогенез, номенклатуру і класифікації, профілактику захворювань. Виділяють нозологічні одиниці – форму, конкретну хворобу з типовим для неї поєднанням симптомів і функціонально-

морфологічними змінами, які є їх основою, а також певною етіологією й патогенезом.

Етіологія – теоретичний розділ медицини, який вивчає причини виникнення хвороб. У вузькому сенсі – окреслення безпосередньої причини хвороби, синдрому або патологічного стану. Патогенез – це механізми виникнення і розвитку хвороби і окремих її проявів на різних рівнях організму.

Психосоматичні захворювання – група хворобливих станів, що з'являються в результаті взаємодії психічних і фізіологічних факторів. В нормі людина приблизно до тридцятирічного віку не повинна хворіти. Звісно, можлива травматизація, вірусні захворювання, які тренують імунну систему.

Окремо варто брати до уваги генетичні (вроджені) вади організму. Та про цю категорію людей ми сьогодні не будемо говорити. Отже, якщо людина не має вроджених вад, вона повинна формуватися в рамках визначеної вікової норми. Всі захворювання, з якими зустрічаються діти, підлітки та молодь, мають в основі соціальні фактори [1].

Саме цей аспект дозволяє стверджувати, що, звісно, лікар потрібен, але паралельно з медичними працівниками батькам дітей, які мають соматичні хвороби, варто відвідати психолога. Таке спілкування дозволить визначити, які саме умови виховного впливу стали підґрунтям до появи хвороби у дитини.

Невротичний розлад – група захворювань, в основі яких лежать тимчасові зворотні порушення психіки функціонального характеру, зумовлені перевантаженням основних нервових процесів – збудження та гальмування.

Пропонуємо розглянути нозологічні групи. Саме на основі цієї класифікації для дітей з особливими освітніми потребами створюються класи з інклюзивними підходами.

Групи захворювань:

1. Інфекційні та паразитарні захворювання.
2. Новоутворення.
3. Хвороби ендокринної системи.

4. Хвороби крові та кровотворних органів.
5. Психічні розлади
6. Хвороби нервової системи та органів чуття.
7. Хвороби системи кровообігу.
8. Хвороби органів дихання
9. Хвороби органів травлення
10. Хвороби сечостатевої системи
11. Хвороби шкіри та підшкірної клітковини
12. Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини
13. Вроджені аномалії (вади розвитку)
14. Симптоми, ознаки та неточно визначені стани
15. Травми і отруєння

Такі групи захворювань, як психічні розлади, хвороби нервової системи та органів чуття, вроджені аномалії (вади розвитку), симптоми, ознаки та неточно визначені стани, не завжди фіксуються медичними працівниками. Це пов'язано з тим, що батьки вважають невротичні тенденції, проблеми розвитку особливостями поведінки, сподіваючись на те, що дитина через певний час ці проблеми «переросте».

ЗПР (затримка психічного розвитку). Затримка психічного розвитку – це уповільнення темпу розвитку психіки, яке найчастіше виявляється при вступі дитини до школи і виражається в недоліку загального запасу знань, обмеженості уявлень, незрілості мислення, переважанні ігрових інтересів та нездатності займатися інтелектуальною діяльністю.

Межовий стан психічного розвитку. Розглядається як явище тимчасове.

ЗПР – найчисленніша група порушень розвитку дитини. Визначають контингент учнів початкової школи, які стійко не встигають. Первинними є порушення працездатності, розлади уваги, пам'яті, сенсомоторних процесів, пізнавальної активності. За проявами та глибиною порушень затримки досить індивідуальні.

Фактори, що призводять до затримки психічного розвитку:

1. Біологічні.

2. Несприятливі психосоціальні умови виховання, насамперед, психічна деривація (незадоволеність в емоційному контакті з дорослим).

Затримки розвитку дуже різні. В кожному окремому випадку варто показати дитину психологу, в першу чергу. Звісно, консультація і психолого-педагогічна діагностика дитини проводиться виключно в присутності батьків.

Невроз. Невроз – це психогенне захворювання, яке виникло в результаті емоційних переживань, з якими дитина не змогла справитися. Виникнення неврозу спричинене стресовою ситуацією на ранніх стадіях розвитку дитини. Невротичний розлад не є вродженим. Частіше за все ця патологія розвивається внаслідок надскладної для дитини нервово-психологічної напруги і внутрішнього конфлікту. Часто в таких дітей батьки (частіше мати) сама страждає від неврозу. Невроз – це принципово зворотній стан. Але зворотність має свої межі. Тобто, невроз, який не лікували – не зникає. Він може змінити форму прояву або перейти на психосоматичний рівень і призвести до органічних захворювань.

Істеричний невроз. Істерія – один з видів неврозу, який проявляється демонстративними емоційними реакціями (сльози, сміх, крик), судорожними гіперкінезами, тимчасовими паралічами, втратою чутливості, глухотою, сліпотою, втратою свідомості, галюцинаціями і т.д. В основі механізму розвитку захворювання – втеча в хворобу, умовна «приємність хвороби».

Відрізняється від патології характеру (проявляється у більш старшому віці) тим, що дитина страждає від своєї поведінки. Істеричні напади відбуваються незалежно від її волі.

Прояви істерії:

- Істеричні припадки. Супроводжуються вегетативними реакціями. Під час сну не бувають.

- Розлади чутливості. Проявлені в окремих ділянках тіла.

«Experience of the past, practice of the future»

- Розлади функцій органів чуття. Завжди тимчасові.
- Мовні порушення. Афонія, мутизм, німота, заїкання.
- Рухові порушення. Проявляються у вигляді парезів, судом, тремтіння, втрати рівноваги.
- Розлади функцій внутрішніх органів.
- Психічні порушення.

Невроз нав'язливих станів. Як правило, проявляється в підлітковому віці. Це будь-які ритуали. Сюди ж відносяться й нав'язливі думки. Нестійка надчутливість нервової системи проявляється як «діатез на оточуючу дійсність». Причина – завищені вимоги батьків, надмірна та необґрунтована принциповість.

Тіки. Один з найрозповсюдженіших розладів в дитячому віці. Мимовільне сіпання м'язів обличчя. Часто поєднується із заїканням.

Не звертати увагу дитини на тіки, якщо вони носять невротичний характер. Виникають завжди в умовах підвищеної психоемоційної напруги, надмірного (для дитини) фізичного навантаження, втоми. Та обов'язково слід звернутися за допомогою для корекції невротичного стану.

Неврозоподібні тіки – монотонні, стереотипні, одноманітні. Виникають в будь-який час. Посилюються у випадку перевтоми, соматичних захворювань. Діти не переживають за свій стан (до підліткового віку). Варто звертати на них увагу, заставляти дитину контролювати свій стан.

Енурез. Може бути наслідком анатомічного дефекту сечостатевої системи (уролог). Може бути симптомом психічного захворювання (психіатр). Неврозоподібна форма та невротична. В першому випадку потрібно фіксувати увагу дитини, в другому – цього робити не можна. Діти не помічають неврозу.

Найчастіше енурез з'являється на фоні витісненого страху. Якщо прояв хвороби співпав з моментом вступу дитини до школи, або зміною навчального закладу, варто шукати причину саме в страху перед школою.

Гіперкінези. Це психомоторний розлад, який виявляється у вигляді патологічних, раптових, мимовільних насильницьких рухах в різних групах м'язів. Такі розлади можуть виникати внаслідок патологічних змін в м'язовій, скелетній чи нервовій системі. Корекція шляхом розвитку емоційно-вольової компетентності особистості дає можливість вирішити проблему в 90 % випадків. В 10 % спостерігається суттєве покращення стану.

Інфантилізм. Для інфантила характерні поступки за першим побудженням, безпечність, легковажність, безвідповідальність, нездатність завершити справу, переважання ігрових інтересів. В 7 – 8 років стає помітним через відставання від вікової норми. Самостійно проходить до 20 – 25 років. Варто звернути увагу на цю групу порушень, так як такі діти схильні до депресій, суїцидів, завжди є дисгармонія в емоційно-вольовій сфері, можуть бути занадто активними, легко збуджуваними, агресивними.

Агресивність. Характеризується демонстрацією переваги в силі або застосування сили по відношенню до іншої людини з метою заподіяння шкоди. Поведінкова особливість може фіксуватися в разі контрольованості агресивних проявів. Невротична форма проявлена в не контрольованості агресивних нападів. Для такої поведінки стимул особливого значення не має.

Аутоагресія – це агресивність, спрямована на самого себе. Проявляється в заподіянні фізичної шкоди самому собі. Завжди потрібна допомога психолога чи психотерапевта.

Фобії. Ірраціональний, інтенсивний і постійний страх, що виникає в певних ситуаціях, діях, при зустрічі з певними речами, тваринами або людьми. Основним симптомом цього розладу є надмірне і необґрунтоване бажання уникнути подразника, що відлякує. Встановлення емоційно-вольового самоконтролю знімає проблему.

Патологічні звички:

1) Онанізм. Має фізіологічне, психологічне та клінічне підґрунтя:

«Experience of the past, practice of the future»

– фізіологічне: активний темперамент та потреба в знятті накопиченої психічної напруги;

– психологічне можна звести до неправильного виховання: зайва строгість, обмеження активності, заборони, часті фізичні покарання, проблеми емоційного контакту з батьками, насильницьке годування;

– клінічне – підвищений рівень збудливості (як і для всіх патологічних звичок); проблеми із засипанням, знаходження в кроваті без сну провокує тривогу і потребу її усунути, захворювання, особливості будови статевих органів;

– додаткові причини: підвищена пітливість, діатез, тертя тісного одягу.

Для корекції таких дітей слід показати урологу, гінекологу, потім психологу чи психотерапевту.

2) Смоктання пальця, язика, волосся, облизування верхньої губи.

3) Відгризання нігтів.

Гіперактивність. Стан, при якому активність і збудливість людини перевищує норму. У випадку, якщо подібна поведінка є проблемою для інших гіперактивність трактується як психічний розлад. При цьому акцент робиться на тому факті, що саме дефіцит уваги є ключовим розладом при дитячій гіперактивності.

Заїкання. Неврозоподібне заїкання. Проявляється в молодшому дошкільному віці. Пов'язане, як правило, з наслідуванням швидкого мовлення дорослих. Невротичне заїкання. Проявляється в 10 – 15 років. Виникає внаслідок психотравми, що нашарувалась на ослаблену нервову систему. Супроводжується страхом мови. Причому лаятися може вільно.

Емоційна лабільність. Нестійкий стан нервової системи, що характеризується підвищеною збудливістю, апатією, різкими безпідставними змінами настрою.

Аутизм. Розлад розвитку нервової системи, що характеризується порушенням соціальної взаємодії, вербальної й невербальної комунікації, і

повторюваною поведінкою. При аутизмі снують складнощі у взаємодії із зовнішнім світом, з цього приводу виникають порушення в соціалізації. Завжди необхідно підключати профільних спеціалістів.

Низькоординовані діти. Справляють враження повільних. Погано формуються рухові навички. Руки слабо розвинені. Такі діти постійно спіткаються, падають. Не здатні виконувати дві дії одночасно.

Корекція невротичних розладів

1. Тренування емоційно-вольової сфери.
2. Регуляція рефлекторної діяльності організму.
3. Формування навичок самоконтролю, стабілізація емоційної сфери.
4. Розвиток стресостійкості.
5. Подолання особистісних комплексів, корекція самооцінки.
6. Розвиток когнітивної сфери, вольових якостей.
7. Врахування та активізація внутрішніх ресурсів.
8. Соціалізація.
9. Корекція родинних стосунків.

Для забезпечення навчання та корекційної допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку в Україні до сьогоднішнього дня функціонує система спеціальної освіти: спеціальні дитячі садки і школи, дошкільні групи і класи в масових закладах. Водночас, певна частина дітей з особливими освітніми потребами може навчатися в колективі здорових однолітків за умови відповідної психолого - педагогічної підтримки.

Інклюзивна освіта ефективна для багатьох дітей з відхиленнями в розвитку, однак інтегрування таких учнів в загальноосвітній простір інколи відбувається стихійно. Ця частина дитячої популяції відзначається великим різноманіттям, робота з яким ускладнюється з причин приховування або нерозуміння батьками проблем дітей [3]. Ефективність роботи закладу залежить від створення особливого навчального середовища, командного підходу, психологічного та корекційного супроводу, раціонально підібраних

«Experience of the past, practice of the future»

стратегій навчання. Важлива роль належить учителю, який організовує та забезпечує оптимальні умови навчання, сприятливу атмосферу в учнівському колективі, спосіб презентації теми, який би залучав до діяльності, був захоплюючим та не обтяжуючим чи виснажливим для «особливої» дитини, стимулював засвоєння інформації, сприяв застосуванню знань, умінню пов'язувати їх з життям, оцінюванню учнівських досягнень в різний спосіб. Саме тому на передній план виходить підготовленість навчального закладу, власне самого вчителя, до роботи з розмаїтим учнівським колективом.

Педагогічні колективи мають на меті брати участь в освітніх проектах, спрямованих на втілення принципів особистісно-орієнтованої, інклюзивної освіти для дітей із активним залученням сімей і громад.

Реалізація інклюзивної моделі освіти у цих навчальних закладах здійснюється шляхом вирішення таких завдань:

- створення єдиного психологічного комфортного освітнього середовища для дітей, які мають різні стартові можливості;
- забезпечення діагностування ефективності процесів корекції, адаптації та соціалізації дітей з особливостями розвитку на етапі шкільного навчання;
- організація системи ефективного психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання;
- компенсація недоліків дошкільного розвитку;
- подолання негативних особливостей емоційно-особистісної сфери у дітей завдяки включенню їх в успішну діяльність;
- підвищення мотивації у дітей, усвідомленого ставлення до діяльності;
- охорона та зміцнення фізичного й нервово-психічного здоров'я дітей;
- соціально-трудова адаптація школярів з особливими освітніми потребами;
- зміна суспільної свідомості щодо дітей з особливостями в розвитку.

Отже, для успішної інклюзії в умовах загальноосвітньої школи необхідно враховувати наступні чинники: командний підхід; задоволення індивідуальних

освітніх потреб дітей; співпрацю з батьками; створення сприятливої атмосфери в дитячому колективі.

Ефективність навчання дітей з особливими потребами в інклюзивному класі забезпечать: диференційоване викладання, врахування стартових рівнів успішності учнів, використання особливої системи оцінювання навчальних досягнень та науково - обґрунтовані методи роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Література:

1. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.- метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук., К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. - 273 с.- Серія «Інклюзивна освіта».
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. - Навчально - методичний посібник. - К.: «АТОПОЛ». - 2010. - 96с. Серія «Інклюзивна освіта».
3. Лорман Т., Деспелер Дж.М., Харві Д.Х.Р. (2005) Інклюзивна освіта. Підтримка відмінності на уроці: практичний посібник. Sidney: Allen & Unwin. Chapter 12.

SECTION 7. Medical sciences

Dolzhikova Svetlana Vitalievna

Student

Department of Internal Medicine №1

Medical Faculty №1

Vinnitsa National Medical University named after M.I. Pirogov

M. Vinnitsa, Ukraine

Dovbius Tatyana Sergeevna

Student

Department of Internal Medicine №1

Medical Faculty №1

Vinnitsa National Medical University named after M.I. Pirogov

M. Vinnitsa, Ukraine

*Scientific supervisor - postgraduate student **Ivankova A.V.***

**STUDY OF THE CHANGE OF THE FUNCTIONAL STATE OF THE
ENDOTHELIUM OF VESSELS IN PATIENTS WITH HYPERTONIC
PATIENTS OF THE 2nd STAGE IN THE RESPONSE TO THE
APPLICATION OF PREPARATIONS L-ARGININ, IN THE FOLLOWING
USE OF HIGH ARGININE COMPOSITIONS**

Должикова Світлана Віталіївна

Студентка

Кафедра внутрішньої медицини №1

Медичний факультет №1

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

М. Вінниця, Україна

Довбиус Тетяна Сергіївна

Студентка

Кафедра внутрішньої медицини №1

Медичний факультет №1

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

М. Вінниця, Україна

Науковий керівник – аспірант Іванкова А.В.

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІНИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ
ЕНДОТЕЛІЮ СУДИН У ПАЦІЄНТІВ З ГІПЕРТОНІЧНОЮ ХВОРОБОЮ
II СТАДІЇ У ВІДПОВІДЬ НА ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТІВ
L-АРГІНІНУ, У ПОРІВНЯННІ З ВЖИВАННЯМ ПРОДУКТІВ З
ВИСОКИМ ВМІСТОМ АРГІНІНУ**

Annotation. The article deals with the study of the determination of the change in the functional state of vascular endothelium in patients with hypertonic disease of stage II in response to the use of L-arginine preparations compared with the use of products with high arginine content. On the basis of our study, it was found that the use of L-arginine drugs is more effective compared with the use of products with high levels of arginine.

Key words: hypertonic disease of stage II, preparations of L-arginine, endothelial dysfunction.

Анотація. У статті розглядається дослідження, яке стосується визначення зміни функціонального стану ендотелію судин у пацієнтів з гіпертонічною хворобою II стадії у відповідь на застосування препаратів L-аргініну, у порівнянні із вживанням продуктів з високим вмістом аргініну. На основі проведеного нами дослідження виявлено, що застосування препаратів L-аргініну є більш ефективним у порівнянні з вживанням продуктів з високим вмістом аргініну.

Ключові слова: гіпертонічна хвороба II стадії, препарати L-аргініну, ендотеліальна дисфункція.

Actuality: Approximately 32.2% of the population of Ukraine are suffering from hypertension, which is undoubtedly related to endothelial dysfunction, so it is very important to understand the pathogenetic mechanisms of development and to be able to determine its presence in patients. The action of many pharmaceuticals is aimed at various pathogenetic links of ED. The most common drugs contain L-arginine, which is a natural precursor of nitric oxide - the main endothelial vasodilator. They are combined with standard hypotensive therapy. Determining the functional state of the endothelium is not very common during the diagnosis of hypertension, so it is important to know about the effectiveness of using such a diagnostic method, which can also help in determining the effectiveness of drugs used for treatment.

Objective: To investigate changes in the functional state of vascular endothelium in patients with hypertension in stage II in response to the use of L-arginine drugs, compared with the use of high-arginine products.

Materials and methods: 60 patients with hypertonic disease in stage II; Control group - 30 healthy people; Drugs and foods that contain L-Arginine; Method of determination of endothelium-dependent vasodilation (EHVD) was developed by D.S. Celermajer (1992) - a test for reactive hyperemia; Ultrasound Scanner En Visor 5000 (Philips) with linear 7.5 Hz sensor; Longevita LS-5 mechanical tone meter cuff; For statistical processing, the program Statistica 6.0 and Microsoft Excel.

Results: In patients with hypertensive stage II who received L-arginine preparations, after decompression of the brachial artery, the EHD was $12.57 \pm 0.8\%$, the vasodilation factor (CV) was reduced to 0.64 ± 0.19 \$, the displacement stress (NZ) 9.6 ± 0.25 cu In patients with hypertensive stage II who consumed foods with high arginine content, $11.11 \pm 0.5\%$ arginine, KV $0.55 \pm 15\text{CH}$, NOS 10.5 ± 0.43 U.S. Control group: ELISA $14.03 \pm 0.7\%$, KV $1.47 \pm 0.34\text{CH}$, H3 8 ± 0.33 CH.

Conclusions: By the action of L-arginine, the dilatation of the brachial artery in patients with hypertension in stage II is approaching the indicator that we observed in healthy people. The use of drugs L-arginine is more effective compared with the use of products with high levels of arginine.

Актуальність: Приблизно 32,2 % населення України хворіють на гіпертонічну хворобу, яка безсумнівно пов'язана з ендотеліальною дисфункцією, тому дуже важливо розуміти патогенетичні механізми розвитку та вміти визначити її наявність у пацієнтів. Дія багатьох фармацевтичних препаратів спрямована на різні патогенетичні ланки ЕД. Найбільш поширені препарати містять L-аргінін, який є природним попередником оксиду азоту – головного ендотеліального вазодилататора. Їх поєднують із стандартною гіпотензивною терапією. Визначення функціонального стану ендотелію не є дуже поширеним під час діагностики гіпертонічної хвороби, тому важливо знати про ефективність використання такого методу діагностики, який також може допомогти у встановленні ефективності використовуваних для лікування препаратів.

Мета: Дослідити зміни функціонального стану ендотелію судин у пацієнтів з гіпертонічною хворобою II стадії у відповідь на застосування препаратів L-аргініну, у порівнянні із вживанням продуктів з високим вмістом аргініну.

Матеріали і методи: 60 пацієнтів з гіпертонічною хворобою II стадії; Група контролю - 30 здорових людей; Препарати та продукти харчування, які містять L-Аргінін; Методика визначення ендотелій-залежної вазодилатації (ЕЗВД) розроблена D.S. Celermajer (1992) - проба з реактивною гіперемією; УЗ-Сканер En Visor 5000 (Philips) з лінійним датчиком 7,5 Гц; манжетка механічного тонометра Longevita LS-5; Для статистичної обробки використана програма Statistica 6.0 та Microsoft Excel.

«Experience of the past, practice of the future»

Результати: У пацієнтів з гіпертонічною хворобою II стадії, які отримували препарати L-аргініну, після декомпресії плечової артерії ЕЗВД становить $12,57 \pm 0.8\%$, коефіцієнт вазодилатації (КВ) зменшений до 0.64 ± 0.19 у.о., напруження зсуву (НЗ) 9.6 ± 0.25 у.о. У пацієнтів з гіпертонічною хворобою II стадії, що вживали продукти з високим вмістом аргініну ЕЗВД $11.11 \pm 0.5\%$, КВ 0.55 ± 0.15 у.о., НЗ 10.5 ± 0.43 у.о. Контрольна група: ЕЗВД $14,03 \pm 0.7\%$, КВ 1.47 ± 0.34 у.о., НЗ 8 ± 0.33 у.о.

Висновки: Під дією L-аргініну дилатація плечової артерії у пацієнтів з гіпертонічною хворобою II стадії наближається до показника, що ми спостерігали у здорових людей. Застосування препаратів L-аргініну є більш ефективним у порівнянні з вживанням продуктів з високим вмістом аргініну.

References:

1. Celermajer D.S., Sorensen K.E., Gooch V.M. et al. Non-invasive detection of endothelial dysfunction in children and adults at risk of atherosclerosis // *Lancet*. – 1992. – Vol. 340. – P. 1111-1115.
2. Lieberman E.H., Gerhard M.D., Uehata A. et al. Flow-induced vasodilation of the human brachial artery is impaired in patients // *Amer. J. Cardiology*. – 1996. – Vol. 78. – P. 1210-1214. *The Journal of Nutrition*, Volume 134, Issue 10, 1 October 2004, Pages 2807S–2811S.
3. Thuiller C. Targeting endothelial dysfunction in hypertensive subjects / C.Thuiller, V. Richard // *Journal of Human Hypertension*. - 2005.- Vol. 19. - P. S21-S25.

Література:

1. Celermajer D.S., Sorensen K.E., Gooch V.M. et al. Non-invasive detection of endothelial dysfunction in children and adults at risk of atherosclerosis // *Lancet*. – 1992. – Vol. 340. – P. 1111-1115.
2. Lieberman E.H., Gerhard M.D., Uehata A. et al. Flow-induced vasodilation of the human brachial artery is impaired in patients // *Amer. J. Cardiology*. – 1996. – Vol.

78. – P. 1210-1214. *The Journal of Nutrition*, Volume 134, Issue 10, 1 October 2004, Pages 2807S–2811S.

3. Thuiller C. Targeting endothelial dysfunction in hypertensive subjects / C. Thuiller, V. Richard // *Journal of Human Hypertension*. - 2005.- Vol. 19. - P. S21-S25.

Фреїк Сергій Петрович

Студент

Кафедра Радіології та радіаційної медицини

Медичний факультет

Івано-Франківський національний медичний університет

м. Івано-Франківськ, Україна

Філіпович Діна Олегівна

Студентка

Кафедра Радіології та радіаційної медицини

Медичний факультет

Івано-Франківський національний медичний університет

м. Івано-Франківськ, Україна

Науковий керівник – асистент Стасів Ірина Дмитрівна

ЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО МУЛЬТИПАРАМЕТРИЧНОГО УЛЬТРАЗВУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ДИФЕРЕНЦІАЛЬНІЙ ДІАГНОСТИЦІ ОБ'ЄМНИХ УТВОРЕНЬ ЯЄЧНИКІВ

Актуальність. Рак яєчників займає сьоме місце в структурі онкологічної захворюваності, а серед пухлин жіночих статевих органів – третє. Ультразвукове дослідження отримало найширше застосування при виявленні та диференціальній діагностиці доброякісних та злоякісних утворень яєчників.

«Experience of the past, practice of the future»

Матеріали та методи дослідження. В дослідження було включено 45 пацієнток віком від 18 до 59 років, у яких виявлено об'ємні утворення яєчників. З них, 36 жінок репродуктивного віку та 9 жінок – в період постменопаузи. Нормальна сонографічна картина яєчників динамічно вивчена у контрольної групи пацієнтів. Із них 15 пацієнток репродуктивного віку та 7 жінок у період постменопаузи без виявленої патології яєчників. Обстеження проводилось на ультразвуковому сканері Hitachi Aloca Arietta 60, з використанням секторного датчика з частотою 3,5 мHz та вагінального датчика з частотою 8 мHz. Першочергово, всім жінкам проводилось стандартне трансвагінальне ультразвукове дослідження у В-режимі з використанням методик доплерографії: кольорового, енергетичного та імпульсного доплера. Якісна оцінка щільності новоутворень проводилась за допомогою класифікації еластотипів по шкалі UENO. Кількісна оцінка проводилась за допомогою коефіцієнта деформації тканин – Strain Ratio. Результати мультипараметричного ультразвукового дослідження співставлялися з результатами патоморфологічного дослідження, а також - ультразвуковим дослідженням у динаміці.

Результати досліджень та їх обговорення. На основі проведених динамічних спостережень та патоморфологічного дослідження у жінок з виявленими об'ємними утвореннями яєчників, встановлено: фолікулярні кисти у 18 жінок (40%), кисти жовтого тіла у 10 (22,22%), ендометріюїдні – 4 (8,9%), серозні цистаденоми – 3 (6,67%), папілярні цистаденоми – 2 (4,44%), фіброма – 1 (2,22%), тератома – 3 (6,67%), рак яєчника – 4 (8,9%). У 42 жінок (93,33%) патоморфологічний діагноз співставлявся з даними мультипараметричного ультразвукового дослідження.

Висновки. Використання комплексного мультипараметричного ультразвукового дослідження в діагностиці об'ємних утворень яєчників не тільки дає додаткову інформацію, яка дозволяє поставити правильний діагноз, а й в деяких випадках стає методом вибору.

Література:

1. Зубарев А.В., Гажонова В.Е., Панфилова Е.А., и др. //Эластография – новый ультразвуковой метод дифференцировки новообразований различной локализаций. Материалы научной конференции «От лучей Рентгена – к инновациям XXI века: 90 лет со дня основания первого в мире рентгенрадиологического института (Российского научного центра радиологии и хирургических технологий)»: тезисы докладов.– Санкт – Петербург, 2008. – С. 92–93.
2. Гажонова В.Е., Чуркина С.О., и др. // Клиническое применение нового метода соноэластографии в гинекологии.Кремлевская медицина 2008. № 2. С. 18–23.
3. Зварич Л.І. Частота функціональних кіст яєчників у жінок репродуктивного віку в структурі гінекологічної патології [Текст] / Л.І. Зварич, Н.С. Луценко, О.С. Шаповал, І.Ю. Ганжий, В.М. Плотнікова // Сучасні медичні технології. – 2015. – № 2 (3). – С. 79–83.
4. Шаповал О.С. Распространенность доброкачественных заболеваний органов малого таза у молодых женщин [Текст] / О.С. Шаповал // Актуальні питання медичної науки та практики. – 2015. – Т. 1, Вип. 82. – С. 112–120.
5. Шаповал О.С. Клинико-сонологические особенности при опухолеподобных образованиях яичников у женщин репродуктивного возраста [Текст] / О.С. Шаповал // Здоровье женщины. – 2016. – № 1 (107). – С. 137–141.
6. Боженко О.Ю. Визначення ангиогенезу при доброякісних та злоякісних пухлинах яєчників із застосуванням кольорової та пульсативної доплерівської сонографії та визначення сироваткового маркера VEGF/Здоровье женщины. – 2012. –№ 10(76). – С. 169–171.
7. Fischerova D, Zikan M, Dunder P, Cibula D. Diagnosis, treatment, and followup of borderline ovarian tumors. *Oncologist*. 2012;17(12):1515–33.

SECTION 8. Psychology

Avdieiev Oleksii Dmytrovich

student

department of Software Engineering

faculty of Computer Science

Kharkiv National University of Radio Electronics

Kharkiv, Ukraine

**GENDER APPROACH IN THE EDUCATION OF PRESCHOOL
CHILDREN**

In the modern world, the value of harmonious development of an individual, taking into account all aspects and characteristics of individuality, is difficult to dispute. Therefore, the problem of pre-school education today is more relevant than ever. The main goal of education is the education of a happy man: the boy-future man, the girl – the future woman. Modern education should contribute to the formation of the personality of future women and men with a sufficient understanding of the specific social functions that are determined by gender.

Gender pedagogy is the science of the upbringing and training of boys and girls, the development of their gender identity and value orientations, behavior implemented in communication and activities through active learning and reproduction of social experience and culture.

The goal of gender education: in the return of traditional gender values - education in boys traditional male qualities (activity, determination, courage, initiative), and in girls – traditional female qualities (kindness, compassion).

Under the influence of educators and parents, a preschooler must learn a sexual role, or a gender pattern of behavior, which a person adheres to in order to be defined as a woman or a man. Multi-sex education in kindergarten is largely based on the

individual characteristics of a particular child. Purposeful education provided to a girl or boy at preschool age will significantly affect the development of the personality and allow manifestation in girls and boys of those personality traits that will allow them to be successful in modern society. And it is necessary to begin this upbringing at a preschool age. Consider the tasks in accordance with the age of preschoolers.

The age of 3-4 years: the ability to differentiate themselves from the representatives of the other sex: "I am a boy. I am a girl"; the formation of a system of ideas about mom, dad, man, woman, the characteristics of their behavior; development of skills to take care of cleanliness, appearance.

Children 4-5 years old: development of the ability to identify oneself with representatives of one's gender; development of skills to correlate their sex-role behavior with the behavior of others; adequately assess the behavior of other peers and their own; education needs and the development of knowledge, the ability to take care of their health, the body at an affordable level, cleanliness, appearance; to form an idea of a man and a woman, the types of their activities, professions, internal and external aspects of masculinity and femininity; laying the foundation of a humane attitude towards adults, peers of one's own and the opposite sex; development of an understanding of the partnership nature of life in the family and kindergarten.

Senior preschool age of 5-7 years: assisting a child in knowing himself, realizing his own image "I am a boy" and "I am a girl", in experiences of preschoolers; the formation of ideas about the emergence of a new life with a common mechanism of childbirth; development of communicative skills and abilities to implement a diverse sex-role repertoire in game situations and real life activities; formation of ideas about the rules of behavior with strangers.

What is the difference between the development of boys and girls and is it any different? Scientists have shown that the differences between boys and girls are already noted in embryonic development. Newborn girls have less weight, heart, lungs, muscular density. But after 4 weeks, girls overtake boys in development, they start to walk and talk earlier. They better resist infections, they have better developed

«Experience of the past, practice of the future»

tactile sensitivity to odors. Boys are better trained by sight, and girls by hearing. The brain of boys in comparison with the brain of girls is more progressive, differentiated, inventive, functional, economical, purposeful; in terms of social contacts, girls are more productive, active.

Girls and boys differently perceive and process positive information, including a different cortical system. And this determines a different emotional attitude to the perceived world, its comprehension.

Emotionally, girls are more vivid and often show sympathy, their resistance to stressful situations is higher, and their adaptation to new conditions is more successful. Boys and girls differ in interests and preferences, which manifests itself, as we know from practice, in games and productive activities. The mechanism of gender education of children of preschool age are personality-oriented technologies.

Means – games, folk tales, proverbs, lullabies; methods – problem situations, cognitive developmental conversations. In kindergarten, a game is a school of emotionality, imagination and fantasy, taking and playing roles, communicating with peers and adults. In the game activity, the child learns, improves his capabilities and abilities to play various roles. Girls for the game do not need a large area, enough small space in the room or on the street to play, for example, in the "daughter-mother". According to the research it is known that the favorite hobbies of girls of preschool age are rhythmic gymnastics, music, dance, English, drawing. Favorite toys are dolls, soft toys with which girls play role-playing games. Starting from 2-3 years, girls repeat the same events in the game several times: feeding the doll, bathing the doll, laying down to sleep, riding in a wheelchair, etc. The richer the girl's impression of the world, the more varied the game actions. Girls 3-5 years old love to play in same-sex teams, that is, with girlfriends or a teacher, mom. Favorite scenes – family, profession. Favorite role-playing games of girls 5-7 years old: "Family", "Shop". "Hospital", "Beauty Salon", "Kindergarten", "Fashion Show", etc. The girl is already able to build a plot, come up with rules, agree with the players. The main task of an adult is to orient the girl in possible play actions, thereby giving an opportunity to

realize actions and plans in an independent game. Boys are characterized by the use of more space for heavy traffic, for research: they want everything to reach, touch, try. In 2-4 years, a boy, mastering a subject-manipulative game, learns to deal with objects and toys. During this period, for the intellectual development of the child non-Center for Scientific Cooperation "Interactive Plus" 152 Innovative technologies in science and education the saturation of the gaming environment is bypassed: moving toys on a stick, with a rope, clockwork, batteries, mechanical; toys – pyramids, inserts of different sizes, constructors, mosaics, etc. A boy at any age breaks and disassembles toys, this is a manifestation of research and creative abilities. A boy of 4-5 years old performs play actions, assuming roles and role-playing behavior. At 5-7 years old, the boy is able to independently create a game plot: to invent, combine and develop the plot of the game based on personal experience, acquaintance with artistic works, fantasies. The appearance of gaming designs are influenced by toys. Their thematic diversity is associated with impressions of the world and gaming interests. The task of the teacher is to properly equip the gaming environment, a well-thought out selection of game material contributes to the fact that children's games become thematically diversified. Encourage children to different types of substitution, design complex objects – substitutes; if necessary, include in the game imaginary objects; Replace individual game actions with a word, while developing independence, initiative, and creativity. The interaction of the kindergarten with the family is a necessary condition for the successful solution of problems. Parents are the base, without which it is impossible to build the process of raising a child. The model of parental behavior, their relationships and relationships are the basis of the child's psychosexual development, the formation of his psychological gender, the formation of gender identity. The process of upbringing in kindergarten needs to be structured taking into account the gender characteristics of the pupils, modern pedagogical reality.

References:

1. Babaeva T.I. Play and preschooler. – SPb .: Childhood-press, 2004.
2. Breslav G.M. Emotional features of personality formation in childhood. – M.: Pedagogy, 2009.
3. Weiner M.E. Gaming technology behavior correction preschoolers. – M.: Pedagogical Society of Russia, 2009.
4. Eliseeva T.A. Gender approach. Implementation in the conditions of the Federal State Educational Standards to: "Teacher" / T.A. Eliseeva, L.V. Klimina, OS Chron. – Volgograd, 2016.

Kasianova Svitlana Borisovna,

*Ph.D.-student at the Department of Psychology and Social Work, Ukrainian State Employment Service Training Institute (USESTI),
Kyiv, Ukraine*

Smirnova Olena Pavlovna

*Associate Professor of the Department of Psychology and Social Work, Candidate of Philosophy, Associate Professor, Ukrainian State Employment Service Training Institute (USESTI),
Kyiv, Ukraine*

**THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN SOLVING
PROBLEMS OF UNEMPLOYMENT**

Кас'янова Світлана Борисівна

*аспірант кафедри психології та соціальної роботи
Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України,*

м. Київ, Україна

Смирнова Олена Павлівна

доцент кафедри психології та соціальної роботи,

кандидат філософських наук,

доцент Інституту підготовки кадрів

державної служби зайнятості України,

м. Київ, Україна

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ

Annotation. The article deals with the psychological consequences of unemployment. The concept of "emotional intelligence" was defined as the internal power of a person with its potential and real possibilities, which helps to resist life's problems and to succeed. The hierarchical structure of emotional intelligence was characterized and its role was revealed in solving the problem of unemployment.

Key words: Unemployment, emotional intelligence, the level of emotional intelligence formation.

Анотація. У статті розглянуто психологічні наслідки безробіття. Визначено поняття «емоційний інтелект» як внутрішню силу людини з її потенційними та реальними можливостями, що допомагає протистояти життєвим негараздам і досягати успіху. Охарактеризовано ієрархічну структуру емоційного інтелекту та розкрито його роль в вирішенні проблеми безробіття.

Ключові слова: Безробіття, емоційний інтелект, рівень сформованості емоційного інтелекту

Соціально-економічна ситуація в сучасному суспільстві ставить перед людиною багато проблем, однією з яких є безробіття. Втрата звичного статусу,

«Experience of the past, practice of the future»

тривале перебування в ситуації безробіття негативно позначається на самооцінці особистості, супроводжується зростанням тривожної симптоматики, призводить до появи ознак депресії, що свідчить про наростання ознак психічної дезадаптації, зниженні рівня психологічного здоров'я особистості. Розгубленість, депресія, страх, непотрібність, втрата сенсу життя, зміна соціального статусу, звичного рівня життя і колишніх соціальних зв'язків, збільшення неорганізованого часу, нерозуміння значення власної активності у вирішенні кризової ситуації, матеріальні труднощі, – ось далеко неповний перелік змін психологічного стану безробітних.

Ставлення до ситуації безробіття та до власних можливостей є визначальним чинником поведінки людини в ситуації втрати роботи для вирішення питання відновлення своєї трудової зайнятості та побудови траєкторії подальшої професійної кар'єри. Тому наслідки безробіття носять не тільки економічний і соціальний, а й психологічний характер.

Різноманіття, яке склалося у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці концепцій адаптації, особистісних ресурсів копінг-поведінки з одного боку, і наявність різних моделей інтерпретації емоційного інтелекту з іншого, обумовлює складність пошуків доцільного поєднання концептуальних підходів, яке дозволило б пояснити феномени поведінки людини в напружених життєвих ситуаціях, які стають повсякденним явищем нашого життя.

Емоційний інтелект - це здатність розуміти, розпізнавати і керувати своїми емоціями, проявляючи одночасно емоційну гнучкість і стабільність, уміння співчувати оточуючим, співпрацювати і активно взаємодіяти. Виступає як внутрішня сила людини з її потенційними та реальними можливостями, що допомагає протистояти життєвим негараздам і досягати успіху [1,3,4].

У структурі сучасної психології емоційний інтелект (ЕІ) посідає особливе місце, і є одним із найбільш динамічних напрямків її розвитку. З кожним роком зростає кількість робіт, присвячених проблемам емоційного інтелекту.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми дослідження ЕІ показав, що на сьогодні існує декілька підходів до концептуалізації поняття емоційний інтелект, які доповнюють одна одну. Спільною рисою існуючих підходів до визначення ЕІ є розуміння даного конструкту як здатності до ідентифікації, розуміння емоцій і управління ними.

Е.Л. Носенко відзначає існування ієрархічної структури рівнів сформованості ЕІ, яка виявляється залежно від характеру його внутрішніх опосередковуючих компонентів [5,6].

Для найнижчого рівня сформованості емоційного інтелекту характерне: здійснення емоційного реагування за механізмом умовного рефлексу; ініціювання активності на сенсорно-перцептивному рівні; здійснення активності з переживанням зовнішніх компонентів над внутрішніми, на низькому рівні її усвідомлення, при низькому виявленні самоконтролю, з високою ситуаційною зумовленістю.

Середньому рівню сформованості емоційного інтелекту відповідає довільне здійснення зовнішньої активності на підставі уявлень, із застосуванням певних волевих зусиль, що відповідним чином відбивається у свідомості на рівні емоційних переживань; переважання внутрішнього над зовнішнім; високий рівень виявлення самоконтролю; поєднання у копінг-поведінці стратегій концентрації на завдання зі стратегією емоційного реагування, з відбиттям на рівні відчуттів психологічного благополуччя, позитивного ставлення до себе як суб'єкта життєдіяльності та спілкування. Для цього рівня сформованості емоційного інтелекту характерним є також і високий рівень самооцінки суб'єкта. Це специфічне усвідомлення суб'єктом власного емоційного інтелекту.

І насамкінець, найвищий рівень сформованості емоційного інтелекту відповідає найвищому рівню розвитку внутрішнього світу людини. Він ґрунтується на наявності у суб'єкта відповідних настанов щодо можливих особисто для нього альтернатив поведінки у конкретних ситуаціях

життєдіяльності. Ці настанови відображають індивідуальну систему цінностей суб'єкта, яка чітко усвідомлена ним. Активність зароджується на рівні уявлень людини про те, як треба поводитися у низці подібних ситуацій життєдіяльності, які свідчать про наявність у неї системи знань про розумну особистісну поведінку. Такий етап розвитку емоційного інтелекту характеризується гармонійним співвіднесенням внутрішнього та зовнішнього, через те, що людина відчуває себе звільненою від безпосередніх ситуаційних вимог. Мотивування такої поведінки здійснюється суб'єктом не ззовні, а зсередини. Достатній рівень самоконтролю має інтернальний локус, і людина у зовнішній поведінці виявляє помірний рівень сенситивності до можливих емоціогенних подразників та інтенсивності реагування на них. Самооцінка суб'єкта, який володіє достатнім рівнем емоційного інтелекту, висока в усіх аспектах її виявлення. Людина відчуває високий рівень психологічного благополуччя, розумно діє у гармонії з іншими людьми. У цьому виявляється стресозахисна і адаптивна функції емоційного інтелекту.

Розглядаючи проблему втрати людиною роботи, варто приділяти неабияку увагу *проблемі розвитку емоційного інтелекту особистості*, що являє собою розвиток самосвідомості, навичок усвідомлення своїх і чужих емоцій, вміння керувати своїми і чужими емоціями та ефективно взаємодіяти з людьми [2,7,8]. Ситуація безробіття для багатьох може стати неочікуваною, дуже хвилюючою напруженою та стресотравмуючою. Тому саме в цьому випадку здатність протистояти стресам та психологічні ресурси подолання ситуації безробіття є чи не найважливішими характеристиками особистості.

Література:

1. Дерев'янка С. Актуалізація емоційного інтелекту в емоціогенних умовах / Світлана Дерев'янка // Соціальна психологія. – 2008. – № 1. – С. 96–104.

2. Кас'янова С.Б. Роль емоційного інтелекту в розвитку лідерських якостей особистості / С.Б. Кас'янова// Психологічні перспективи. – 2018. – № 31. – С.118-130. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2018-31-118-130>.
3. Кас'янова С.Б. Емоційний інтелект та особистісні ресурси подолання складних життєвих ситуацій / С.Б. Кас'янова// Посттравматичний стрес: дорослі, діти та родини в ситуації війни – 2018 – Т. 1. – С. 357-372.
4. Коврига Н.В. Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Н.В. Коврига. – К., 2003. – 23с.
5. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості / Е.Л. Носенко // Психологія і суспільство. – 2004. – № 4. – С.95-109.
6. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як чинник досягнення життєвого успіху: моногр./ Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак. – К.: Вид-во «Освіта України», 2016. – 182 с.
7. Психология совладающего поведения: материалы II Междунар. науч.-практ. конф., Кострома, 23–25 сент. 2010 г., Т. 1 / отв. ред.: Т.Л. Крюкова, М.В. Сапоровская, С.А. Хазова. – Кострома: КГУ им. Н.А. Некрасова, 2010. – 297 с.
8. Русина Н.А. Копинг-ресурсы личности как основа ее здоровья //Совладающее поведение: Современное состояние и перспективы/ Под ред. А.Л. Журавлева, Т.Л. Крюковой, Е.А. Сергиенко. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2008. – 474 с.

SECTION 9. Sociology

Nelia Zablotska-Siennikova

PhD of History, Docent,

Docent of the Department State institution

«Taras Shevchenko Luhansk National University»,

Department of Public Service and Management

of Educational and Social Institutions

sq. Gogol, 1, 92703, Starobilsk, Lugansk region, Ukraine

**VISUALIZATION OF DATA IN THE PROCESS OF HIGHLIGHTING
THE ACTIVITIES OF PUBLIC AUTHORITIES**

Заблоцька-Сеннікова Н. В.

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри публічної служби та управління

навчальними й соціальними закладами,

Державний заклад «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»

м. Старобільськ, Луганська область, Україна

**ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ В ПРОЦЕСІ ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ**

The use of visualized data is an important component in covering the activities of public authorities. Visualization helps to structure and specify information for the quality and speed of communicating with the public. The analysis of types of visualization is given. Gis-technology is considered as one of the types of data visualization.

Key words: visualization, data, information, public authorities, information resources.

Використання візуалізованих даних важлива складова під час висвітлення діяльності органів публічної влади. Візуалізація допомагає структурувати та конкретизувати інформацію за для якісного та швидшого донесення суті громадськості. Надано аналіз типів візуалізації. Розглянуто gis-технології, як одну з типів візуалізації даних.

Ключові слова: візуалізація, дані, інформація, органи публічної влади, інформаційні ресурси.

На сучасному етапі розвитку суспільства, інформаційних технологій – візуалізація інформації є одним з важливих елементів у процесі висвітлення діяльності органів публічної влади. Використання різноманітних діаграм, схем, рисунків, графіків, порівняльних таблиць є необхідною складовою під час створення звітів, висвітлення заходів, представлення планів роботи тощо. Візуалізація інформації допомагає більш якісно представити інформацію та громадськості.

Взагалі інформаційні ресурси належать до найважливіших ресурсів, без впровадження яких неможливо виконувати функції управління. Обґрунтованість, правильність прийняття управлінських рішень залежить від рівня використання інформаційних ресурсів і застосування багатоваріантних оптимізаційних соціально-економічних розрахунків [1].

Під час візуалізації даних важливо пам'ятати, що тільки якісні, добре структуровані дані можливо візуалізувати. Під час візуалізації потрібно також бачити конкретну ціль: для чого буде створено – таблицю, діаграму, т.п., та що вона повинна відображати. Загалом існують наступні типи візуалізації:

- детерміновані залежності: графіки, діаграми, тимчасові ряди;
- статистичні розподілу: гістограми, матриці діаграм розсіювання;

- ієрархії: діаграми зв'язків, дендрограми;
- мережі: графи, дугові діаграми;
- геовізуалізація: карти, картограми.

Особливу роль відіграють gis- технологій, що дозволяють полегшити сприйняття картографічних даних.

Оперативне представлення всім суб'єктам управління достовірної інформації про інфраструктуру і соціально-економічний розвиток об'єктів управління в територіальночасовому розрізі є основною метою створення відповідного програмного забезпечення і бази даних геоінформаційних систем [2, С.133].

GIS аналіз дозволяє встановити закономірності розподілу і просторові взаємозв'язки у даних. Результати дають можливість встановити потрібне місце, сконцентрувати зусилля в потрібному напрямі або зробити якнайкращий вибір, зіставляючи місцеположення об'єктів. До GIS відносяться навігація, базова картграфія, гедезичні дані, топографічне картування, тощо.

Користувачами GIS систем можуть бути державні структури всіх рівнів, всі громадяни, при цьому одні та інші можуть одночасно бути і споживачами, і постачальниками просторової інформації. Система об'єднує інформацію із різних джерел, зв'язати її з визначеним географічним положенням, із проміжком часу або із одним та іншим [3].

Геоінформаційні системи поєднують традиційні операції при роботі з базами даних - запит і статистичний аналіз - з перевагами повноцінної візуалізації та географічного (просторового) аналізу, що надає карта. Саме це надає можливості для застосування GIS у вирішенні широкого спектра завдань (аналіз явищ і подій, прогнозування ймовірних наслідків, плануванням стратегічних рішень. Дані в геоінформаційних системах зберігаються у вигляді набору тематичних шарів, що об'єднані на основі їхнього географічного положення [4].

Використання візуалізованих даних під час висвітлення діяльності органу публічної влади на сучасному етапі розвитку суспільства та інформаційних технологій допомагає швидше та ефективніше донести необхідну інформацію до громадськості. Таким чином, акцентувати увагу на різних аспектах даних, зменшити інформаційне перевантаження, проаналізувати великий набір даних, підкреслюючи необхідні взаємозв'язки, уникнення спотворення інформації та акцентування на суті.

Література:

1. Тягур В.К. Географічна інформаційна система – основний критерій економічного, соціального та культурного розвитку / В.К. Тягур // Географічні інформаційні системи в аграрних університетах: тези доп. Міжнар. наук.-метод. конф., Херсон, 14-15 верес. 2006 р. – Херсон, 2006. Ходаков В.Є. Передумови побудови муніципальної геоінформаційної системи м. Херсона / В.Є. Ходаков, А.В. Шеховцов, Р.В. Бараненко // Вестник ХГТУ. – 2004. – № 1. – С. 131-135.
2. Костріков С.В. Інформаційні технології в територіальному менеджменті: навчально-методичний посібник для аудиторної та самостійної роботи магістрантів, які навчаються за спеціальністю «Економічна та соціальна географія». – Харків, 2015. – 56 с.
3. Ходаков В.Є., Бараненко Р.В. Основні принципи побудови муніципальної геоінформаційної системи [Електронний ресурс] / В.Є. Ходаков, Р.В. Бараненко // Автоматика. Автоматизация. Электротехнические комплексы и системы. – Режим доступу: <http://aaecs.org/hodakov-v-baranenko-rv-osnovn-principi-pobudovi-municipalno-geonformacino-sistemi.html>
4. Лященко А.А. Активні міські геоінформаційні ресурси: класифікація, властивості та принципи формування / А.А. Лященко // Інженерна геодезія. – 2002. – Вип. 48. – С. 147-156.

Proceedings of XXXXVIII International scientific conference
«Experience of the past, practice of the future»

Notes